

ศาลโลก-
ศาลประจำ
อนุญาโตตุลาการ
กับข้อพิพาท
ระหว่างประเทศ

2

พนัส ทัศนียานนท์ | ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช
วิพล กิตติศนาสรชัย

Panat Tasneeyanond | Prasit Pivavtnapanich
Vipon Kititnasorchai

ศาลโลก-ศาลประจำอนุญาโตตุลาการกับข้อพิพาทระหว่างประเทศ
International Court of Justice-Permanent Court of Arbitration

พนัส ทัศนียานนท์ | Panat Tasneeyanond
ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช | Prasit Pivavatnapanich
วิพล กิติทัศนาศรัชัย | Vipon Kititasnasorchai

กองบรรณาธิการ : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ | พิภพ อุดร | ศุภลักษณ์ เดิศแก้วศรี |
และจัดการ : อานันท์ บัวแสงธรรม | กิตติภูมิ รุจิขานันท์กุล |
สุริยาพร โสกันต์ | ฉัตรศิริ เพ็ชรพยุห์เขตต์ | พยงค์ ทับสกุล

พิมพ์ครั้งแรก : มกราคม 2554
จำนวนพิมพ์ : 3,000 เล่ม
ออกแบบปกและรูปเล่ม : DREAM CATCHER GRAPHIC CO., LTD.
Tel. 0 2455 3932, 0 2455 3995

ISBN : 978-616-7202-20-4

จัดพิมพ์โดย

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
The Foundation for The Promotion of Social Science and
Humanities Textbooks Project
413/38 ถนนอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700
โทร/โทรสาร 0 2433 8713
413/38 Arun-amarin Road, Bangkoknoi, Bangkok, Siam 10700
Tel./Fax. 0 2433 8713
<http://www.textbooksproject.com>

ผลงานค้นคว้าและวิจัยทางวิชาการชุด
“เขตแดนของเรา-เพื่อนบ้านอาเซียนของเรา” นี้
ถือเป็นความคิดเห็นและบทวิเคราะห์ส่วนบุคคลของผู้วิจัยแต่ละท่าน

สารบัญ

คำนำ	(7)
การแก้ไขปัญหากรณีพิพาทเขตแดน โดยใช้กลไกองค์กรระหว่างประเทศ <i>พนัส ทัศนียานนท์</i>	1
ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ และ ศาลประจำอนุญาโตตุลาการ	2
1. ข้อมูลทั่วไป	2
1.1 การระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี	2
1.2 ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice (ICJ))	4
1.3 ศาลประจำอนุญาโตตุลาการ (Permanent Court of Arbitration (PCA))	6
1.4 วังสันติภาพ (Peace Palace)	8
2. ประวัติความเป็นมา	9
2.1 ระบบอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)	9
2.2 ศาลประจำอนุญาโตตุลาการ (PCA)	10
2.3 ระบบศาลโลก	12

3. ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ)	20
3.1 องค์ประกอบของศาล	20
3.2 การทำหน้าที่ของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ)	25
3.3 กระบวนวิธีพิจารณาคดีที่มีข้อพิพาท	29

4. ศาลประจําอนุญาโตตุลาการ	36
4.1 การฟื้นตัวขององค์การ	36
4.2 โครงสร้างขององค์การ	38
4.3 ข้อบังคับว่าด้วยวิธีพิจารณา	40
4.4 คดีพิพาทเกี่ยวกับเขตแดนที่ศาลรับคําเนินการ	41
4.5 ข้อแตกต่างระหว่างคดีอนุญาโตตุลาการกับคดีศาลโลก	42

ภาคผนวก	44
กฎบัตรสหประชาชาติ	45
หมวดที่ 1 ความมุ่งประสงค์และหลักการ	45
หมวดที่ 6 การระงับกรณีพิพาทโดยสันติ	45
หมวดที่ 14 ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ	47

บทบาทของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ในการระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับเขตแดนระหว่างรัฐ	49
<i>ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช</i>	

บทที่ 1 ข้อคิดทั่วไปเกี่ยวกับเขตแดนในทางกฎหมายระหว่างประเทศ	50
บทนำ	50
1.1 ลักษณะพิเศษของสนธิสัญญากำหนดเขตแดน	51
1.2 ความหมายของคำว่า เขตแดน (Boundary) และพรมแดน (Frontier)	55

(4) ศาลโลก-ศาลประจําอนุญาโตตุลาการกับข้อพิพาทระหว่างประเทศ

คดีข้อพิพาทอาณาเขตทางดินแดน : แคเมอรูนและไนจีเรีย การปฏิบัติตามคำพิพากษา ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ และบทบาทของสหประชาชาติ	131
<i>วิพล กิติทัศนาสรชัย</i>	

คดีระหว่างแคเมอรูนและไนจีเรีย (โดยมีกีนีร้องสอดเข้ามาในประเด็นอาณาเขต ทางทะเล) (พิพากษาเมื่อ 10 ตุลาคม ค.ศ. 2002)	132
--	------------

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคู่ความในคดี	134
---	------------

2. ข้อเท็จจริงและข้อโต้แย้งแห่งคดี	138
---	------------

3. คำวินิจฉัยของศาล	144
----------------------------	------------

4. สภาพการณ์ระหว่างคู่กรณีภายหลัง ศาลทำคำพิพากษาและบทบาทของสหประชาชาติ	150
---	------------

คำแถลงมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์	156
---	-----

รายนามคณะกรรมการบริหาร	158
------------------------	-----

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์	
---	--

ใบอนุญาตจัดตั้ง	159
-----------------	-----

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์	
---	--

ประวัติผู้วิจัย	160
-----------------	-----

คำนำ

หนังสือ “ศาลโลก-ศาลประจำอนุญาโตตุลาการกับข้อพิพาทระหว่างประเทศ (International Court of Justice-Permanent Court of Arbitration)” เล่มนี้ รวบรวมขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในโครงการศึกษาและวิจัยเรื่อง “เขตแดนของเรา-เพื่อนบ้านอาเซียนของเรา” (Our Boundaries-Our ASEAN Neighbors) หรือที่มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “โครงการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่สาธารณชน เรื่องเขตแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสารคดี การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการฝึกอบรม” ซึ่งมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนสถาบันการศึกษาต่างๆ การดำเนินงานเริ่มจากกลางปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) ถึงต้นปี พ.ศ. 2554 (ค.ศ. 2011) โดยมี ดร. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และ ดร. พิภพ อุดร เป็นหัวหน้าและรองหัวหน้าโครงการฯ ตามลำดับ

โครงการดังกล่าวนี้ มีหลักการและเหตุผล คือ ในปัจจุบันประชาชนทั่วไปได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานะ และปัญหาของเขตแดนระหว่างไทยของเรากับประเทศเพื่อนบ้าน จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายและแตกต่างกันอย่างมาก ทั้งในด้านความถูกต้อง และความครบถ้วนของข้อมูล จนบางครั้งทำให้เกิดความสับสน ไม่แน่ใจ

ไม่เข้าใจ รวมถึงอาจเกิดความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วนรอบด้าน และนำมาซึ่งความวิตกกังวลกับการสูญเสียดินแดนในเขตอธิปไตยของประเทศ รวมไปถึงการเกิดอคติต่อประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งส่งผลกระทบต่อเนื่องให้เกิดอุปสรรคต่อความก้าวหน้าในการดำเนินความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้านในกรอบของ “อาเซียน”

ปัญหาสำคัญที่ตามมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ครบถ้วน รอบด้านดังกล่าว ทำให้เกิดความเคลือบใจของภาคประชาชนในหลายส่วน ที่พยายามกดดันการทำงานของภาครัฐและภาคเอกชนโดยปราศจากพื้นฐานความเข้าใจ การยอมรับข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายที่ได้มีการดำเนินการมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน และเมื่อสถานการณ์ดังกล่าวประสมกับความพยายามในการปลุกเร้ากระแสชาตินิยมโดยใช้ความรู้สึกเป็นปัจจัยในการชักนำ มากกว่าการใช้เหตุผลข้อเท็จจริง ก็ยิ่งทำให้ สาธารณชนมีแนวโน้มที่จะเรียกร้องและ/หรือดำเนินการไปในทิศทางที่อาจนำไปสู่การสร้างปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมถึงการสูญเสียผลประโยชน์ของประเทศชาติโดยรวม และมีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศในสายตาของนานาชาติอารยประเทศได้ในที่สุด

ดังนั้น เพื่อเป็นการป้องปรามปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่มีแนวโน้มจะตามมาจากความเคลือบใจที่ขาดความรู้ความเข้าใจในสถานะ และปัญหาเขตแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน มูลนิธิโครงการตำราฯ ร่วมกับหลายหน่วยงานดังกล่าวข้างต้น จึงมีดำริที่จะสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับสถานะ และแนวทางการแก้ไขปัญหาเขตแดนระหว่างประเทศ ให้เกิดขึ้นกับสาธารณชนในวงกว้าง ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย และในมุมมองที่ปราศจากอคติ โดยตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ครบถ้วน และรอบด้านทั้งในทางกฎหมายและประวัติศาสตร์ ซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานด้านเขตแดนระหว่างประเทศอย่างต่อเนื่องเท่านั้น หากแต่ยังจะเป็นการให้การศึกษาที่เหมาะสมแก่ประชาชนทั่วประเทศ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความเข้าใจที่ดีระหว่างกัน และสานต่อความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในกรอบของอาเซียนต่อไปในอนาคต

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ในฐานะองค์กรทางวิชาการที่ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2509 (ค.ศ. 1966) โดยศาสตราจารย์ ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นหน่วยงานที่ไม่ประสงค์จะแสวงหากำไรที่ได้ผลิตหนังสือ คือ ตลอดจนกิจกรรมวิชาการเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านอนุภูมิภาคนี้ และอาเซียนอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด จึงได้ดำเนินการเป็นหน่วยงานวิชาการที่รับผิดชอบในโครงการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่สาธารณชนเรื่องเขตแดนไทยกับประเทศเพื่อนบ้านในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของโครงการฯ นี้ คือ

1. เพื่อผลิตงานวิชาการในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ที่ตั้งอยู่บนข้อมูลที่ถูกตรวจสอบถ่วงน้ำหนักกับสถานะและแนวทางการแก้ไขปัญหาเขตแดนระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งกรณีศึกษาที่น่าสนใจของประเทศต่างๆ ที่มีเขตแดนติดต่อกัน ทั้งในทวีปเอเชียและทวีปยุโรป โดยครอบคลุมตัวอย่างทั้งที่ประสบความสำเร็จ และล้มเหลวในการแก้ปัญหา

2. เพื่อนำผลงานวิชาการที่ผลิตขึ้นเผยแพร่ผ่านสื่อ และกิจกรรมที่สามารถเข้าถึงสาธารณชนในวงกว้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อจัดฝึกอบรมในการสร้างความรู้ความเข้าใจจากผลงานวิชาการที่ผลิตขึ้นให้กับบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้สามารถไปขยายผลต่อแก่เยาวชนผ่านสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ

3. เพื่อตอกย้ำภาพลักษณ์ที่ดี และสร้างความตื่นตัวถึงบทบาทการดำเนินงานของภาครัฐและเอกชน กับสถาบันการศึกษา ในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านให้กับสาธารณชนผ่านกิจกรรมต่างๆ ชำรงต้น

ขอบเขตการดำเนินงานของเราในครั้งนี้ ครอบคลุมการผลิตผลงานวิชาการ ซึ่งส่วนหนึ่งจะเป็นหนังสือและสิ่งพิมพ์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ด้านสถานะ และแนวทางการแก้ไขปัญหาเขตแดนระหว่างประเทศ จำนวน 6 เรื่องหลัก คือ

1. ประมวลสนธิสัญญา อนุสัญญา ความตกลง บันทึกความเข้าใจ และแผนที่ ระหว่างสยามประเทศไทยกับประเทศอาเซียน

เพื่อนบ้าน : กัมพูชา-ลาว-พม่า-มาเลเซีย (Collected Treaties-
Conventions-Agreements-Memorandum of Understanding and
Maps Between Siam/Thailand-Cambodia-Laos-Burma-Malaysia)
โดย ชาญวิทย์ เกษตรศิริ

2. ศาลโลก-ศาลประจำอนุญาโตตุลาการ กับข้อพิพาทระหว่าง
ประเทศ (International Court of Justice-Permanent Court of
Arbitration) โดย พันธ ทัศนียานนท์, ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช และ
วิพล กิติทัศนาศรัย

3. เขตแดนเวียดนาม-จีน-กัมพูชา-ลาว (Boundaries of
Vietnam-China-Cambodia-Laos) โดย พิเชฐ สายพันธ์ และสุรียา
คำหวาน

4. เขตแดนจีน-รัสเซีย-มองโกเลีย (Boundaries of China-
Russia and Mongolia) โดย พวงทอง ภวัครพันธุ์ และรณพล มา
สันติสุข

5. เขตแดนเบลเยียม-ฝรั่งเศส-เนเธอร์แลนด์-แม่น้ำดานูบ
(Boundaries of Belgium-France-The Netherlands and The Danube
River) โดย มรกต เจวจินตา ไมเยอร์ และอัครพงษ์ คำคุณ

6. เขตแดนสยามประเทศไทย-มาเลเซีย-พม่า-ลาว-กัมพูชา
(Boundaries of Siam/Thailand-Malaysia-Burma-Laos-Cambodia)
โดย อรอนงค์ ทิพย์พิมล, ธนศักดิ์ สายจำปา, คุณภาค ปรีชาวิชัย,
สุภัทักษณ์ กาญจนขุนตี และอัครพงษ์ คำคุณ

สำหรับหนังสือเล่มนี้คือ “ศาลโลก-ศาลประจำอนุญาโตตุลาการ
กับข้อพิพาทระหว่างประเทศ (International Court of Justice-
Permanent Court of Arbitration)” โดยมี พันธ ทัศนียานนท์, ประสิทธิ์
ปิวาวัฒนพานิช และวิพล กิติทัศนาศรัย เป็นผู้ค้นคว้า วิจัย และ
เขียนขึ้นนั้นมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับหน้าที่และบทบาทขององค์กรระดับสากล
ที่มีไว้เพื่อการแก้ไขกรณีพิพาทเขตแดนระหว่างประเทศ ซึ่งก็คือ
“ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ” (International Court of Justice ตัวย่อ
ICJ) หรือที่รู้จักกันทุกๆ ไปว่า “ศาลโลก” (World Court) กับ
“ศาลประจำอนุญาโตตุลาการ” (Permanent Court of Arbitration)

(10) ศาลโลก-ศาลประจำอนุญาโตตุลาการกับข้อพิพาทระหว่างประเทศ

ตั้งที่เราทราบกันดีว่า เรื่องเขตแดนระหว่างประเทศของรัฐ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญเนื่องจากดินแดนไม่ว่าจะเป็นดินแดนทางบก หรือทางทะเล ต่างก็เป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่มีชีวิตและ ไม่มีชีวิต ทำให้รัฐต่างต้องการปกป้องผลประโยชน์ของตน นอกจากนี้ ความไม่ชัดเจนของเรื่องเขตแดน ยังนำไปสู่ข้อพิพาทระหว่างประเทศ เกี่ยวกับเขตแดนอีกด้วย ซึ่งกลไกการระงับข้อพิพาทนี้รัฐอาจใช้วิธี ทางทางการทูตโดยการเจรจา แต่หากรัฐไม่สามารถระงับข้อพิพาท ด้วยการเจรจาได้ รัฐอาจเสนอข้อพิพาทให้ศาลดังกล่าวข้างต้น เป็น เวทีในการระงับข้อพิพาท โดยที่ผ่านมาในอดีต ศาลโลกได้ตัดสิน ข้อพิพาทเกี่ยวกับเขตแดนจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับ เขตแดนทางบกหรือทางทะเล ซึ่งส่วนใหญ่รัฐได้ปฏิบัติตามคำพิพากษา ที่ศาลโลกได้ตัดสิน มีบางคดีที่เป็นส่วนน้อย ที่รัฐไม่ยอมปฏิบัติตาม หรือปฏิบัติตามบางส่วน

ดังนั้นในหนังสือเล่มนี้ของเรา นอกจากศึกษาบทบาทของศาล ทั้งสองดังกล่าวแล้ว เรายังได้นำตัวอย่างของกรณีข้อพิพาท ที่คู่กรณี ไม่ยอมปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล โดยยกตัวอย่างกรณีศึกษา จากคู่กรณีของประเทศแคเมอรูนกับประเทศไนจีเรีย

เราหวังว่าหนังสือเล่มนี้ จะช่วยเป็นแนวความคิดกว้างๆ ที่ ทำให้เราสามารถเข้าใจทั้งเรื่องราวของข้อพิพาทระหว่างประเทศ กับ กลไกหรือองค์กรที่ใช้ระงับข้อพิพาทดังกล่าว อันเป็นเป็นจุดประสงค์ หลักขององค์การสหประชาชาติ ที่เกือบทุกประเทศในโลกรวมทั้ง ประเทศไทยของเราเป็นภาคีสมาชิกอยู่ และเราก็หวังว่านี่คือส่วน หนึ่งของการนำมาซึ่ง “สติปัญญา” สมดังพุทธภาษิตที่ว่า “นตฺถิ ปรญฺญา สฺมาอาภา” หรือ “แสงสว่าง เสมอด้วยปัญญา ไม่มี” นั่นเอง

พนัส ทัศนียานนท์
ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช
วิพล กิติทัศนาศรัย
21 ธันวาคม 2553

การแก้ไขปัญหา
กรณีพิพาท เขตแดน
โดยใช้กลไก
องค์กร
ระหว่างประเทศ

พนัส ทัศนียานนท์

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice) และ ศาลประจำอนุญาโตตุลาการ (Permanent Court of Arbitration)

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 การระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี

หลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยการระงับข้อพิพาทโดยสันติปรากฏอยู่ในหมวดที่ 6 ข้อ 33-38 ของกฎบัตรสหประชาชาติ โดยวางหลักทั่วไปไว้ว่า ในกรณีพิพาทใดๆ ซึ่งหากดำเนินอยู่ต่อไป น่าจะเป็นอันตรายแก่การดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ก่อนอื่นผู้เป็นฝ่ายในกรณีพิพาทนั้นจะต้องแสวงหาการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี ตามข้อ 33 การระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีด้วยวิธีการต่างๆ ได้แก่

- การเจรจา
- การไต่สวน
- การไกล่เกลี่ย
- การประนีประนอม
- อนุญาโตตุลาการ
- การระงับโดยทางศาล
- การอาศัยทบวงการตัวแทนส่วนภูมิภาค หรือข้อตกลงส่วนภูมิภาค หรือ
- สันติวิธีประการอื่นใดที่คู่กรณีจะพึงเลือก

2 ศาลโลก-ศาลประจำอนุญาโตตุลาการกับข้อพิพาทระหว่างประเทศ

หากรัฐคู่พิพาทไม่สามารถระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุใดก็ตาม เมื่อคณะมนตรีความมั่นคงเห็นว่าจำเป็น ก็อาจเรียกร้องให้คู่พิพาทระงับกรณีพิพาทของตนโดยวิธีการดังกล่าวใน (ก) - (ข) ได้

ตามข้อ 34 คณะมนตรีความมั่นคงอาจสืบสวนกรณีพิพาทใดๆ หรือสถานการณ์ใดๆ ซึ่งอาจนำไปสู่การกระทบกันระหว่างประเทศ หรือก่อให้เกิดกรณีพิพาท เพื่อกำหนดลงไปว่าการดำเนินอยู่ต่อไปของกรณีพิพาท หรือสถานการณ์นั้นๆ น่าจะเป็นอันตรายแก่การธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ

นอกจากคณะมนตรีความมั่นคงจะมีอำนาจเข้าไปทำการสืบสวนกรณีพิพาทใดๆ ได้เองแล้ว สมาชิกใดๆ ของสหประชาชาติอาจนำกรณีพิพาทใดๆ หรือสถานการณ์ใดๆ ตามลักษณะที่กล่าวถึงในข้อ 35 มาเสนอคณะมนตรีความมั่นคง หรือสมัชชาได้

แม้รัฐที่มีได้เป็นสมาชิกของสหประชาชาติ ก็อาจนำกรณีพิพาทใดๆ ซึ่งตนเป็นฝ่ายมาเสนอคณะมนตรีความมั่นคง หรือสมัชชาได้ ถ้ารัฐนั้นยอมรับล่วงหน้าซึ่งข้อผูกพันแห่งการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีตามที่บัญญัติไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติว่าเป็นความมุ่งหมายในการระงับกรณีพิพาทของตน

ในกรณีที่มีการเสนอเรื่องต่อสมัชชา สมัชชาอาจหยิบยกปัญหาดังกล่าวขึ้นอภิปราย และอาจทำคำแนะนำเกี่ยวกับปัญหาเหล่านั้นไปยังรัฐหนึ่งหรือหลายรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือคณะมนตรีความมั่นคง หรือทั้ง 2 แห่งก็ได้

หากสมัชชาเห็นว่าปัญหาข้อพิพาทดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับการดำเนินการ จะต้องส่งเรื่องไปยังคณะมนตรีความมั่นคงเพื่อดำเนินการ โดยจะส่งเรื่องไปก่อนหรือหลังการอภิปรายก็ได้

ตาม ข้อ 36 เมื่อคณะมนตรีความมั่นคงได้ทำการสืบสวนกรณีพิพาทใดๆ โดยริเริ่มเองก็ดี ได้รับเรื่องร้องเรียนจากรัฐใดรัฐหนึ่งก็ดี หรือเป็นกรณีที่สมัชชาส่งเรื่องมาให้ก็ดี คณะมนตรีความมั่นคงอาจแนะนำวิธีดำเนินการหรือวิธีการปรับปรุงแก้ไขที่เหมาะสมได้ ไม่ว่าจะในระยะใดแห่งการพิพาท

ในการทำคำแนะนำ คณะมนตรีความมั่นคงชอบที่จะพิจารณาถึง

วิธีดำเนินใดๆ เพื่อการระงับข้อพิพาทซึ่งคู่พิพาทได้รับปฏิบัติแล้ว และที่สำคัญในการทำคำแนะนำดังกล่าวคณะมนตรีความมั่นคงชอบที่จะพิจารณาด้วยว่ากรณีพิพาทในทางกฎหมายนั้น ตามหลักทั่วไปควรให้คู่พิพาทเสนอต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ตามบทบัญญัติแห่งธรรมนูญของศาลนั้น

หากรัฐผู้เป็นฝ่ายแห่งกรณีพิพาทไม่สามารถระงับกรณีพิพาทโดยวิธีที่ได้ระบุไว้ใน (ก) - (ซ) ดังกล่าวข้างต้นได้ ก็ให้ส่งเรื่องนั้นไปเสนอคณะมนตรีความมั่นคง ถ้าคณะมนตรีความมั่นคงเห็นว่า โดยพฤติการณ์การคงดำเนินต่อไปแห่งกรณีพิพาทน่าจะเป็นอันตรายต่อการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศแล้ว ก็ให้วินิจฉัยว่าจะดำเนินการตามข้อ 36 หรือจะแนะนำข้อตกลงระงับกรณีพิพาทเช่นที่จะพิจารณาเห็นเหมาะสม

1.2 ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

(International Court of Justice (ICJ))

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า “ศาลโลก” (World Court) เป็น 1 ใน 6 องค์กรหลักของสหประชาชาติ¹ ซึ่งทำหน้าที่เป็นองค์กรทางด้านตุลาการในการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศ และเป็นองค์กรหลักเพียงองค์กรเดียวที่มีได้มีสถานที่ตั้งอยู่ที่นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นที่ตั้งสำนักงานใหญ่ขององค์การสหประชาชาติ แต่ตั้งอยู่ที่วังสันติภาพ (Peace Palace) ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้รับการก่อตั้งขึ้นโดยกฏบัตรสหประชาชาติ (Charter of the United Nations) ซึ่งมีการลงนามกันเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2488 ณ นครซานฟรานซิสโก สหรัฐอเมริกา ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลง การก่อตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศขึ้นมาครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์หลักข้อหนึ่งของสหประชาชาติ คือ

“ตลอดจนนำมาโดยสันติวิธีและสอดคล้องกับหลักการแห่งความยุติธรรม และกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งการปรับปรุงหรือระงับกรณีพิพาท หรือสถานการณ์ระหว่างประเทศอันจะนำไปสู่การล่องละเมิดสันติภาพได้”²

การก่อตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในครั้งนี้มีผลเป็นการตั้งศาลโลกใหม่ขึ้นมาแทนที่ศาลโลกเดิมซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2463 ในสมัยที่มีสันนิบาตชาติ (League of Nations) เป็นองค์การโลกทำนองเดียวกับองค์การสหประชาชาติ โดยศาลโลกเดิมมีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า Permanent Court of International Justice (PCIJ) หรือ “ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศ”

ตามกฎบัตรสหประชาชาติ ข้อบทที่เกี่ยวกับการก่อตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศปรากฏอยู่ในหมวดที่ 14 ข้อ 92-96 ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ เป็นองค์กรหลักทางตุลาการอันสำคัญของสหประชาชาติ ศาลมีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นภาคผนวกของกฎบัตรสหประชาชาติ โดยยึดถือธรรมนูญของศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศเป็นมูลฐาน และถือเป็นส่วนหนึ่งของกฎบัตรสหประชาชาติ

สมาชิกทั้งปวงของสหประชาชาติ ย่อมเป็นภาคีแห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศโดยอัตโนมัติ

รัฐซึ่งมิใช่สมาชิกของสหประชาชาติ อาจเป็นภาคีแห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้โดยเงื่อนไข ซึ่งสมัชชาจะได้กำหนดเป็นรายๆ ไปตามคำแนะนำของคณะมนตรีความมั่นคง

ตามข้อ 94 สมาชิกแต่ละประเทศของสหประชาชาติรับที่จะอนุวัตตามคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีใดๆ ที่ตนตกเป็นฝ่ายในคดี

ถ้าผู้เป็นฝ่ายในคดีฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาล ผู้เป็นฝ่ายอีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องเรียนไปยังคณะมนตรีความมั่นคง เพื่อดำเนินการบังคับให้มีการปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ ซึ่งถ้าคณะมนตรีความมั่นคงเห็นว่าจำเป็นก็อาจทำคำแนะนำหรือวินิจฉัยมาตรการที่จะนำ

มาใช้เพื่อยังผลให้มีการปฏิบัติตามคำพิพากษานั้น

การกำหนดให้มีศาลยุติธรรมระหว่างประเทศตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ มิได้เป็นการหวงห้ามสมาชิกแห่งสหประชาชาติที่ประสงค์จะระงับหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยเสนอข้อพิพาทของตนต่อศาลอื่นโดยอาศัยอำนาจแห่งความตกลงที่ได้มีอยู่แล้ว หรือที่อาจจะตกลงกันในอนาคต

สมัชชาหรือคณะมนตรีความมั่นคงอาจร้องขอต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศให้ความเห็นแนะนำในปัญหากฎหมายใดๆ

องค์กรอื่นของสหประชาชาติและทบวงการชำนัญพิเศษ ซึ่งอาจได้รับอำนาจจากสมัชชาในเวลาใดๆ ก็อาจร้องขอความเห็นแนะนำของศาลเกี่ยวกับปัญหากฎหมายอันเกิดขึ้นภายในกรอบแห่งกิจกรรมของตน

1.3 ศาลประจำอนุญาโตตุลาการ

(Permanent Court of Arbitration (PCA))

ศาลประจำอนุญาโตตุลาการมิได้มีสถานภาพและทำหน้าที่เป็นศาล โดยนัยที่เข้าใจกันโดยทั่วไป หากแต่มีฐานะเป็นองค์การระหว่างประเทศซึ่งมีบทบาทในการให้บริการแก่รัฐภาคีสมาชิกที่ประสงค์จะให้มีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ และวิธีการอื่นๆ เช่น การสอบข้อเท็จจริง (Fact-finding) การประนีประนอมข้อพิพาท (Conciliation) เป็นต้น

ศาลประจำอนุญาโตตุลาการนับได้ว่าเป็นองค์การระหว่างประเทศด้านตุลาการที่เก่าแก่ที่สุด ซึ่งก่อตั้งโดย “อนุสัญญาว่าด้วยการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธี” (Convention for the Pacific Settlement of International Disputes, 1899) การจัดทำอนุสัญญานี้เกิดขึ้นจากการประชุมสันติภาพครั้งที่ 1 (The First Peace Conference) ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ในปี พ.ศ. 2442 (ค.ศ. 1899) โดยผู้ที่ริเริ่มให้มีการจัดประชุมครั้งนี้ คือ พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 แห่งรัสเซีย

วัตถุประสงค์ของการประชุมสันติภาพครั้งนี้คือ “การแสวงหาวิถีการที่เป็นภววิสัยที่สุดเพื่อเป็นหลักประกันว่าประชากรทั้งมวลของโลกจะได้รับประโยชน์จากการมีสันติภาพที่แท้จริงอันสถาพรและเหนือสิ่งอื่นใดเพื่อจำกัดการพัฒนาอย่างก้าวหน้าของการเสริมกำลังอาวุธที่มีอยู่ในปัจจุบัน”³

การจัดทำอนุสัญญาก่อตั้งศาลประจําอนุญาโตตุลาการ (PCA) ขึ้นมาเพื่อเป็นกลไกอย่างหนึ่งสำหรับการรักษาสันติภาพของโลก จึงเป็นการบรรลุวัตถุประสงค์ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดของการประชุมครั้งนี้ อนุสัญญาก่อตั้งศาลอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศฉบับนี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งหนึ่งในการประชุมสันติภาพครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2450 (ค.ศ. 1907)

ศาลประจําอนุญาโตตุลาการตั้งอยู่ที่วังสันติภาพ ณ กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งเป็นสถานที่เดียวกันกับที่ตั้งของศาลโลก (ICJ) ดังกล่าวใน 1.1

1.4 วังสันติภาพ (Peace Palace)

ก่อสร้างระหว่างปี พ.ศ. 2450-2456 สำหรับเป็นที่ตั้งของศาลประจำอนุญาโตตุลาการ โดยเป็นของขวัญจากมหาเศรษฐีใจบุญ แอนดรูว์ คาร์เนกี (Andrew Carnegie) วังแห่งนี้ตั้งอยู่บนพื้นที่สวนสาธารณะเนื้อที่ 7 เฮกตาร์ ในใจกลางกรุงเฮก

ตัวอาคารของวังสันติภาพก่อด้วยหินแกรนิต หินทราย และอิฐสีแดง มุงหลังคาด้วยกระเบื้องหินชนวนสีเทาอย่างโอ้อ่า ซึ่งออกแบบโดยหลุยส์ คอร์ดอนนีย์เยร์ (Louis Cordonnier) สถาปนิกชาวฝรั่งเศส ในสไตล์ที่ผสมผสานกันระหว่างสถาปัตยกรรมแบบโรมาเนสก์กับไบแซนไทน์ ส่วนของอาคารด้านหน้าซึ่งมีสนามหญ้าอยู่ข้างหน้า มีลวดลายและรูปลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงจุดประสงค์ของวังแห่งนี้ ทางด้านซ้ายของตัวอาคารเป็นหอนาฬิกาที่มีระฆังสูงถึง 80 เมตร ด้านในของอาคารเป็นการประดับประดาด้วยงานเครื่องไม้ หน้าต่างกระจกสี กระเบื้องโมเสก

พรม และมานลายดอกประดับฝาผนัง และศิลปวัตถุต่างๆ ซึ่งรัฐที่มาเข้าร่วมประชุมสันติภาพทั้ง 2 ครั้งที่วังแห่งนี้นำมามอบให้ไว้เป็นที่ระลึก และเป็นการสะท้อนให้เห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมของโลก

วังสันติภาพแห่งนี้ได้ถูกใช้เป็นอาคารที่ทำการของศาลโลกทั้ง 2 ศาล โดยมูลนิธิรัตซ์ คาร์เนกีซึ่งเป็นเจ้าของและผู้บริหารวังได้มอบให้เป็นอาคารที่ทำการของศาลโลกปัจจุบันนับแต่ปี พ.ศ. 2489 เป็นต้นมา ในปี พ.ศ. 2521 ได้มีการก่อสร้างอาคารหลังใหม่ขึ้นทางด้านหลังของวังสันติภาพเพื่อใช้เป็นทำงานของผู้พิพากษาและห้องพิจารณาคดีของศาล ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 อาคารใหม่นี้ได้ถูกขยายออกไปอีกเพื่อใช้เป็นทำงานของผู้พิพากษา *เฉพาะคดี (Judges ad hoc)* ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ในปีเดียวกันได้มีการบูรณะปรับปรุงห้องในวังสันติภาพเพื่อใช้เป็นสำนักงานแห่งใหม่ของเจ้าหน้าที่สำนักเลขาธิการศาล

นอกจากนั้น วังสันติภาพยังเป็นที่ตั้งของห้องสมุดที่เก็บรวบรวมตำราและหนังสือกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมืองที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ซึ่งเปิดให้สาธารณชนเข้าใช้ได้ และเป็นสถานที่จัดการฝึกอบรมหลักสูตรภาคฤดูร้อนของสถาบันกฎหมายระหว่างประเทศแห่งกรุงเฮกด้วย

ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการเปิดพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และงานของศาลโลกและองค์กรอื่นซึ่งทำงานอยู่ที่เดียวกันในวังสันติภาพ (ศาลประจำอนุญาโตตุลาการ) โดยมี นายโคฟี อันนัน (Kofi Annan) เลขาธิการสหประชาชาติ และผู้พิพากษา สตีเฟน เอ็ม. ชเวเบล (Stephen M. Schwebel) ประธานศาลโลกในขณะนั้นเป็นประธานในพิธีเปิด พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ตั้งอยู่ในอาคารศาลด้านทิศใต้

2. ประวัติความเป็นมา

2.1 ระบบอนุญาโตตุลาการ (Arbitration)

การก่อตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศถือกันว่าเป็นพัฒนาการขั้นสูงสุดของกระบวนการระงับข้อพิพาทซึ่งมีมาอย่างยาวนาน

นอกจากการเจรจา การไกล่เกลี่ย และการประนอมข้อพิพาทแล้ว

แนวคิดในการระงับข้อพิพาทโดยการมอบหมายให้องค์กรกลางที่มีความเที่ยงธรรมเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทตามกฎหมายได้เกิดขึ้นมาแต่โบราณกาลแล้ว วิธีการระงับข้อพิพาทดังกล่าวคือ การเสนอข้อพิพาทให้บุคคลหรือคณะบุคคลที่เรียกว่าอนุญาโตตุลาการ เป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด

โดยทั่วไปประวัติศาสตร์ของระบบอนุญาโตตุลาการยุคใหม่ถือว่า มีจุดเริ่มต้นจากการทำสนธิสัญญาเจย์ในปี ค.ศ. 1794 (Jay Treaty of 1794) สนธิสัญญาฉบับนี้เป็นสนธิสัญญาทางไมตรี การพาณิชย์และการเดินเรือระหว่างสหรัฐอเมริกากับอังกฤษ ที่ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการผสมหลายคณะ โดยแต่ละคณะประกอบด้วยบุคคลชาติอเมริกันและอังกฤษจำนวนเท่ากัน เพื่อทำหน้าที่วินิจฉัยปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ ที่ทั้ง 2 ประเทศยังตกลงกันไม่ได้ ผลงานของคณะกรรมการผสมดังกล่าวได้นำไปสู่การเริ่มต้นพัฒนาระบบอนุญาโตตุลาการในคริสต์ศตวรรษที่ 19

ในปี ค.ศ. 1872 สหรัฐอเมริกาและอังกฤษได้เสนอข้อพิพาทต่ออนุญาโตตุลาการในกรณีพิพาทที่รู้จักกันในชื่อว่า Alabama Claims Arbitration ข้อพิพาทเรื่องนี้สืบเนื่องมาจากข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกาซึ่งกล่าวหาอังกฤษว่าละเมิดความเป็นกลางในระหว่างที่เกิดสงครามกลางเมืองในสหรัฐอเมริกา คณะอนุญาโตตุลาการคณะนี้ซึ่งประกอบด้วยอนุญาโตตุลาการจากประเทศสวีเดนและอนุญาโตตุลาการจากชาติอื่นอีก 3 คน ได้วินิจฉัยและมีคำสั่งให้อังกฤษจ่ายค่าชดเชยให้แก่สหรัฐอเมริกาตามข้อเรียกร้อง ซึ่งอังกฤษยินยอมปฏิบัติตามคำวินิจฉัยและคำสั่งดังกล่าว การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการในกรณีนี้จึงถือกันว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญอีกจุดหนึ่งในพัฒนาการของระบบอนุญาโตตุลาการ เพราะการที่อังกฤษได้โดยยินยอมเป็นแบบอย่างโดยปฏิบัติตามคำวินิจฉัยของอนุญาโตตุลาการ แสดงว่าการระงับข้อพิพาทโดยวิธีนี้มีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับได้ของนานาอารยประเทศ

2.2 ศาลประจำอนุญาโตตุลาการ (PCA)

จากผลสำเร็จของการใช้อุญาโตตุลาการเป็นวิธีระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธีดังกล่าว ทำให้รัฐต่างๆ เกิดความคิดที่จะ

ก่อตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศขึ้นมาให้ทำหน้าที่อย่างถาวรในการพิจารณาวินิจฉัยข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทระหว่างกันในเรื่องต่างๆ อันเกิดจากการมีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่อกัน โดยจัดให้มีผู้พิพากษาทำหน้าที่ประจำตามจำนวนที่เหมาะสมและจำเป็น โดยไม่จำเป็นต้องแต่งตั้งคณะผู้ตัดสินคดีในลักษณะเฉพาะกิจเพื่อพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทเป็นรายคดีแต่ละคดีไปดังเช่นการดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ

การจัดประชุมสันติภาพครั้งแรก ณ กรุงเฮก ในปี พ.ศ. 2442 และครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2450 โดยการริเริ่มของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 เพื่อให้มีการพิจารณาปัญหาเรื่องสันติภาพของโลกและการลดกำลังอาวุธของมหาอำนาจในยุคนั้น จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการเสนอให้มีการจัดตั้งศาลโลกเพื่อทำหน้าที่ประจำอย่างถาวรดังกล่าวขึ้นมา รัฐจำนวน 26 รัฐที่ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้นี้จึงได้ตกลงกันจัดทำและลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธีและร่วมกันก่อตั้งศาลประจำอนุญาโตตุลาการ (PCA) ขึ้นมา เป็นสถาบันตุลาการในลักษณะพหุภาคีเป็นสถาบันแรกของโลก

ศาลประจำอนุญาโตตุลาการเริ่มดำเนินงานในปี พ.ศ. 2445 และยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน ศาลนี้มีความเป็นอิสระจากองค์กรระหว่างประเทศอื่นใดทั้งสิ้น ปัจจุบันมีรัฐภาคีสมาชิกจำนวน 111 ประเทศ

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาก่อตั้งศาลประจำอนุญาโตตุลาการนี้ทั้ง 2 ฉบับ โดยเข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาฉบับแรก (ค.ศ. 1899) เมื่อวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2443 (ค.ศ. 1900) และเข้าเป็นภาคีสมาชิกอนุสัญญาฉบับที่ 2 (ค.ศ. 1907) เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2453 (ค.ศ. 1910)

ศาลประจำอนุญาโตตุลาการมีสำนักงานระหว่างประเทศ (International Bureau) ทำหน้าที่ทำนองเดียวกับสำนักงานเลขานุการศาล (Court Registry) อยู่ที่วังสันติภาพ กรุงเฮก ซึ่งเป็นที่ตั้งของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศหรือศาลโลกที่มีอยู่ในปัจจุบันด้วย ศาลประจำอนุญาโตตุลาการแห่งนี้มีได้ทำหน้าที่เป็นศาลหรือองค์กรอนุญาโตตุลาการ หากแต่มีบัญชีรายชื่อของนักกฎหมายซึ่งรัฐภาคีสมาชิกแต่งตั้งรัฐละ 4 คน ซึ่งประกอบ

กันเป็น “หมู่ประจำชาติ” (National Group) ของรัฐนั้น ซึ่งหากมีข้อพิพาทระหว่างรัฐภาคีสมาชิกเกิดขึ้นก็อาจแต่งตั้งนักกฎหมายแห่งชาติเหล่านี้ให้เป็นคณะอนุญาโตตุลาการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทดังกล่าวได้

ปัจจุบัน ศาลประจำอนุญาโตตุลาการมีได้เพียงแต่รับดำเนินการให้มีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการเฉพาะกรณีข้อพิพาทระหว่างรัฐต่อรัฐเท่านั้น แต่ได้ขยายการดำเนินการออกไปอย่างกว้างขวางกว่าเดิมมาก โดยรับดำเนินการให้มีบริการต่างๆ ได้แก่ การสอบข้อเท็จจริง การประนอมข้อพิพาทและการวินิจฉัยข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการหลายรูปแบบ และมีได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะกรณีพิพาทระหว่างรัฐด้วยกันเองเท่านั้น แต่ยังรับดำเนินการในกรณีที่เกิดข้อพิพาทระหว่างรัฐกับคู่กรณีที่มีใช้รัฐด้วย เช่น องค์การระหว่างประเทศ บรรษัทภาคเอกชน หรือแม้แต่บุคคลธรรมดา ก็อาจเสนอเรื่องขอให้ศาลประจำอนุญาโตตุลาการจัดบริการให้มีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการหรือวิธีการอื่นๆ ได้ ด้วยเหตุนี้ ศาลประจำอนุญาโตตุลาการในปัจจุบัน จึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับการระงับข้อพิพาททางด้านการค้าและการเงินการลงทุนเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

ยิ่งกว่านั้น สำนักงานระหว่างประเทศของศาลประจำอนุญาโตตุลาการ ยังทำหน้าที่เป็นเลขานุการของการก่อตั้งอนุญาโตตุลาการพิเศษหลายคณะ เช่น กรณีพิพาทเกี่ยวกับการอ้างสิทธิเหนือเกาะต่างๆ ในทะเลแดง ระหว่างเอริเทรียกับเยเมน ซึ่งชี้ขาดในปี พ.ศ. 2542 และยังให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคและธุรการแก่คณะอนุญาโตตุลาการที่ก่อตั้งขึ้นนอกขอบเขตของการดำเนินงานของตนอีกด้วย เช่น ในกรณีพิพาทระหว่างอิหร่านกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งทั้ง 2 ประเทศได้ตกลงกันก่อตั้งคณะผู้ชี้ขาดเพื่อพิจารณาข้อเรียกร้องของคนชาติอเมริกันและคนชาติอิหร่าน ซึ่งต่างก็มีข้อเรียกร้องต่อรัฐบาลของทั้ง 2 ประเทศ สืบเนื่องจากวิกฤตการณ์ที่เกิดจากการจับตัวชาวอเมริกัน 52 คน เป็นตัวประกันไว้ในสถานทูตอเมริกา ณ กรุงเตหะราน ในปี พ.ศ. 2522

2.3 ระบบศาลโลก

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า กลไกของศาลประจำอนุญาโตตุลาการ

นั้นขึ้นอยู่กับความสมัครใจของคู่กรณีที่ยินยอมเสนอข้อพิพาทของตนให้เข้าสู่กระบวนการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการเป็นสำคัญ ซึ่งจะต้องมีการตกลงยอมรับข้อปฏิบัติและกระบวนการพิจารณาในรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ หลายอย่างให้ได้เสียก่อน จึงจะเริ่มต้นให้มีการพิจารณาคดีโดยอนุญาโตตุลาการได้ สิ่งนี้จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ในระหว่างการประชุมสันติภาพครั้งที่ 2 ณ กรุงเฮก ในปี พ.ศ. 2450 ได้มีรัฐภาคีหลายรัฐเรียกร้องให้มีการก่อตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศแบบถาวร เพื่อทำหน้าที่ประจำในการวินิจฉัยข้อพิพาทระหว่างประเทศ โดยใช้กระบวนการวิธีพิจารณาคดีของศาลซึ่งมีลักษณะเป็นการบังคับมากกว่าวิธีการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการซึ่งต้องอาศัยความยินยอมสมัครใจของคู่กรณีในการเสนอข้อพิพาทเข้าสู่การพิจารณาเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีความเห็นที่ไม่ลงรอยกันเกี่ยวกับวิธีการคัดเลือกผู้พิพากษาเพื่อทำหน้าที่ประจำที่ศาลที่คิดจะก่อตั้งขึ้นมานี้ การประชุมสันติภาพครั้งที่ 2 ณ กรุงเฮก ในปี พ.ศ. 2450 จึงต้องจำกัดวงอยู่แต่เพียงการแก้ไขปรับปรุงกฎข้อบังคับและวิธีพิจารณาโดยอนุญาโตตุลาการให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยไม่สามารถบรรลุข้อตกลงให้มีการก่อตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศประจำอย่างถาวรขึ้นมาได้ตามที่ได้มีข้อเสนอเช่นนั้นต่อที่ประชุม

2.3.1 ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศ (Permanent Court of International Justice (PCIJ))

การก่อตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศหรือศาลโลกเป็นครั้งแรกเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2463 (ค.ศ. 1920) ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 สงบลงและได้มีการก่อตั้งสันนิบาตชาติ (League of Nations) ขึ้นมา โดยศาลโลกแห่งแรกนี้มีชื่อว่า “ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศ” (Permanent Court of International Justice (PCIJ)) ศาลโลกศาลแรกนี้ดำเนินงานภายใต้การดูแลของสันนิบาตชาติจนถึงปี พ.ศ. 2488 จึงถูกยุบไป และมีการก่อตั้งศาลโลกใหม่ขึ้นมาทำหน้าที่แทน คือ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) ซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลโลกอยู่ในปัจจุบัน และมีฐานะเป็นองค์กรหลักด้านตุลาการขององค์การสหประชาชาติ ดังกล่าวไว้แล้วข้างต้น

นอกจากสันนิบาตชาติจะสามารถวางหลักเกณฑ์และออกกฎข้อบังคับอันเป็นที่ยอมรับได้สำหรับการคัดเลือกผู้พิพากษาให้ทำหน้าที่ประจำศาลแล้ว การกำหนดให้ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศ (PCIJ) มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีได้ในกรณีที่รัฐภาคีได้แถลงยอมรับเขตอำนาจศาลไว้ล่วงหน้าทำให้ศาลสามารถรับคดีที่ตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องเป็นคู่กรณีไว้พิจารณาพิพากษาได้โดยไม่ต้องมีการตกลงยินยอมกับรัฐคู่กรณีเสียก่อนจะทำให้ศาลรับคดีไว้พิจารณาได้ ก็นับได้ว่าเป็นการสร้างมิตินิยามใหม่ให้กับระบบการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธี ซึ่งตามที่ยึดถือกันมาแต่ดั้งเดิมนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับความเต็มใจของคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในกรณีพิพาทที่จะนำเสนอเรื่องของตนให้คนกลางเป็นผู้ตัดสิน ซึ่งยังเป็นหลักการในการเสนอเรื่องให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัยชี้ขาดมาจนถึงปัจจุบันนี้

การกำหนดหลักการให้มีการแถลงยอมรับเขตอำนาจศาลไว้ล่วงหน้า จึงทำให้รัฐที่เป็นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในกรณีพิพาทสามารถยื่นฟ้องรัฐที่เป็นคู่กรณีซึ่งแถลงยอมรับเขตอำนาจศาลไว้ล่วงหน้าแล้วเช่นกันได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากรัฐที่ถูกฟ้องคดีเสียก่อน หลักการนี้คือหลักเขตอำนาจบังคับของศาล (Compulsory Jurisdiction) ซึ่งทำให้ศาลมีเขตอำนาจพิจารณาคดีได้ แม้ว่ารัฐผู้เป็นฝ่ายถูกฟ้องคดีจะไม่สมัครใจหรือเต็มใจให้กรณีของตนเข้าสู่กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลก็ตาม

ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศ (PCIJ) ประกอบด้วยผู้พิพากษาประจำ ซึ่งเป็นผู้แทนของระบบกฎหมายหลักของโลกทั้ง 2 ระบบ ซึ่งได้แก่ ระบบ Common Law และ Civil Law โดยผู้พิพากษาเหล่านี้ได้รับการเลือกสรรและแต่งตั้งโดยสภาและสมัชชาของสันนิบาตชาติ การดำเนินงานของศาลเป็นไปตามธรรมเนียมและวิธีพิจารณาของศาล ซึ่งมีผลผูกพันรัฐภาคีผู้เป็นฝ่ายที่เสนอข้อพิพาทต่อศาลให้ทำการวินิจฉัยชี้ขาด นอกจากนั้น ศาลยังมีอำนาจให้ความเห็นในปัญหาข้อกฎหมายใดๆ ที่สภาและสมัชชาของสันนิบาตชาติขอหารือด้วย การพิจารณาคดีของศาลส่วนใหญ่เป็นการพิจารณาโดยเปิดเผยซึ่งสาธารณชนมีสิทธิเข้ารับฟังการพิจารณาคดีของศาลได้

ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศตั้งอยู่ที่วังสันติภาพ ถึงแม้ว่าสันนิบาตชาติจะเป็นผู้ก่อตั้งและสนับสนุนงบประมาณค่าใช้จ่ายการดำเนินงานทั้งหมดของศาล แต่ก็ไม่ได้ถือว่าศาลเป็นองค์กรหนึ่งของสันนิบาตชาติ และธรรมนูญศาลก็ไม่ได้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกฎบัตรสันนิบาตชาติด้วย รัฐภาคีสันนิบาตชาติไม่ได้ถือว่าเป็นภาคีของธรรมนูญศาลโดยอัตโนมัติ แต่ถึงกระนั้นการยอมรับเขตอำนาจบังคับของศาลก็เป็นไปอย่างกว้างขวาง สนธิสัญญาหลายร้อยฉบับได้กำหนดให้ศาลมีเขตอำนาจบังคับในการพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากพันธกรณีตามสนธิสัญญาเหล่านั้น

การก่อตั้งศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศหรือศาลโลกขึ้นมาเป็นครั้งแรกจึงนับได้ว่าประสบความสำเร็จที่โดดเด่นมาก ในระหว่างปี พ.ศ. 2465-2483 ศาลได้มีคำวินิจฉัยคดีพิพาทระหว่างรัฐ 29 เรื่อง และให้ความเห็นตอบข้อหารือทางกฎหมาย 27 เรื่อง ซึ่งแทบทุกเรื่องมีการปฏิบัติตามคำวินิจฉัยและความเห็นของศาล จึงนับได้ว่าศาลโลกแห่งแรกนี้ ได้มีส่วนช่วยอย่างสำคัญในการพัฒนาหลักกฎหมายระหว่างประเทศ

การดำเนินงานของศาลได้หยุดชะงักลงเมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 และต่อมาในปี พ.ศ. 2489 ได้ถูกยุบเลิกไปพร้อมกับองค์การสันนิบาตชาติ

2.3.2 เหตุใดจึงต้องก่อตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) หรือศาลโลกใหม่ขึ้นมาภายใต้องค์การสหประชาชาติ

ในการประชุมก่อตั้งองค์การสหประชาชาติและศาลโลกขึ้นใหม่ที่นครซานฟรานซิสโกในปี พ.ศ. 2488 ได้มีการเสนอเหตุผลไว้หลายประการที่สำคัญๆ มีดังต่อไปนี้

- เนื่องจากศาลโลกใหม่จะถูกกำหนดให้เป็นองค์การหลักทางด้านตุลาการของสหประชาชาติ และรัฐภาคีสหประชาชาติทั้งหมดจะต้องเป็นภาคีของธรรมนูญศาลโลกด้วย จึงเห็นกันว่า ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศหรือศาลโลกเดิมไม่น่าจะเหมาะสมที่จะสวมบทบาทเป็นศาลโลกใหม่เพราะมีความเชื่อมโยงอยู่กับสันนิบาตชาติที่กำลังจะถูกยุบเลิกไป
- รัฐหลายรัฐซึ่งเป็นภาคีธรรมนูญศาลโลกเดิม ไม่ได้เข้าร่วมประชุมที่ซานฟรานซิสโก ในขณะที่รัฐหลายรัฐที่เข้าร่วมประชุมก็ได้เป็นภาคีธรรมนูญศาลโลกเดิม ซึ่งรวมถึงสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตด้วย
- มีความรู้สึกกันว่าศาลโลกเดิมเป็นส่วนหนึ่งของระเบียบประเพณีที่มีความเป็นยุโรปยุคเก่ามากเกินไป การก่อตั้งศาลโลกใหม่ขึ้นมาจึงน่าจะน้อมนำไปสู่ความเป็นสากลได้มากกว่าเดิม

อย่างไรก็ตาม ความสืบทอดต่อเนื่องระหว่างศาลโลกเดิมกับศาลโลกใหม่ก็ได้ถูกรักษาไว้เป็นส่วนใหญ่ ดังจะเห็นได้ว่าธรรมนูญและ

ข้อบังคับของศาลโลกใหม่มีผลใช้บังคับในทางปฏิบัติเหมือนกับธรรมนูญ และข้อบังคับของศาลโลกเดิมทุกประการ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2521 ถึง ได้มีการแก้ไขปรับปรุงข้อบังคับบางประการเพื่อผ่อนคลายกระบวนการพิจารณาของศาลให้ง่ายขึ้นและสามารถดำเนินการพิจารณาได้รวดเร็วขึ้น

ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2488 ศาลโลกเดิมได้มีมติในการประชุมวาระสุดท้ายของตนให้โอนคลังข้อมูลเอกสารหลักฐานและทรัพย์สินทั้งหมดให้แก่ศาลโลกใหม่ ซึ่งจะตั้งอยู่ที่วังสันติภาพ ณ กรุงเฮก เช่นเดียวกัน ต่อมาในวันที่ 31 มกราคม พ.ศ. 2489 ผู้พิพากษาศาลโลกเดิมได้ลาออกทั้งหมด และในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2489 สมัชชาและคณะมนตรีความมั่นคงสหประชาชาติได้เลือกตั้งผู้พิพากษาชุดแรกของศาลโลกใหม่

ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2489 ศาลโลกเดิมได้ถูกยุบเลิกอย่างเป็นทางการ และในการประชุมคณะผู้พิพากษาศาลโลกใหม่เป็นครั้งแรกได้ลงมติเลือกผู้พิพากษา ไฮเซ่ กุสตาโว เกอเรโร จากเอลซัลวาดอร์ ซึ่งเป็นประธานคนสุดท้ายของศาลโลกเดิมให้เป็นประธานคนแรกของศาลโลกใหม่

เมื่อได้มีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ประจำสำนักเลขาธิการศาล ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ของศาลโลกเดิมเกือบทั้งสิ้นแล้ว ศาลโลกใหม่ได้เปิดให้มีการนั่งพิจารณาคดีเป็นปฐมฤกษ์ในวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2489 คดีแรกที่นำเสนอต่อศาลในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2490 คือคดีฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายจากเหตุการณ์ที่เรือรบอังกฤษได้รับความเสียหายจากทุ่นระเบิดในช่องแคบคอร์ฟู ซึ่งเป็นข้อพิพาทระหว่างอังกฤษกับแอลเบเนีย

2.3.3 ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศหรือศาลโลกมีอำนาจเหนือศาลระหว่างประเทศอื่นหรือไม่

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ) หรือศาลโลกปัจจุบันเป็นศาลส่วนแบ่งที่มีอำนาจตามกฎหมายโดยเฉพาะเจาะจง คือการระงับข้อพิพาทระหว่างรัฐและการให้ความเห็นทางกฎหมายตอบข้อหารือจากองค์กรและทบวงการชำนัญพิเศษของสหประชาชาติ โดยศาลโลกไม่มีองค์กรย่อยอื่นใด

การก่อตั้งศาลระดับภูมิภาคและศาลชำนัญพิเศษจำนวนมากขึ้น

มานับแต่ปี พ.ศ. 2489 เป็นต้นมา ได้ก่อให้เกิดความลັบสนอยู่บ้าง

เพื่อความชัดเจนจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจในลักษณะบางประการ
ของศาลโลกดังต่อไปนี้

1. ศาลโลกไม่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีอาญา ดังนั้น ศาลจึงไม่มีอำนาจพิจารณาคดีที่บุคคลธรรมดาตกเป็นจำเลย เช่นคดีอาชญากรรมสงครามได้ การพิจารณาคดีอาญาส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำนาจของรัฐ แต่สหประชาชาติอาจตั้งศาลคดีอาญาเฉพาะกิจขึ้นมาเพื่อพิจารณาคดีบางเรื่องได้ เช่น ศาลอาญาระหว่างประเทศเพื่อพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับประเทศยูโกสลาเวียเดิม (International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ICTY)) ศาลอาญาระหว่างประเทศสำหรับประเทศรวันดา (International Criminal Tribunal for Rwanda (ICTR))
2. ศาลโลกไม่มีฐานะเกี่ยวข้องกับศาลยุติธรรมแห่งยุโรป ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเกี่ยวกับกิจการของสหภาพยุโรป โดยเฉพาะ และไม่เกี่ยวข้องกับศาลสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (ตั้งอยู่ที่ Strasbourg, ฝรั่งเศส) และศาลสิทธิมนุษยชนระหว่างชาติแห่งทวีปอเมริกา (ตั้งอยู่ที่ เมืองซานโฮเซ คอสตาริกา) ซึ่งมีอำนาจตรวจสอบการกล่าวหาว่ามีการละเมิดอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนซึ่งก่อตั้งศาลเหล่านี้ขึ้นมา ศาลทั้ง 3 ศาลนี้มีอำนาจพิจารณาคดีที่เอกชนฟ้องคดีต่อศาล โดยอาจเป็นการฟ้องรัฐหรือบุคคลอื่นใดก็ได้ ซึ่งศาลโลกไม่มีอำนาจพิจารณาคดีเช่นนี้
3. ศาลโลกแตกต่างจากศาลชำนาญการพิเศษอื่นๆ เช่น ศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ (International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS)) ซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณากรณีพิพาทระหว่างรัฐที่เกิดจากการปฏิบัติตามพันธกรณีตามอนุสัญญากฎหมายทะเลเท่านั้น แต่ศาลโลกมีเขตอำนาจพิจารณาคดีข้อพิพาทระหว่างรัฐได้ทุกเรื่องรวมทั้งปัญหาที่เกิดจากกรณีพิพาททางทะเลด้วย

4. ศาลโลกไม่มีฐานะเป็นศาลสูงสุดซึ่งอาจมีการอุทธรณ์ขึ้นมาจากศาลในเขตอำนาจรัฐต่างๆ ได้ ไม่มีฐานะเป็นศาลอันเป็นที่พึ่งสุดท้ายให้แก่บุคคลธรรมดาใดๆ ได้ และไม่ใช้ศาลอุทธรณ์ของศาลหรือตุลาการระหว่างประเทศอื่นๆ
5. อย่างไรก็ตาม ศาลโลกมีอำนาจวินิจฉัยความสมบูรณ์ของคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการในคดีที่ศาลโลกมีเขตอำนาจเหนือคดีนั้น

2.3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างศาลโลกกับองค์กรอื่นของสหประชาชาติที่มีอำนาจในการรักษาสันติภาพ

ตามกฎบัตรสหประชาชาติ คณะมนตรีความมั่นคงเป็นองค์กรหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ คณะมนตรีความมั่นคงอาจทำการสอบสวนกรณีพิพาทใดๆ และแนะนำให้ใช้มาตรการเพื่อการปรับแก้ปัญหาได้ แต่ต้องนำเข้าสู่การพิจารณาด้วยว่าโดยหลักทั่วไปเป็นฝ่ายในกรณีพิพาททางกฎหมายควรเสนอเรื่องต่อศาลโลกให้วินิจฉัยชี้ขาด

ในส่วนของสมัชชาสหประชาชาติ ก็อาจมีการพิจารณาถกแถลงปัญหาที่เกี่ยวกับการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศและมีข้อเสนอแนะได้

ในการทำหน้าที่ดังกล่าว ทั้งคณะมนตรีความมั่นคงและสมัชชาอาจร้องขอให้ศาล เพื่อให้ความเห็น แนะนำในปัญหาข้อกฎหมายใดๆ ก็ได้

ยิ่งไปกว่านั้น ศาลโลกอาจพิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทใดที่เกี่ยวกับการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศที่เสนอต่อศาลได้ ถึงแม้ว่าข้อพิพาทดังกล่าวจะกำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาดำเนินการโดยคณะมนตรีความมั่นคงหรือสมัชชาก็ตาม แต่ศาลจะจำกัดการพิจารณาของศาลเองอยู่แต่เพียงแง่มุมมองด้านกฎหมายของข้อพิพาทเหล่านั้นเท่านั้น

3. ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ)

3.1 องค์ประกอบของศาล

3.1.1 ผู้พิพากษา

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ประกอบด้วย ผู้พิพากษาประจำ 15 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งมีวาระ 9 ปี เมื่อพ้นวาระแล้วอาจได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งใหม่ได้

ในฐานะที่ศาลเป็นองค์กรหลักองค์กรหนึ่งของสหประชาชาติ การคัดเลือกผู้พิพากษาจึงต้องกระทำโดยการลงมติของสมัชชาและคณะมนตรีความมั่นคง โดยทั้ง 2 องค์กรลงมติเวลาเดียวกันแต่แยกกันดำเนินการ

การที่จะได้รับเลือกให้เป็นผู้พิพากษา ผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อต้องได้รับคะแนนเสียงข้างมากเด็ดขาด (absolute majority) จากการลงมติของทั้ง 2 องค์กร ด้วยเหตุนี้จึงมีบ่อยครั้งที่ต้องลงมติกันหลายครั้งเพื่อให้ได้เสียงข้างมากเด็ดขาด

เพื่อเป็นการรักษาความต่อเนื่องของศาล การพ้นวาระการดำรงตำแหน่งของผู้พิพากษาจึงไม่พร้อมกัน โดยในทุก 3 ปี จะมีการเลือกผู้พิพากษาใหม่จำนวน 1 ใน 3 แทนผู้พิพากษาที่พ้นวาระไป ผู้พิพากษาที่ได้รับการเลือกตั้งใหม่จะเริ่มเข้ารับตำแหน่งในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ของปีถัดไป ซึ่งเป็นวันที่ผู้พิพากษาศาลโลกชุดแรกได้รับการเลือกตั้งให้เข้าทำหน้าที่ในปี พ.ศ. 2489 หากผู้พิพากษายายหรือลาออกในระหว่างการดำรงตำแหน่ง ต้องมีการเลือกตั้งวาระพิเศษเพื่อแต่งตั้งผู้พิพากษาคนใหม่ให้ดำรงตำแหน่งแทนสำหรับวาระการดำรงตำแหน่งที่ยังเหลืออยู่

ในการเสนอชื่อบุคคลให้เข้ารับตำแหน่งผู้พิพากษาศาลโลก รัฐที่เป็นภาคีธรรมนูญศาลฯ ทุกรัฐมีสิทธิเสนอได้ แต่เพื่อป้องกันปัญหาการแทรกแซงทางการเมือง ผู้ที่จะได้รับการเสนอชื่อจะไม่ได้รับการเสนอชื่อโดยตรงจากรัฐบาล แต่จะเป็นการเสนอโดย “กลุ่มนักกฎหมายแห่งชาติ” ที่มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อของศาลประจำอนุญาโตตุลาการ สำหรับรัฐที่มีได้เป็นภาคีสมาชิกของศาลประจำอนุญาโตตุลาการ การเสนอชื่อผู้เข้ารับเลือกตั้งเป็นผู้พิพากษาศาลโลกจากรัฐนั้นก็ต้องดำเนินการทำนองเดียวกัน คือ

จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ในกรณีพิพาทบางเรื่องอาจมีผู้พิพากษาที่ลงมติ ตัดสินคดีให้ประเทศของตนเป็นฝ่ายแพ้คดี

ศาลมีตำแหน่งประธานและรองประธานศาลอย่างละ 1 ตำแหน่ง การเลือกประธานและรองประธานศาลจะกระทำโดยการลงคะแนนลับ ของผู้พิพากษาด้วยกันเอง ทุกๆ 3 ปี เมื่อครบวาระต้องเลือกตั้งผู้พิพากษา ใหม่จำนวน 1 ใน 3 มาแทนผู้ที่ต้องพ้นตำแหน่งตามวาระ

ประธานศาลเป็นหัวหน้าผู้กำกับดูแลการบริหารงานของศาล โดยมีคณะกรรมการงบประมาณและคณะกรรมการบริหาร รวมทั้งคณะกรรมการชุดอื่นๆ เป็นกลไกในการบริหารงาน ซึ่งถือว่าประกอบกันเป็น สมาชิกของศาลทั้งหมด

รองประธานศาลปฏิบัติหน้าที่แทนประธานศาล ในกรณีที่ประธาน ศาลไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือในกรณีที่ตำแหน่งประธาน ศาลว่างลงและยังไม่มีทางเลือกผู้ดำรงตำแหน่งแทน

การดำรงตำแหน่งของผู้พิพากษามีธรรมเนียมปฏิบัติของระบบ อาวุโส โดยผู้พิพากษาที่มีโช้ประธานหรือรองประธานศาลจะมีอาวุโส เรียงตามวันที่เริ่มการดำรงตำแหน่งของแต่ละคน หากเข้าดำรงตำแหน่ง วันเดียวกัน ผู้ที่มีอายุมากกว่าถือว่าเป็นผู้มีอาวุโสสูงกว่า ผู้พิพากษา ที่มีอาวุโสถัดจากประธานและรองประธาน จะได้รับการกำหนดให้เป็น “ผู้พิพากษาอาวุโส” ของศาล

เมื่อศาลออกนั่งพิจารณา ผู้พิพากษาที่มีวาระดำรงตำแหน่งนาน ที่สุดนั่งถัดจากประธานและรองประธาน ผู้พิพากษาที่ได้รับแต่งตั้งล่าสุด จะนั่งเป็นคนสุดท้ายของแถวทั้ง 2 ข้าง

อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยชี้ขาดคดี ผู้พิพากษาทุกคนถือว่ามีฐานะเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึงถึงอายุ การได้ รับเลือกตั้งเข้ามาก่อนหลัง หรือความยาวนานของการดำรงตำแหน่งแต่ อย่างใด

ในระหว่างการดำรงตำแหน่ง ผู้พิพากษาทุกคนต้องไม่ทำหน้าที่ใน ทางการเมืองและการบริหารใดๆ หรือประกอบอาชีพหรือวิชาชีพอย่างอื่น ต้องไม่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนคดี ทนายความ หรือที่ปรึกษากฎหมายในคดี ใดๆ และต้องละเว้นการเข้าร่วมพิจารณาวินิจฉัยคดีที่ตนเองได้เคยมี

แต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาเฉพาะคดีนั้น

การกำหนดให้มีผู้พิพากษาเฉพาะคดี เป็นการแสดงให้เห็นหลักการมูลฐานอย่างหนึ่งของการทำหน้าที่อำนาจความยุติธรรมของศาล นั่นคือหลักความเท่าเทียมกันอย่างเคร่งครัดของผู้เป็นฝ่ายในคดี ทั้งนี้เพราะผู้พิพากษาที่มีสัญชาติของรัฐผู้เป็นฝ่ายในคดีใดคดีหนึ่งสามารถยืนยันสิทธิของตนที่จะพิจารณาคดีนั้นได้ จึงอาจไม่เป็นธรรมกับรัฐผู้เป็นฝ่ายในคดีอีกฝ่ายหนึ่ง หากรัฐนั้น (ไม่มีผู้พิพากษาที่เป็นคนชาติของตนเข้าร่วมพิจารณาวินิจฉัยคดีด้วยเลย) ไม่มีสิทธิตั้งผู้พิพากษาเฉพาะคดีได้

ด้วยเหตุนี้ การมีทั้งผู้พิพากษาประจำที่เป็นคนชาติของรัฐภาคีผู้เป็นฝ่ายในคดีฝ่ายหนึ่งและผู้พิพากษาเฉพาะคดีของรัฐภาคีที่เป็นฝ่ายในคดีอีกฝ่ายหนึ่งจึงอาจมีส่วนช่วยให้ศาลเข้าใจสถานการณ์ทางคดีของคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่ายได้อย่างเต็มที่

3.1.3 สำนักเลขานุการศาลหรือจำศาล (Registrar)

สำนักเลขานุการศาลหรือจำศาลเป็นหน่วยงานประจำของศาล ซึ่งรับผิดชอบงานบริหารธุรการของศาล มีเลขาธิการเป็นหัวหน้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารและธุรการทั้งปวงของศาล โดยมีรองเลขาธิการคนหนึ่งเป็นผู้ช่วยและทำหน้าที่แทนในกรณีที่เลขาธิการไม่อยู่

เลขาธิการศาลมีตำแหน่งเทียบเท่ากับผู้ช่วยเลขาธิการสหประชาชาติ ศาลเป็นผู้คัดเลือกและแต่งตั้งเลขาธิการและรองเลขาธิการโดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 7 ปี

เจ้าหน้าที่ของศาล ประกอบด้วย นิติกร ล่าม และผู้แปลเอกสาร พนักงานเก็บเอกสารสำคัญ ผู้พิมพ์ บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ พนักงานบัญชี ผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ ผู้ช่วยฝ่ายบริหาร พนักงานพิมพ์ดีด คนส่งเอกสาร พนักงานรับโทรศัพท์ และยามรักษาความปลอดภัย

งานส่วนใหญ่ของสำนักเลขานุการจะเป็นงานด้านกฎหมาย ทั้งนี้เพราะผู้พิพากษามีแต่เลขานุการ โดยไม่มีผู้ช่วยงานด้านกฎหมายโดยตรง งานที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งคืองานด้านภาษา เพราะศาลใช้ภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสเป็นภาษาราชการทั้ง 2 ภาษา งานแปลเอกสารจำนวนมากที่มี

คุณภาพสูงจึงเป็นสิ่งจำเป็น

ในฐานะหัวหน้างานฝ่ายบริหารของศาล เลขานุการต้องพำนักอยู่ในกรุงเทพฯ เพราะต้องเป็นผู้ควบคุมดูแลงานบริหารและธุรการทั้งหมดของศาล เลขานุการทำหน้าที่เป็นเสมือนตัวกลางการติดต่อสื่อสารของศาล และช่วยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างศาลกับรัฐ องค์กรระหว่างประเทศ และสหประชาชาติ มีหน้าที่เก็บรักษาสารบบความของศาลและทำให้ทันสมัยตลอดเวลา ต้องเข้าร่วมประชุมงานของศาลทุกเรื่อง และดูแลให้การจัดทำรายงานการประชุมเป็นไปโดยถูกต้อง ต้องลงนามรับรองคำพิพากษาทุกฉบับของศาลและดูแลรักษาตราประทับของศาล เลขานุการต้องรับผิดชอบดูแลคลังข้อมูลเอกสารและการจัดทำสิ่งพิมพ์ของศาล รวมทั้งต้องจัดทำงบประมาณและดำเนินการประชาสัมพันธ์งานของศาลด้วย

เจ้าหน้าที่สำนักเลขานุการ ทั้งที่เป็นพนักงานประจำและลูกจ้างอยู่ภายใต้บังคับระเบียบบริหารงานบุคคล ซึ่งเหมือนกับระเบียบบริหารงานบุคคลและกฎข้อบังคับของเจ้าหน้าที่สหประชาชาติเกือบทั้งหมด เงื่อนไขการจ้าง เงินเดือน และสิทธิรับเงินบำนาญของเจ้าหน้าที่ศาลเป็นอย่างไรเดียวกันกับเจ้าหน้าที่สหประชาชาติที่มีตำแหน่งเทียบเท่ากัน รวมทั้งได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูตเสมือนหนึ่งเป็นคณะผู้แทนทางการทูตประจำกรุงเทพฯ ที่มีฐานะเทียบเท่ากัน

3.1.4 งบประมาณของศาล

สมัชชาสหประชาชาติเป็นผู้อนุมัติงบประมาณประจำปีของศาล ซึ่งเป็นจำนวนเงินประมาณร้อยละ 1 ของงบประมาณองค์การสหประชาชาติทั้งหมด สำหรับในรอบปีงบประมาณ 2000-2001 ศาลได้รับงบประมาณปีละ 11 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

3.2 การทำหน้าที่ของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ICJ)

3.2.1 สมัยการพิจารณาคดีของศาล

โดยหลักถือว่าศาลมีวาระการปฏิบัติหน้าที่ตลอดโดยไม่มีการปิดสมัยการพิจารณาคดีอย่างเป็นทางการ แต่โดยธรรมเนียมปฏิบัติศาลจะหยุดพักการปฏิบัติหน้าที่ระยะหนึ่งในช่วงฤดูร้อนและในช่วงขึ้นปีใหม่

นอกจากการนั่งพิจารณาคดีอันเป็นการพิจารณาคดีโดยเปิดเผย ต่อสาธารณะซึ่งเป็นงานหลักของศาลแล้ว ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ศาลยัง ต้องมีการร่วมประชุมเพื่อดำเนินการบริหารงานกิจการภายในของศาลเอง ทุกเรื่อง โดยเฉพาะเป็นงานที่เกี่ยวกับการตรวจพิจารณาคดี การอ่านและ ตรวจแก้ร่างคำวินิจฉัย การประชุมเกี่ยวกับงานบริหารงานธุรการของศาล และการประชุมคณะกรรมการคณะต่างๆ ของศาลที่ตั้งขึ้นมาเพื่อปฏิบัติ หน้าที่ของศาลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ

3.2.2 การนั่งพิจารณาคดี

โดยทั่วไป การนั่งพิจารณาคดีของศาลจะเป็นการร่วมประชุม พิจารณาของผู้พิพากษาทั้งหมด โดยต้องมีองค์คณะที่ประกอบด้วย ผู้พิพากษาอย่างน้อยที่สุด 9 คน จากผู้พิพากษาทั้งหมดของศาลจำนวน 15 คน แต่อาจมีการตั้งแผนก (Chambers) ต่างๆ ทั้งที่เป็นการประจำ หรือชั่วคราว (*ad hoc*) ก็ได้

ตามธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ(ต่อไปเรียกว่า “ธรรมนูญ ศาลฯ) ข้อ 29 ในทุกๆ ปี ศาลจะแต่งตั้งผู้พิพากษาจำนวน 5 คน (รวมทั้ง ประธานและรองประธานศาล) เพื่อทำหน้าที่เป็นองค์คณะพิเศษใน การพิจารณาคดีโดยวิธีพิจารณาแบบย่อ (Summary Procedure) ตาม คำร้องขอของผู้เป็นฝ่ายในคดี เพื่อให้การชำระคดีของศาลเป็นไปโดย รวดเร็วยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ศาลอาจตั้งแผนกต่างๆ ซึ่งมีผู้พิพากษาอย่างน้อยที่สุด 3 คน เป็นองค์คณะ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยคดีบางประเภท เช่น คดีแรงงาน คดีเกี่ยวกับระบบคมนาคมและขนส่งมวลชน เป็นต้น นับแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา ศาลได้ตั้งแผนกคดีสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษา 7 คน เป็นองค์คณะ แผนกต่างๆ ที่ศาลตั้งขึ้นมาดังกล่าวข้างต้นเป็นแผนกประจำทั้งหมด (ธรรมนูญศาลฯ ข้อ 26)

ตามธรรมนูญศาลฯ ข้อ 26 วรรค 2 ศาลอาจพิจารณาตั้งแผนกชั่วคราว (*ad hoc Chamber*) ขึ้นมาเพื่อพิจารณาคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษโดยการหารือและได้รับความเห็นชอบจากคู่กรณีผู้เป็นฝ่ายในคดี ในการระบุชื่อและจำนวนผู้พิพากษาที่จะทำการวินิจฉัยชี้ขาดคดีดังกล่าวได้ โดยผู้พิพากษาที่ได้ถูกกำหนดตัวด้วยความเห็นชอบของคู่กรณีนี้จะพิจารณาวินิจฉัยคดีไปจนสิ้นสุด ถึงแม้ว่าผู้พิพากษาบางคนอาจจะพ้นจากตำแหน่งการเป็นผู้พิพากษาประจำศาลโลกไปแล้วก็ตาม วิธีการนี้ได้ถูกใช้เป็นที่ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2525 ในคดีเกี่ยวกับการกำหนดเขตแดนทางทะเลในบริเวณอ่าวเมน (Gulf of Maine) ระหว่างแคนาดา กับสหรัฐอเมริกา และได้ถูกนำมาใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีต่อมาอีก 3 เรื่อง

การวินิจฉัยคดีของแผนกต่างๆ และขององค์คณะพิเศษตามข้อ 29 ให้ถือว่าเป็นการพิจารณาพิพากษาคดีโดยศาล (ธรรมนูญศาลฯ ข้อ 27)

3.2.3 องค์ประกอบของผู้พิพากษา

องค์ประกอบของผู้พิพากษาในการพิจารณาคดีอาจมีจำนวนไม่เท่ากันในทุกคดี เพราะในเบื้องต้น ผู้พิพากษาที่เคยมีส่วนเกี่ยวข้องในคดีมาก่อนไม่ว่าในฐานะใด เช่น เคยเป็นทนายความหรืออนุญาโตตุลาการในคดีนั้นมาก่อน จะร่วมวินิจฉัยชี้ขาดคดีนั้นไม่ได้

ในทำนองเดียวกัน หากผู้พิพากษาคคนใดเห็นว่ามิใช่เหตุผลพิเศษที่ตนเองไม่ควรร่วมพิจารณาวินิจฉัยคดี (เช่น มีความสัมพันธ์ทางครอบครัวกับบุคคลใดที่มีส่วนเกี่ยวข้องในคดี) ก็จะต้องแจ้งให้ประธานศาลทราบ ว่าตนไม่ประสงค์จะเข้าร่วมพิจารณาวินิจฉัยคดีนั้นด้วย โดยเหตุที่การ

ปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษาศาลโลก ไม่อาจแต่งตั้งบุคคลอื่นให้ทำหน้าที่แทนได้ ในกรณีเช่นนี้ การพิจารณาพิพากษาคดีนี้อาจมีผู้พิพากษาไม่ครบจำนวน 15 คน ตามที่ธรรมนูญศาลฯ กำหนดไว้ก็ได้ ในทำนองกลับกัน หากคดีใดมีผู้พิพากษาเฉพาะคดีร่วมพิจารณาด้วย จำนวนผู้พิพากษาที่วินิจฉัยชี้ขาดคดีนั้นก็อาจมีจำนวนเกินกว่า 15 คนก็ได้

อย่างไรก็ตาม หากศาลได้กำหนดองค์คณะและเริ่มต้นพิจารณาคดีจนผ่านขั้นตอนสำคัญๆ เช่น การพิจารณาชี้ขาดเบื้องต้น หรือการพิจารณาเนื้อหาของคดีไปแล้ว และได้มีการนั่งพิจารณาพิพากษาในขั้นตอนนั้นๆ ไปแล้ว องค์ประกอบของศาลก็จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจนกว่าจะมีการวินิจฉัยชี้ขาดในขั้นตอนนั้นแล้ว แต่ในกรณีที่ผู้พิพากษาลาออกหรือตายในระหว่างการพิจารณาอยู่ในขั้นตอนใด ก็จะไม่มีการแต่งตั้งผู้พิพากษาเข้ามาแทนที่สำหรับขั้นตอนนั้น หากผู้พิพากษาคนใดล้มป่วยในระหว่างการพิจารณาคดีในขั้นตอนใด โดยหลักการ ผู้พิพากษาผู้นั้นมีสิทธิกลับมาร่วมพิจารณาได้อีกเมื่อหายป่วย หากการล้มป่วยนั้นมีได้ทำให้พลาดการพิจารณาส่วนสำคัญของคดีในขั้นตอนนั้น หากมีการเลือกตั้งผู้พิพากษาใหม่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้เปิดการพิจารณาคดีในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของคดีไปแล้ว ผู้พิพากษาซึ่งพ้นวาระการดำรงตำแหน่งไปจากผลของการเลือกตั้งดังกล่าวยังคงมีสิทธินั่งพิจารณาคดีนั้นต่อไปจนกว่าจะมีการพิพากษาคดีนั้น

ในการพิจารณาคดีใด ศาลอาจคัดเลือกและมอบหมายบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่งให้ทำการสอบสวนหรือเสนอความเห็นในฐานะผู้เชี่ยวชาญได้ และศาลอาจไปเผชิญสืบเพื่อตรวจสอบสถานที่ที่พิพาทกันได้

ในกรณีที่ประธานศาลเป็นผู้มีสัญชาติของรัฐที่เป็นคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง รองประธานศาลจะต้องทำหน้าที่เป็นประธานสำหรับคดีนั้น นอกจากนั้น ประธานศาลอาจขอไม่นั่งพิจารณาคดีใดในกรณีที่มีเหตุผลพิเศษ ทำนองเดียวกับผู้พิพากษาอื่นก็ได้ ในกรณีที่มีข้อสงสัยหรือมีความเห็นที่แตกต่างกัน ศาลจะเป็นผู้ชี้ขาดในเรื่องนั้น

3.2.4 สารบบบัญชีคดีความของศาล

ในการบริหารจัดการงานคดีของศาล จะมีการจัดทำบัญชีรายการคดีหรือทะเบียนคดี ที่เรียกว่าสารบบความของศาล ซึ่งจะจัดเรียงคดีในสารบบความตามวันเวลาที่ศาลรับคดีไว้พิจารณา

สารบบความของศาลจะระบุชื่อคดี ชื่อคู่ความ วันที่เสนอคดีต่อศาล กำหนดเวลาสำหรับการยื่นคำคู่ความเป็นหนังสือต่อศาล กำหนดวันนั่งพิจารณา รวมทั้งการดำเนินกระบวนการพิจารณาอื่นใดที่เกี่ยวข้อง และกำหนดวันชี้ขาดตัดสินคดี

คดีที่ศาลกำลังดำเนินการพิจารณาโดยยังมีได้วินิจฉัยชี้ขาดและทำคำพิพากษาออกมา เป็นคดีที่ถือว่า “อยู่ในระหว่างพิจารณา” (pending)

3.2.5 ที่มาของกฎหมาย

ตามข้อ 38 ของธรรมนูญศาลฯ แหล่งที่มาของกฎหมายที่ศาลจะสามารถนำมาใช้ปรับแก้กรณีเพื่อการพิจารณาวินิจฉัยคดี ได้แก่

- สนธิสัญญาและอนุสัญญาระหว่างประเทศ
- จารีตประเพณีระหว่างประเทศ
- หลักกฎหมายทั่วไปที่นานอารยประเทศยอมรับ
- คำพิพากษาของศาลและคำสอนของนักกฎหมายระหว่างประเทศ

ผู้ทรงคุณวุฒิอย่างสูง

นอกจากนั้น ในกรณีที่ผู้เป็นฝ่ายในคดีทุกฝ่ายตกลงยินยอม ศาลอาจวินิจฉัยชี้ขาดคดีตามหลักความยุติธรรม (*ex aequo et bono*) โดยไม่จำเป็นต้องนำหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่มีอยู่ในเรื่องนั้นมาปรับใช้ก็ได้

3.3 กระบวนการพิจารณาคดีที่มีข้อพิพาท

3.3.1 ผู้มีสิทธิเสนอคดีต่อศาล

ตามธรรมนูญศาลฯ ข้อ 34 เฉพาะรัฐเท่านั้นที่จะเป็นคู่ความในคดีที่มีข้อพิพาทที่จะนำเข้าสู่การพิจารณาของศาลได้ ผู้มีสิทธิเสนอคดีต่อศาลจึงต้องมีฐานะเป็นรัฐตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ดังนั้น ศาลจึงไม่มีอำนาจพิจารณาข้อพิพาทระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศและไม่สามารถรับคำฟ้องหรือคำร้องจากองค์กรภาคเอกชน

เช่น บรรษัทหรือองค์กรพัฒนาเอกชน หรือจากบุคคลธรรมดาโดยทั่วไป
ไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ ไม่ว่าเรื่องที่น่ามาฟ้องร้องนั้นจะมีมูลความจริงหรือ
เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจเป็นอย่างยิ่งก็ตาม

สำหรับรัฐที่มีสิทธิเสนอคดีต่อศาลหรือเป็นคู่กรณีในศาลได้ ได้แก่

- รัฐภาคีสมาชิกสหประชาชาติทุกรัฐที่ได้ให้สัตยาบันและยอมรับ
พันธกรณีตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นภาคีของ
ธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศโดยอัตโนมัติ
- รัฐที่สมัครเข้าเป็นภาคีธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ
โดยมิได้เป็นรัฐภาคีสหประชาชาติ (สวิตเซอร์แลนด์)
- รัฐอื่นใดที่มีได้เป็นทั้งรัฐภาคีสหประชาชาติและภาคีธรรมนูญ
ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ แต่ได้ยื่นคำแถลงการณ์ไว้กับ
เลขาธิการศาลตามเงื่อนไขที่กำหนดโดยคณะมนตรีความมั่นคง
แสดงเจตนายอมรับเขตอำนาจของศาลและผูกพันตนที่จะ
ปฏิบัติตามคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลโดยสุจริต

3.3.2 การยอมรับเขตอำนาจศาลล่วงหน้า

ศาลจะรับคดีได้ไว้พิจารณาได้จะต้องปรากฏในเบื้องต้นเสียก่อน
ว่า รัฐที่เกี่ยวข้องในกรณีพิพาทได้แสดงการยอมรับโดยทางใดทางหนึ่งว่า
จะยินยอมเข้าเป็นคู่กรณีในคดีที่จะนำเสนอต่อศาล ตามหลักความ
ยินยอมเข้าเป็นฝ่ายในคดีของศาล หลักการดังกล่าวนี้เป็นหลักการชั้น
มูลฐานของระบบการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศ ซึ่งยอมรับความมี
อธิปไตยของรัฐที่จะเลือกวิธีการแก้ปัญหาข้อพิพาทของตนได้โดยเสรี

รัฐอาจแสดงความยินยอมและยอมรับเขตอำนาจศาลได้ 3 ทาง คือ

- โดยข้อตกลงพิเศษ (Special agreement) ระหว่างผู้เป็นฝ่าย
ในกรณีพิพาทที่ตกลงร่วมกันเสนอเรื่องต่อศาล ให้พิจารณา
วินิจฉัยประเด็นข้อพิพาทข้อใดข้อหนึ่ง
- โดยข้อกำหนดของสนธิสัญญา (Treaty Clause) สนธิสัญญา
หลายร้อยฉบับมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทไว้ เรียก
ว่าข้อกำหนดเกี่ยวกับเขตอำนาจศาล (Jurisdiction Clause) โดย
ให้รัฐที่เป็นภาคียอมรับเขตอำนาจของศาลในกรณีที่มีกรณีพิพาท

- เกิดขึ้นเนื่องจากการปฏิบัติตามพันธกรณีตามสนธิสัญญานั้น
- โดยการแถลงยอมรับเขตอำนาจศาลเองฝ่ายเดียว (Unilateral Declaration) โดยวิธีนี้รัฐที่เป็นภาคีธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ อาจเลือกที่จะทำคำแถลงฝ่ายเดียวยอมรับเขตอำนาจศาลว่าจะมีผลบังคับ (compulsory) ในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐอื่นที่ยอมรับเขตอำนาจศาลในลักษณะเดียวกัน การยอมรับเขตอำนาจศาลโดยวิธีนี้ซึ่งเรียกว่า “optional clause” มีผลทำให้รัฐที่ยอมรับเขตอำนาจศาลมีสิทธิฟ้องรัฐอื่นที่ยอมรับเขตอำนาจศาลเช่นเดียวกันต่อศาลได้เมื่อเกิดกรณีพิพาทระหว่างกันขึ้นในอนาคต คำแถลงยอมรับเขตอำนาจศาลอาจมีเงื่อนไขหรือมีข้อสงวนที่ไม่ยอมรับเขตอำนาจศาลสำหรับคดีบางประเภทด้วยก็ได้ และจะต้องยื่นต่อเลขาธิการสหประชาชาติเพื่อเก็บรักษาไว้เป็นหลักฐาน

มีข้อสังเกตว่าประเทศไทยไม่เคยทำคำแถลงยอมรับเขตอำนาจของศาลเลยนับแต่มีคำพิพากษาของศาลในคดีปราสาทเขาพระวิหาร ยิ่งไปกว่านั้นยังปรากฏว่าประเทศมหาอำนาจ 5 ประเทศ ซึ่งเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง มีอังกฤษเพียงประเทศเดียวที่แถลงยอมรับเขตอำนาจบังคับของศาล ฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาเคยยอมรับ แต่ต่อมาได้ถอนการยอมรับดังกล่าว ส่วนจีนกับรัสเซียไม่เคยยอมรับเลย

รัฐที่แถลงยอมรับเขตอำนาจศาลไว้ เมื่อถูกรัฐอื่นยื่นฟ้องคดีต่อศาลก็ยังสามารถคัดค้านว่าศาลไม่มีเขตอำนาจพิจารณากรณีที่ฟ้องได้ โดยอาจอ้างว่าไม่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นตามคำฟ้อง หรือกรณีพิพาทที่นำมาฟ้องไม่ใช่ปัญหาทางกฎหมาย หรือการยอมรับเขตอำนาจศาลของตนไม่รวมถึงกรณีพิพาทที่อีกฝ่ายนำมาฟ้องต่อศาล ในกรณีที่มีการคัดค้านเขตอำนาจศาลเช่นนี้ ศาลจะต้องพิจารณาข้อคัดค้านและมีคำชี้ขาด ซึ่งเรียกว่า “การวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้น” (preliminary judgment)

3.3.3 การเริ่มต้นคดี

อาจทำได้ 2 วิธี ได้แก่

- โดยการแจ้งต่อศาลว่าได้มีข้อตกลงพิเศษระหว่างคู่กรณี (Noti-

fication of a Special Agreement) ที่จะร่วมกันเสนอ
ประเด็นข้อพิพาทต่อศาลให้ทำการวินิจฉัยชี้ขาด

- โดยการยื่นคำฟ้องต่อศาล (by means of an application) ซึ่ง
เป็นการกระทำฝ่ายเดียวของรัฐผู้ฟ้องคดี โดยอาศัยการยอมรับ
เขตอำนาจศาลตามสนธิสัญญาหรือตามคำแถลงยอมรับเขต
อำนาจศาลของรัฐผู้ถูกฟ้องคดีดังกล่าวใน 3.3.2

เอกสารเริ่มต้นคดีทั้ง 2 อย่างต้องมีหนังสือนำเสนอจากรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงการต่างประเทศของรัฐผู้เริ่มต้นคดี หรือจากเอกอัครราชทูต
ประจำกรุงเฮกของรัฐนั้น โดยเอกสารดังกล่าวจะต้องระบุเรื่องที่เป็นกรณี
พิพาทอย่างชัดเจน และชื่อของผู้เป็นคู่กรณีในคดีนั้น

คำฟ้องต้องมีรายละเอียดมากกว่าข้อตกลงพิเศษ นอกจากเรื่องที่เป็น
กรณีพิพาทและชื่อของคู่กรณี คำฟ้องต้องชี้ให้เห็นว่าอะไรคือพื้นฐาน
ของการอ้างว่าศาลมีเขตอำนาจเหนือคดีที่ฟ้อง และต้องแสดงสภาพของ
ข้อเรียกร้องโดยชัดแจ้ง รวมทั้งข้อเท็จจริงและเหตุที่อาศัยเป็นพื้นฐานของ
ข้อเรียกร้อง

เมื่อได้รับข้อตกลงพิเศษหรือคำฟ้อง เลขาธิการศาลจะจัดส่งสำเนา
เอกสารดังกล่าวไปยังคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งทันที และส่งให้ผู้พิพากษาทุกคน
รวมทั้งเลขาธิการสหประชาชาติ และส่งให้รัฐทุกรัฐที่มีสิทธิปรากฏตัวต่อ
หน้าศาลในคดีนั้นด้วย จากนั้นจะลงรับคดีไว้ในสารบบความและแจ้งให้
สื่อมวลชนทราบต่อไป

รัฐที่ยื่นฟ้องคดีเรียกว่า “ผู้ฟ้องคดี” (Applicant) ส่วนรัฐที่ถูกฟ้อง
เรียกว่า “ผู้ถูกฟ้องคดี” (Respondent) ในชื่ออย่างเป็นทางการของคดี ชื่อ
ของคู่กรณีจะมีคำย่อ v. อยู่ตรงกลาง ซึ่งเป็นคำย่อภาษาละตินของคำว่า
versus ตัวอย่างเช่น Cambodia v. Thailand

สำหรับคดีที่เริ่มต้นโดยข้อตกลงพิเศษ ซึ่งไม่มีทั้งผู้ฟ้องและผู้
ถูกฟ้องคดี ชื่อของคู่กรณีจะมีเครื่องหมายทับ / คั่นกลาง ดังเช่นกรณี
Malaysia/Singapore

เนื่องจากรัฐไม่มีผู้แทนประจำอยู่ที่ศาล เมื่อเกิดคดีขึ้น รัฐที่เกี่ยวข้อง
ข้อในคดีต้องตั้งผู้แทนคดี เพื่อทำหน้าที่เป็นคู่ความในศาลแทน ผู้แทน
คดีซึ่งทำหน้าที่แทนรัฐบาลของรัฐในการดำเนินคดีในศาล อาจเป็น

เอกอัครราชทูตประจำประเทศเนเธอร์แลนด์ของรัฐบาลนั้น หรืออาจเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เช่น อธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมายของกระทรวงการต่างประเทศ ผู้แทนคดีมีหน้าที่ติดต่อกับศาลในการรับเอกสารและคำคู่ความต่างๆ ในวันนั่งพิจารณาเปิดคดีของศาล ผู้แทนคดีต้องเป็นผู้แถลงเปิดคดีและเสนอคำขอให้ศาลวินิจฉัยตามประเด็นข้อพิพาทแห่งคดี ซึ่งถือว่าเป็นการแถลงในนามของรัฐบาลคู่กรณีและสามารถกระทำการใดๆ ในทางคดีที่มีผลผูกพันรัฐของตนได้ เช่น การตกลงยอมรับข้อเท็จจริงบางเรื่องที่ได้แย้งกันในคดี

ในบางกรณีอาจมีการแต่งตั้งผู้แทนคดีร่วมและรองผู้แทนคดีให้ช่วยทำหน้าที่ ผู้แทนคดีจะมีทีมงานทนายความและที่ปรึกษาช่วยเตรียมจัดทำคำคู่ความและคำแถลงด้วยวาจา ที่จะต้องยื่นและแถลงต่อศาลตามกำหนดเวลาในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินคดี

สำหรับทนายความและที่ปรึกษาซึ่งต้องช่วยผู้แทนคดีในการแถลงข้อเถียงข้อโต้แย้งในศาลนั้น ไม่มีข้อกำหนดว่าจะต้องมีคุณสมบัติอย่างไร แต่ที่สำคัญคือต้องได้รับแต่งตั้งจากรัฐคู่กรณีให้ทำหน้าที่เป็นทนายความและที่ปรึกษาในคดีของตน

ทนายความไม่จำเป็นต้องเป็นคนสัญชาติเดียวกับกับรัฐที่แต่งตั้งตนให้ เป็นทนายความในคดี ส่วนใหญ่ทนายความจะถูกเลือกมาจากผู้ประกอบอาชีพทนายความ หรือศาสตราจารย์ที่มีความรู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องกับประเด็นข้อพิพาทในคดี ซึ่งรัฐคู่กรณีในคดีที่แต่งตั้งให้เป็นทนายความเห็นว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมที่สุดที่จะทำหน้าที่เป็นทนายของตนในคดีได้

3.3.4 กระบวนการพิจารณาคดี

ตามธรรมนูญศาลฯ ได้กำหนดขั้นตอนการพิจารณาคดีไว้ 2 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 คือ การจัดทำคำคู่ความ คำโต้แย้งตอบโต้ และคำขอต่างๆ เป็นหนังสือยื่นต่อศาลตามกำหนดเวลา คำคู่ความเหล่านี้ ได้แก่ Memorial, Counter-Memorial, Reply และ Rejoinder โดยผู้ฟ้องคดีจะจัดทำบันทึกข้อกล่าวหาตามคำฟ้องของตนโดยละเอียด คือ Memorial

ยื่นต่อศาลตามกำหนดเวลาก่อน จากนั้นผู้ถูกฟ้องคดีก็ต้องจัดทำคำ
แก้คดี คือ Counter-Memorial ตอบโต้ข้อกล่าวหาของผู้ฟ้องคดีโดย
ละเอียด และต้องยื่นภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดเช่นกัน หลังจากนั้น
ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิทำคำตอบโต้ คือ Reply เพื่อแก้ข้อโต้แย้งของผู้ถูกฟ้องคดี
ใน Counter-Memorial ได้อีกครั้งหนึ่ง และทางฝ่ายผู้ถูกฟ้องคดีก็
มีสิทธิทำคำโต้แย้งกลับ คือ Rejoinder ได้อีกครั้งหนึ่งเช่นกัน และถือว่าเป็น
เป็นการสิ้นสุดการพิจารณาของชั้นตอนที่ 1 ซึ่งระยะเวลาชั้นตอนที่ 1 นี้
แต่ละคดีอาจแตกต่างกันไป บางคดีอาจใช้เวลานานเป็นเดือนๆ หรือเป็น
ปีๆ ก็ได้ ขึ้นอยู่กับว่าคดีมีความยุ่งยากซับซ้อนในประเด็นข้อเท็จจริงและ
ข้อกฎหมายมากน้อยเพียงใด

ชั้นตอนที่ 2 คือ การแถลงตอบโต้คดีด้วยวาจาต่อหน้าศาล ซึ่ง
ส่วนใหญ่จะเป็นการนั่งพิจารณาคดีของศาลโดยเปิดเผย เว้นแต่ในบาง
คดีซึ่งศาลเห็นสมควรเอง หรือคู่กรณีมีเหตุตามกฎหมายที่จะขอให้ศาล
ดำเนินการพิจารณาคดีเป็นการลับได้

ในบางคดีอาจมีการนำพยานมาสืบ เพื่อให้ศาลฟังการซักถามพยาน
โดยคู่กรณีต่อหน้าศาลด้วยก็ได้

3.3.5 การวินิจฉัยคดีและการทำคำพิพากษา

เมื่อการนั่งพิจารณาคดีฟังการสืบพยานและการแถลงด้วยวาจาของ
คู่ความสิ้นสุดลงแล้ว ศาลจะประชุมพิจารณากันเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดและ
ทำคำพิพากษาคดี ซึ่งการพิจารณาในชั้นตอนนี้จะกระทำการเป็นการลับไปจน
กว่าการพิจารณาวินิจฉัยคดีจะสิ้นสุดลง จากนั้นศาลจะนัดคู่ความให้มา
ฟังคำพิพากษาตามวันเวลาที่ศาลกำหนด

การอ่านคำพิพากษาจะกระทำต่อหน้าคู่ความ โดยมีผู้พิพากษา
ทั้งหมดออกนั่งบัลลังก์ในห้องพิจารณาใหญ่ของศาล (The Great Hall
of Justice) ซึ่งเป็นห้องพิจารณาที่ใช้ในการนั่งพิจารณาคดีสืบพยานและ
ฟังการแถลงด้วยวาจาของคู่กรณีนั่นเอง โดยปกติประธานศาลจะเป็นผู้อ่าน
คำพิพากษาเอง เว้นแต่ในกรณีที่มีการอ่านคำพิพากษาในขณะที่รอง
ประธานศาลรักษาการแทนประธานศาล รองประธานศาลก็จะเป็นผู้อ่าน
คำพิพากษาแทน

โดยปกติการอ่านคำพิพากษาจะกระทำภายในระยะเวลาประมาณ 3-6 เดือน หลังจากการนั่งพิจารณาลิ้นสุดลง

คำพิพากษาจะจัดทำเป็น 2 ภาษา คือ อังกฤษและฝรั่งเศส โดยทั่วไปคำพิพากษาในแต่ละคดีจะมีความยาวประมาณ 50 หน้าของแต่ละภาษา

เนื้อหาของคำพิพากษาจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็น บทนำ ที่มีการระบุชื่อผู้พิพากษา ผู้แทนคดีของคู่กรณี รวมทั้งทนายความ และที่ปรึกษา โดยสาระสำคัญจะเป็นการสรุปความเป็นมาและข้อเท็จจริงของคดี รวมทั้งข้ออ้างข้อเถียงและข้อต่อสู้เรียกร้องของคู่กรณีทั้งหมด ส่วนที่ 2 เป็นคำวินิจฉัยของศาล ซึ่งจะสรุปข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายที่เป็นประเด็นสำคัญของคดี และเหตุผลที่ศาลนำมาวินิจฉัยข้อพิพาทในแต่ละประเด็น ส่วนที่ 3 เป็นสาระสำคัญของคำวินิจฉัยแต่ละข้อตามคำขอของคู่กรณี ซึ่งส่วนนี้ถือว่าเป็นผลของคำวินิจฉัยคดีในประเด็นข้อพิพาทที่แท้จริง (The operative paragraphs) ซึ่งมีผลผูกพันคู่กรณี โดยจะมีการระบุด้วยว่ามีผู้พิพากษาผู้ใด ลงमतอย่างไรในคำวินิจฉัยนั้น

3.3.6 ผลผูกพันของคำพิพากษา

คำพิพากษาของศาลเฉพาะข้อบทปฏิบัติการ (The operative paragraphs) มีผลผูกพันคู่กรณีให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำพิพากษาตามข้อ 94 วรรค 1 ของกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งกำหนดไว้ว่า “สมาชิกแต่ละประเทศของสหประชาชาติรับที่จะอนุวัตตามคำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีใดๆ ที่ตนตกเป็นฝ่าย”

คำพิพากษาของศาลถือว่าเป็นที่สุด การอุทธรณ์คำพิพากษาจึงไม่อาจกระทำได้ หากคู่กรณีฝ่ายใดไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษา สิ่งที่สามรถกระทำได้คือ การขอให้ศาลตีความคำพิพากษาเฉพาะในส่วนที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตและความหมายของคำวินิจฉัยเท่านั้น หรืออาจขอให้ศาลทบทวนคำวินิจฉัยใหม่ได้หากพบในภายหลังว่ามีหลักฐานใหม่บางอย่างที่อาจทำให้ผลคดีเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญได้ แต่มีได้นำเข้าสู่การพิจารณาเพื่อให้ศาลหยิบยกขึ้นวินิจฉัย โดยตนเองไม่ทราบมาก่อนว่ามีหลักฐานเช่นนั้นอยู่ในขณะที่มีการพิจารณาของศาล และการที่ไม่

ทราบนั้นเมื่อมีความผิดของตน อย่างไรก็ตาม การขอให้ศาลทบทวนแก้ไข คำวินิจฉัยเช่นว่านี้ จะต้องกระทำภายใน 6 เดือน นับแต่วันที่พบหลักฐานใหม่ และไม่ว่าในกรณีใดจะต้องไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา

3.3.7 การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา

ตามข้อ 94 วรรค 2 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ “ถ้าผู้เป็นฝ่ายในคดีฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามข้อผูกพันซึ่งตกอยู่แก่ตนตามคำพิพากษาของศาล ผู้เป็นฝ่ายอีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องเรียนไปยังคณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งถ้าเห็นจำเป็นก็อาจทำคำแนะนำหรือวินิจฉัยมาตรการที่จะดำเนินเพื่อยังผลให้เกิดแก่คำพิพากษานั้น”

4. ศาลประจำอนุญาโตตุลาการ (PCA)

4.1 การฟื้นตัวขององค์กร

ดังได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นว่า การริเริ่มก่อตั้งศาลประจำอนุญาโตตุลาการขึ้นมาในตอนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญที่สุดคือการส่งเสริมให้มีการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธี เพื่อป้องกันมิให้เกิดสงครามระหว่างรัฐ แต่หลังจากที่ได้มีการประชุมสันติภาพกันเป็นครั้งแรกที่กรุงเฮกในปี พ.ศ. 2442 และได้ก่อตั้งศาลนี้ขึ้นมาโดยผลของการลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธี ค.ศ. 1899 ปรากฏว่าเพียง 15 ปีหลังจากนั้นก็เกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ขึ้นมาระหว่างปี พ.ศ. 2457-2461 หลังจากสงครามสงบลงได้มีการก่อตั้งศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศขึ้นมาในปี พ.ศ. 2463 ซึ่งเป็นความคาดหวังอย่างสูงของประชาคมนานาชาติว่า การมีศาลโลกขึ้นมาเป็นครั้งแรกนี้น่าจะทำให้การแก้ไขข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยวิถีทางของกฎหมายและสันติวิธี ประสบความสำเร็จมากกว่าการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการและวิธีการระงับข้อพิพาทอย่างอื่นๆ ตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาปี ค.ศ. 1899 และปี ค.ศ. 1907 ด้วยเหตุนี้ในช่วงเวลานับตั้งแต่ได้มีการก่อตั้งศาลโลกครั้งแรกขึ้นมาไปจนถึงเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 (ระหว่างปี

พ.ศ. 2482-2488) และตามมาด้วยการก่อตั้งศาลโลกใหม่ (ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ) ขึ้นมาในปี พ.ศ. 2489 ข้อพิพาทระหว่างประเทศในระหว่างที่ไม่มีสงครามจึงถูกนำไปเสนอต่อศาลโลกเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ศาลประจำอนุญาโตตุลาการถูกลดความสำคัญลงไปมาก ในบางช่วงถึงขนาดเกือบจะไม่มีงานคดีหรือกิจกรรมอื่นใดเลย สภาวการณ์หลับไหลของศาลยังคงเป็นเช่นนี้มาจนถึงปี พ.ศ. 2542 ซึ่งในปีนั้นเองศาลมีคดีที่อยู่ระหว่างดำเนินการเพียงคดีเดียวเท่านั้นเอง ถึงแม้ว่าจะเป็นคดีใหญ่ คดีหนึ่งก็ตาม

การฟื้นตัวจนกลับมามีชีวิตชีวาใหม่ของศาลอนุญาโตตุลาการในตอนปลายคริสต์ทศวรรษ 1990 มีสาเหตุมาจากการที่ได้มีการจัดทำข้อตกลงระหว่างประเทศด้านการค้าการลงทุน ซึ่งกำหนดให้มีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อพิพาทเหล่านี้จะเกิดขึ้นไม่เฉพาะในระหว่างองค์กรธุรกิจภาคเอกชนเท่านั้น แต่ยังมีข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างรัฐกับองค์กรระหว่างประเทศ และระหว่างรัฐกับภาคธุรกิจเอกชนอีกด้วย ซึ่งข้อพิพาทเหล่านี้ไม่อาจนำเสนอต่อศาลโลกพิจารณาวินิจฉัยได้ เพราะไม่ใช่ข้อพิพาทระหว่างรัฐต่อรัฐ ฉะนั้นจึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องใช้บริการอนุญาโตตุลาการจากศาลมากขึ้น เพราะธรรมชาติของศาลเปิดช่องให้สามารถให้บริการในกรณีเช่นนี้ได้

นอกจากนั้น ในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1960-1990 ได้มีการจัดทำอนุสัญญาพหุภาคีในเรื่องต่างๆ เป็นจำนวนมาก และอนุสัญญาเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีบทบังคับให้มีการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี โดยอนุญาโตตุลาการจะเป็นทางเลือกอย่างหนึ่งของวิธีการระงับข้อพิพาทตามบทบังคับอนุสัญญากฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 เป็นอนุสัญญาฉบับหนึ่งที่ถึงแม้จะก่อตั้งศาลกฎหมายทะเลระหว่างประเทศ (International Tribunal for the Law of the Sea (ITLOS)) ขึ้นมาให้ทำหน้าที่ระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวกับทะเลโดยตรงก็ตาม แต่ก็ยังเปิดช่องให้รัฐที่เกิดกรณีพิพาทกันเลือกให้มีการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการแทนได้ การมีบทบังคับให้ระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการในอนุสัญญาพหุภาคีเพิ่มมากขึ้นเช่นนี้ จึงทำให้เกิดความต้องการที่จะใช้บริการของศาลประจำอนุญาโตตุลาการเพิ่มมากขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย

จากประสบการณ์อันยาวนานของศาลในการให้บริการด้านอนุญาโตตุลาการ ประกอบกับการมีภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของผู้บริหารงานของศาล ทำให้ศาลอยู่ในฐานะที่พร้อมตอบสนองความต้องการการใช้บริการด้านอนุญาโตตุลาการและบริการอื่นที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ด้วยเหตุนี้ จึงปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2550 มีคดีที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของศาลถึง 20 คดี

4.2 โครงสร้างขององค์กร

4.2.1 ภาคีสมาชิก (Member States)

ดังได้กล่าวไว้แต่ต้นแล้วว่า ศาลประจำอนุญาโตตุลาการไม่ใช่ศาลตามนัยที่เข้าใจกันโดยทั่วไป แต่เป็นองค์การระหว่างประเทศ ที่ให้บริการการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการและวิธีการอื่นตามที่กำหนดในอนุสัญญาก่อตั้งองค์กร ผู้ใช้บริการอาจเป็นรัฐภาคีหรือรัฐที่ไม่มีภาคี รวมทั้งองค์การระหว่างประเทศและบริษัทหรือองค์กรภาคเอกชนก็ได้ ปัจจุบันองค์กรมีรัฐภาคี 111 ประเทศ

4.2.2 สมาชิกของศาล (Members of the Court) หรือคณะอนุญาโตตุลาการ (Panel of Arbitrators)

สมาชิกของศาล คือ บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งจากรัฐภาคี โดยรัฐภาคีแต่ละรัฐจะกำหนดชื่อมาไม่เกิน 4 คน ซึ่งรวมกันเรียกว่า “หมู่ประจำชาติ” ของรัฐนั้นๆ บุคคลเหล่านี้อาจได้รับเลือกให้ทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการได้ หากมีการเสนอข้อพิพาทมาให้ศาลจัดบริการอนุญาโตตุลาการให้ บุคคลที่อาจได้รับแต่งตั้งให้เป็นอนุญาโตตุลาการคดีใดคดีหนึ่งได้เหล่านี้จะเพียงมีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่ออนุญาโตตุลาการของศาลเท่านั้น โดยไม่ต้องมาประจำอยู่ที่ศาล

4.2.3 สภการบริหาร (Administrative Council)

ผู้แทนทางการทูตที่ได้รับแต่งตั้งจากรัฐภาคีให้มาประจำอยู่ ณ ประเทศเนเธอร์แลนด์ประกอบกันเป็นสภการบริหารของศาล โดยมีรัฐมนตรีต่างประเทศเนเธอร์แลนด์เป็นประธาน โดยการหารือกับเลขธิการศาล

สภการบริหารวางนโยบายขององค์กร กำหนดแนวทางการดำเนินงาน กำกับดูแลการบริหารงาน งบประมาณและค่าใช้จ่ายของศาล การดำเนินงานของสภการบริหารเป็นไปตามกฎข้อบังคับสภการบริหารของศาลประจำอนุญาโตตุลาการ

งบประมาณของศาลส่วนหนึ่งได้รับจากเงินสมทบซึ่งรัฐภาคีมีความผูกพันต้องชำระตามจำนวนและอัตราที่กำหนดโดยวิธีการคำนวณขององค์กรไปรษณีย์สากล เลขานุการศาลจะจัดทำรายงานการดำเนินงานและค่าใช้จ่ายประจำปีของศาลต่อสภการบริหาร

4.2.4 เลขานุการศาล (Secretary-General)

เลขานุการศาลเป็นหัวหน้าสำนักงานระหว่างประเทศ (International Bureau) ซึ่งทำหน้าที่เป็นสำนักเลขานุการของศาล สำนักเลขานุการประกอบด้วย ทีมงานด้านกฎหมายและการบริหารที่มีประสบการณ์สูงและมีเจ้าหน้าที่นานาชาติทำงานประจำสำนักเลขานุการ มีหน้าที่ให้บริการงานด้านสารบบทะเบียน และสนับสนุนช่วยเหลืองานบริหารธุรการของคณะอนุญาโตตุลาการและกรรมการคณะต่างๆ รวมทั้งเป็นช่องทางติดต่อและเก็บรักษาเอกสารของศาล นอกจากนี้ สำนักเลขานุการต้องให้บริการด้านการวิจัยกฎหมาย การบริหารด้านการเงิน การสนับสนุนทางวิชาการและงานบริการอื่นๆ (logistic) แก่การประชุมและพิจารณาคดีของอนุญาโตตุลาการ รวมทั้งจัดเตรียมการเดินทาง การสนับสนุนงานด้านภาษาและเลขานุการ สำนักเลขานุการยังต้องสนับสนุนและให้บริการแก่คณะอนุญาโตตุลาการและคณะกรรมการอื่นที่ต้องไปดำเนินการระงับกรณีพิพาทซึ่งเป็นคดีของศาลนอกประเทศเนเธอร์แลนด์ด้วย

สำนักเลขานุการมีหน้าที่ต้องให้ข้อมูลข่าวสารและคำแนะนำแก่รัฐภาคีที่คาดว่าจะเกิดกรณีพิพาท รวมทั้งรัฐและคนชาติของรัฐที่มีใ้ภาคีของศาลด้วย

4.2.5 คณะผู้เชี่ยวชาญด้านสิ่งแวดล้อม (Panel of Environmental Experts)

จากการที่ได้มีข้อบังคับว่าด้วยการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโต

ตุลาการในเรื่องเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้มีการจัดทำทะเบียนรายชื่อผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นอนุญาโตตุลาการ หรือพยานผู้เชี่ยวชาญในคดีประเภทนี้ด้วย

4.3 ข้อบังคับว่าด้วยวิธีพิจารณา

ในการให้บริการเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ และวิธีการอื่นๆ ศาลได้กำหนดวิธีพิจารณาลำสำหรับการระงับข้อพิพาท ด้วยวิธีการต่างๆ โดยออกเป็นข้อบังคับ (Optional Rules) และแนวทาง (Guidelines) ดังต่อไปนี้

- PCA Optional Rules for Arbitrating Disputes between Two States
(วิธีพิจารณาข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการระหว่างรัฐสองรัฐ)
- PCA Optional Rules for Arbitrating Disputes between Two Parties of which only One is a State
(วิธีพิจารณาข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการระหว่างคู่กรณี 2 ฝ่าย โดยฝ่ายหนึ่งเป็นรัฐ)
- PCA Optional Rules for Arbitration involving International Organizations and States
(วิธีพิจารณาข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการที่เกี่ยวข้องกับองค์การระหว่างประเทศกับรัฐ)
- PCA Optional Rules for Arbitration between International Organizations and Private Parties
(วิธีพิจารณาข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการระหว่างองค์การระหว่างประเทศกับเอกชน)
- PCA Optional Conciliation Rules
(วิธีพิจารณาการประนีประนอมข้อพิพาท)
- PCA Optional Rules for Fact-Finding Commissions of Inquiry
(วิธีพิจารณาของคณะกรรมการไต่สวนข้อเท็จจริง)
- PCA Optional Rules for Arbitration of Disputes relating

to Natural Resources and the Environment

(วิธีพิจารณาข้อพิพาทเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยอนุญาโตตุลาการ)

- **PCA Optional Rules for Conciliation of Disputes relating to Natural Resources and the Environment**
(วิธีพิจารณาสำหรับการประนอมข้อพิพาทที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)
- **Guidelines for Adapting PCA Optional Rules for Arbitration to Disputes Arising under Multilateral Agreements and Multiparty Contracts**
(แนวทางสำหรับการปรับวิธีพิจารณาโดยอนุญาโตตุลาการเกี่ยวกับข้อพิพาทที่เกิดจากข้อตกลงพหุภาคีและสัญญาหลายฝ่าย)

4.4 คดีพิพาทเกี่ยวกับเขตแดนที่ศาลรับดำเนินการ

ศาลประจำอนุญาโตตุลาการมีประสบการณ์ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีที่รัฐพิพาทกันเรื่องเขตแดน ดังต่อไปนี้

1. กรณีพิพาทเรื่องการปักปันเขตแดนระหว่าง Eritrea-Ethiopia Boundary Commission (2008)
2. กรณีพิพาทเรื่องการปักปันเขตแดนทางทะเลระหว่าง Guyana/Suriname (2007)
3. กรณีพิพาทเรื่องการปักปันเขตแดนทางทะเลระหว่าง Barbados/Trinidad and Tobago (2006)
4. กรณีพิพาทเรื่องการถมทะเลระหว่าง Malaysia/Singapore (2003)
5. กรณีพิพาทเรื่องอธิปไตยเหนือเกาะและการปักปันเขตแดนทางทะเลระหว่าง Eritrea/Yemen (1998 and 1999)
6. กรณีพิพาทเรื่องเกาะ Palmas (or Miangas) ระหว่าง United States/Netherlands (1928)
7. กรณีพิพาทเรื่องเกาะติมอร์ระหว่าง The Netherlands/Portu-

- gal (1914)
8. กรณีพิพาทเรื่องเขตแดนทะเลอาณาเขตในพื้นที่ประมง The Grisbardana ระหว่าง Norway/Sweden (1909)

4.5 ข้อแตกต่างระหว่างคดีอนุญาโตตุลาการกับคดีศาลโลก

คดีอนุญาโตตุลาการ (PCA)	คดีศาลโลก (ICJ)
คู่กรณีแต่งตั้งอนุญาโตตุลาการ	ศาลมีผู้พิพากษาประจำอยู่แล้ว
คู่กรณีต้องตกลงกันในเรื่องวิธีพิจารณา	วิธีพิจารณารวมกฎหมายศาลกำหนดไว้แล้ว
คู่กรณีเลือกภาษาที่ใช้ในการพิจารณา	ศาลใช้ภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส
การพิจารณาลับ	การพิจารณาโดยเปิดเผย
คู่กรณีต้องเสียค่าใช้จ่ายทั้งหมด	ค่าใช้จ่ายสหประชาชาติรับภาระทั้งหมด

เชิงอรรถ

¹ องค์การหลักของสหประชาชาติอีก 5 องค์การ ได้แก่ 1. สัมมนาใหญ่ (General Assembly) 2. คณะมนตรีความมั่นคง (Security Council) 3. คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม (Economic and Social Council) 4. คณะมนตรีทรัสต์ (Trusteeship Council) และ 5. สำนักเลขาธิการ (Secretariat)

² “To bring about by peaceful means, and in conformity with the principles of justice and international law, adjustment or settlement of international disputes or situations which might lead to a breach of the peace” (Charter of the United Nations, Article 1, paragraph 1)

³ “With the object of seeking the most objective means of ensuring to all peoples the benefits of a real and lasting peace, and above all, of limiting the progressive development of existing armaments.”

ภาคผนวก

กฎบัตรสหประชาชาติ

หมวดที่ 1 ความมุ่งประสงค์และหลักการ

ข้อ 1 - ความมุ่งประสงค์ของสหประชาชาติ คือ

1. เพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ และเพื่อจุดหมายปลายทางนั้นจะได้ดำเนินมาตรการร่วมกันอันมีผลจริงจังเพื่อการป้องกันและการขจัดปัดเป่าการคุกคามต่อสันติภาพ และเพื่อปราบปรามการกระทำการรุกรานหรือการละเมิดอื่นๆ ต่อสันติภาพ และนำมาซึ่งการแก้ไข หรือระงับกรณีพิพาท หรือสถานการณ์ระหว่างประเทศ อันอาจนำไปสู่การละเมิดสันติภาพ โดยสันติวิธีและสอดคล้องกับหลักการแห่งความยุติธรรมและกฎหมายระหว่างประเทศ

หมวดที่ 6 การระงับกรณีพิพาทโดยสันติ

ข้อ 33

1. ผู้เป็นฝ่ายในกรณีพิพาทใดๆ ซึ่งหากดำเนินอยู่ต่อไปน่าจะเป็นอันตรายแก่การธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ก่อนอื่นจะต้องแสวงหาทางแก้ไขโดยการเจรจา การไต่สวน การไกล่เกลี่ยการประนีประนอมอนุญาโตตุลาการ การระงับโดยทางศาล การอาศัยทบวง การตัวแทนส่วนภูมิภาค หรือข้อตกลงส่วนภูมิภาค หรือสันติวิธีอื่นใดที่คู่กรณีจะพึงเลือก

2. เมื่อเห็นว่าจำเป็น คณะมนตรีความมั่นคงจะต้องเรียกร้องให้คู่พิพาทระงับกรณีพิพาทของตนโดยวิธีเช่นว่านั้น

ข้อ 34

คณะมนตรีความมั่นคงอาจสืบสวนกรณีพิพาทใดๆ หรือสถานการณ์ใดๆ ซึ่งอาจนำไปสู่การกระทบกระทั่งระหว่างประเทศ หรือก่อให้เกิดกรณีพิพาท เพื่อกำหนดลงไปว่าการดำเนินอยู่ต่อไปของกรณีพิพาทหรือ

สถานการณ์นั้นๆ น่าจะเป็นอันตรายแก่การอ้างไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศหรือไม่

ข้อ 35

1. สมาชิกใดๆ ของสหประชาชาติอาจนำกรณีพิพาทใดๆ หรือสถานการณ์ใดๆ อันมีลักษณะตามที่กล่าวถึงในข้อ 34 มาเสนอคณะมนตรีความมั่นคงหรือสมัชชาได้

2. รัฐที่มีได้เป็นสมาชิกของสหประชาชาติอาจนำกรณีพิพาทใดๆ ซึ่งตนเป็นฝ่ายหนึ่งในกรณีพิพาทมาเสนอคณะมนตรีความมั่นคงหรือสมัชชาได้ถ้ารัฐนั้นยอมรับล่วงหน้าซึ่งข้อผูกพันเกี่ยวกับการระงับกรณีพิพาทโดยสันติตามที่บัญญัติไว้ในกฎบัตรฉบับปัจจุบันเพื่อความมุ่งประสงค์ในการระงับกรณีพิพาท

3. การดำเนินการพิจารณาของสมัชชา ในเรื่องที่เสนอขึ้นมาตามข้อนี้ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของข้อ 11 และ 12

ข้อ 36

1. คณะมนตรีความมั่นคงอาจแนะนำวิธีดำเนินการหรือวิธีการปรับปรุงแก้ไขที่เหมาะสมได้ไม่ว่าในระยะใดๆ แห่งการพิพาทอันมีลักษณะตามที่กล่าวถึงในข้อ 33 หรือแห่งสถานการณ์อันมีลักษณะทำนองเดียวกันนั้น

2. คณะมนตรีความมั่นคงควรพิจารณาวิธีดำเนินการใดๆ เพื่อระงับกรณีพิพาทซึ่งคู่พิพาทได้รับปฏิบัติแล้ว

3. ในการทำคำแนะนำตามข้อนี้ คณะมนตรีความมั่นคงควรพิจารณาด้วยว่า กรณีพิพาทในทางกฎหมายนั้นตามหลักทั่วไป ควรให้คู่พิพาทเสนอต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญของศาลนั้น

ข้อ 37

1. หากผู้เป็นฝ่ายในกรณีพิพาทอันมีลักษณะตามที่กล่าวถึงในข้อ 33 ไม่สามารถระงับกรณีพิพาทได้โดยวิธีระงับไว้ในข้อนั้นแล้ว ให้เสนอ

เรื่องนั้นต่อคณะมนตรีความมั่นคง

2. ถ้าคณะมนตรีความมั่นคงเห็นว่า โดยพฤติการณ์การดำเนินต่อไปแห่งกรณีพิพาทน่าจะเป็นอันตรายต่อการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศแล้วก็ให้วินิจฉัยว่าจะดำเนินการตามข้อ 36 หรือจะแนะนำข้อกำหนดในการระงับกรณีพิพาทเช่นที่อาจพิจารณาเห็นเหมาะสม

ข้อ 38

โดยไม่กระทบกระเทือนต่อบทบัญญัติแห่งข้อ 33 ถึง 37 คณะมนตรีความมั่นคงอาจทำคำแนะนำแก่คู่พิพาทด้วยความมุ่งหมายในการระงับกรณีพิพาทโดยสันติ หากผู้เป็นฝ่ายทั้งปวงในกรณีพิพาทใดๆ ร้องขอเช่นนั้น

หมวดที่ 14 ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

ข้อ 92

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศจะเป็นองค์การทางตุลาการอันสำคัญของประเทศประชาชาติ ศาลฯ ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามธรรมนูญฉบับที่แก้ไข ซึ่งยึดธรรมนูญศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศเป็นมูลฐานและซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งส่วนเดียวกับกฎบัตรฉบับปัจจุบัน

ข้อ 93

1. สมาชิกทั้งปวงของประเทศประชาชาติย่อมเป็นภาคีแห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศโดยพฤตินัย

2. รัฐซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของประเทศประชาชาติ อาจเป็นภาคีแห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้ โดยเงื่อนไขซึ่งสมัชชาจะได้อำหนดในแต่ละรายตามคำแนะนำของคณะมนตรีความมั่นคง

ข้อ 94

1. สมาชิกแต่ละประเทศของประเทศประชาชาติ รับที่จะอนุวัติตาม

คำวินิจฉัยของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดีใดๆ ที่ตนตกเป็นฝ่ายหนึ่ง

2. ถ้าผู้เป็นฝ่ายในคดีฝ่ายใดไม่สามารถปฏิบัติตามข้อผูกพันซึ่งตกอยู่
แก่ตนตามคำพิพากษาของศาล ผู้เป็นฝ่ายอีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องเรียนไปยัง
คณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งถ้าเห็นจำเป็นก็อาจทำคำแนะนำหรือวินิจฉัย
มาตรการที่จะดำเนินเพื่อให้เกิดผลตามคำพิพากษานั้น

ข้อ 95

ไม่มีข้อความใดในกฎบัตรฉบับปัจจุบัน จะหวงห้ามสมาชิกของ
สหประชาชาติ มีให้มอบหมายการแก้ไขข้อขัดแย้งตนต่อศาลอื่น โดย
อาศัยอำนาจตามความตกลงที่ได้มีอยู่แล้วหรือที่อาจจะทำขึ้นในอนาคต

ข้อ 96

1. สัมชชาหรือคณะมนตรีความมั่นคง อาจร้องขอต่อศาลยุติธรรม
ระหว่างประเทศเพื่อให้ความเห็นแนะนำในปัญหากฎหมายใดๆ

2. องค์กรอื่นของสหประชาชาติและทบวงการชำนัญพิเศษ ซึ่งอาจ
ได้รับอำนาจจากสัมชชาในเวลาใดๆ อาจร้องขอความเห็นแนะนำของศาล
เกี่ยวกับปัญหากฎหมายอันเกิดขึ้นภายในขอบข่ายแห่งกิจกรรมของตน

บทบาทของ
ศาลยุติธรรม
ระหว่างประเทศ
ในการระงับข้อพิพาท
เกี่ยวกับ
เขตแดนระหว่างรัฐ
ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช

บทที่ 1

ข้อคิดทั่วไปเกี่ยวกับเขตแดน ในทางกฎหมายระหว่างประเทศ

บทนำ

เขตแดนระหว่างประเทศของรัฐเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากเขตแดนเป็นองค์ประกอบหนึ่งของรัฐอธิปไตยและเขตแดนเป็นตัวกำหนดขอบเขตการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐ โดยปกติแล้ว รัฐจะใช้อำนาจอธิปไตยได้เฉพาะภายในดินแดนของตนเท่านั้น ดังนั้น การกำหนดเขตแดนจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งที่รัฐใดรัฐหนึ่งจะกำหนดขึ้นเองตามใจชอบไม่ได้ และก็มีได้ขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของรัฐใดรัฐหนึ่งด้วย แต่เป็นเรื่องที่กฎหมายระหว่างประเทศเข้ามากำหนดกติกาว่าการกำหนดเขตแดนของรัฐนั้นเกิดจากสิ่งใด ขั้นตอนการกำหนดเขตแดนมีอะไรบ้าง และจะใช้สิ่งใดมาเป็นปัจจัยในการกำหนดเขตแดน

1.1 ลักษณะพิเศษของสนธิสัญญากำหนดเขตแดน

โดยปกติแล้วการกำหนดเขตแดนของรัฐเกิดจากความตกลงระหว่างประเทศ ที่เรียกว่า “สนธิสัญญากำหนดเขตแดน” (Boundary Treaty) โดยสนธิสัญญากำหนดเขตแดนเป็นสนธิสัญญาที่มีลักษณะพิเศษในตัวเองแตกต่างจากสนธิสัญญาอื่นๆ ดังนี้

1) หลักความเป็นที่สุจริตและความต่อเนื่องของสนธิสัญญาเขตแดน

เมื่อรัฐได้เจรจาตกลงที่จะทำสนธิสัญญากำหนดเขตแดนกันแล้ว หากเมื่อใดที่สนธิสัญญาเริ่มมีผลผูกพันรัฐภาคีแล้วรัฐภาคีต้องผูกพันและเคารพสนธิสัญญาดังกล่าว ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะไม่ปฏิบัติตาม หรือขอแก้ไขฝ่ายเดียวโดยที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมไม่ได้ และแม้อีกฝ่ายหนึ่งจะอ้างว่า สนธิสัญญากำหนดเขตแดนไม่มีผลผูกพันตนเพราะว่าสนธิสัญญานั้นกระทำในนามของรัฐเจ้าอาณานิคมที่มาปกครองตนขณะที่รัฐนั้นยังไม่ได้เป็นเอกราชเพราะตกเป็นเมืองขึ้น เช่น กรณีของประเทศกัมพูชา ที่สยามทำสนธิสัญญากับประเทศฝรั่งเศสเมื่อปี ค.ศ. 1904 และปี ค.ศ. 1907 ขณะนั้น กัมพูชายังเป็นรัฐที่อยู่ในอารักขา (French Protectorate) ของฝรั่งเศสอยู่ ดังนั้น สนธิสัญญากำหนดเขตแดนจึงไม่มีผลผูกพันกัมพูชา ข้ออ้างดังกล่าวไม่สามารถอ้างได้เนื่องจากรัฐใหม่ (กัมพูชา) ย่อมสืบลิทธิแทนที่รัฐเก่า (ฝรั่งเศส) นอกจากนี้ เมื่อมีการทำสนธิสัญญาเขตแดนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทั้งฝ่ายไทยและกัมพูชาจะขอแก้ไข หรือยกเลิกสนธิสัญญานี้ฝ่ายเดียวไม่ได้ หลักกฎหมายข้อนี้ของสนธิสัญญาเขตแดนเรียกว่า “หลักความมั่นคงและหลักความเป็นที่สุจริตของสนธิสัญญา” (Stability & Finality) และ “หลักความสืบเนื่องของสนธิสัญญา” (Continuity)

วัตถุประสงค์สำคัญของหลักความเป็นที่สุจริตและหลักความสืบเนื่องของสนธิสัญญากำหนดเขตแดนมีไว้เพื่อให้เกิดความมีเสถียรภาพทางเขตแดนระหว่างประเทศ (International Stability) เมื่อสนธิสัญญากำหนดเขตแดนมีผลผูกพันทางกฎหมายแล้ว ย่อมมีผลทำให้เขตแดนของรัฐถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนแน่นอนแล้ว แม้ว่าในรายละเอียดยังไม่มีการลาก

เส้นเขตแดน (Boundary line) ก็ตาม แต่หลักการเกี่ยวกับการกำหนดเขตแดนของรัฐว่ามีภูมิประเทศใดเป็นเครื่องกั้นพรมแดนก็ดี จุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของพรมแดนก็ดี เป็นสิ่งที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกฝ่ายเดียวได้ ต้องถือว่าสิ่งต่างๆ ที่รัฐได้ตกลงกันนั้นเป็นที่ยุติแล้วหากไม่มีหลักกฎหมายเรื่อง “หลักความเป็นที่สุดของสนธิสัญญา” และ “หลักความสืบเนื่องของสนธิสัญญา” ความมีเสถียรภาพทางเขตแดนระหว่างรัฐก็ไม่เกิดขึ้นเพราะว่า รัฐก็จะมีข้ออ้างเพื่อที่จะไม่ปฏิบัติตามสนธิสัญญาที่กำหนดเขตแดนตามที่ได้ตกลงกันไว้หากสนธิสัญญานั้นก่อให้เกิดความเสียหายหรือตนเป็นฝ่ายเสียหายผลประโยชน์ อันก่อให้เกิดผลที่ตามมาว่าเป็นปัญหาความขัดแย้ง (Friction) ตามแนวพรมแดนและอาจนำไปสู่การใช้กำลังทางทหารอันจะเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงระหว่างประเทศได้ดังเช่นที่เกิดขึ้นหลายครั้งในอดีต

หลักกฎหมายเรื่องนี้ได้ถูกกาลยุดิธรรมระหว่างประเทศหรือศาลโลกยืนยันในคดีปราสาทพระวิหาร โดยข้อความตอนหนึ่งของคำพิพากษาศาลโลกได้กล่าวว่า “โดยทั่วไป เมื่อประเทศสองประเทศกำหนดเขตแดนระหว่างกัน จุดประสงค์ที่สำคัญอย่างยิ่งเรื่องหนึ่งก็คือเพื่อให้บรรลุถึงความมั่นคงแน่นอน และเป็นอันยุติกัน จุดประสงค์นี้จะสำเร็จไปไม่ได้ถ้าเส้นเขตแดนที่กำหนดขึ้นไว้อาจมีทางโต้แย้งหรือเรียกร้องให้แก้ไขได้ทุกขณะและโดยอาศัยกรรมวิธีที่มี เมื่อพบว่ามีความไม่ถูกต้องตามข้อความในสนธิสัญญาที่ให้กำเนิดเขตแดนนั้น กรรมวิธีเช่นนี้อาจเกิดขึ้นได้เรื่อยไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด และไม่อาจมีการตกลงให้เป็นที่สุดกันได้ トラบใดที่ยังมีข้อผิดพลาดที่อาจพบได้อีก เส้นเขตแดนเช่นว่านี้นอกจากจะไม่ถาวรมั่นคง ยังเป็นการเสี่ยงอย่างมากด้วย... วัตถุประสงค์สำคัญหรืออันเป็นปัจจัยของข้อตกลงในปี ค.ศ. 1904-1907 (พ.ศ. 2447-2450) ซึ่งทำให้มีการตกลงปัญหาเขตแดนสำคัญทั้งปวงระหว่างประเทศทั้งสองก็เพื่อจะทำให้สถานะความตึงเครียดหมดสิ้นไป และเพื่อให้ได้มาซึ่งเสถียรภาพทางเขตแดน โดยถือความแน่นอนและเป็นที่ยุติกันได้เป็นมูลฐาน”¹

2) สนธิสัญญาเขตแดนเป็นสนธิสัญญาที่สร้าง พันธกรณีทั่วไปแก่รัฐที่สาม²

โดยปกติแล้ว สนธิสัญญาเมื่อได้ทำขึ้นแล้ว สนธิสัญญานั้นมีผลผูกพันเฉพาะรัฐภาคีเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง สนธิสัญญาไม่มีผลผูกพันรัฐที่สามโดยเฉพะอย่างยิ่งสนธิสัญญาไม่อาจสร้างพันธกรณีหรือหน้าที่ที่จะให้บุคคลที่สามเคารพสนธิสัญญาที่รัฐอื่นได้ทำไว้แต่มีข้อยกเว้นในเรื่องสนธิสัญญาที่เกี่ยวกับเรื่องเขตแดนที่จะมีผลผูกพันซึ่งต่างจากสนธิสัญญาอื่นๆ ในแง่ที่ว่าสนธิสัญญากำหนดเขตแดนได้สร้างข้อผูกพันแก่รัฐอื่นๆ เป็นการทั่วไป (*erga omnes*) ด้วย ซึ่งมีผลให้รัฐที่สามที่มีได้เป็นรัฐภาคีของสนธิสัญญาเขตแดนก็ต้องยอมรับความมีผลผูกพันทางกฎหมายของสนธิสัญญาเขตแดนนั้นที่รัฐอื่นได้ตกลงกันด้วย ตัวอย่างเช่น สนธิสัญญากำหนดเขตแดนของไทยที่สยามทำกับเจ้าอาณานิคมคือประเทศฝรั่งเศสและอังกฤษนั้นประเทศอื่นๆ ทั่วโลกก็ต้องเคารพว่าเขตแดนของไทยถูกกำหนดขึ้นโดยสนธิสัญญาที่ไทยทำขึ้นมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 รัฐอื่นจะอ้างว่า ตนเองมิได้เป็นผู้ลงนามหรือเป็นภาคีของสนธิสัญญาเหล่านี้จึงไม่ต้องเคารพเขตแดนไทยไม่ได้ เพราะเหตุว่า สนธิสัญญากำหนดเขตแดนของรัฐได้สร้างพันธกรณีผูกพันรัฐอื่นเป็นการทั่วไปมิได้เฉพาะเจาะจงกับเฉพาะฝ่ายที่เป็นภาคีสถิติสัญญาเท่านั้น

3) สนธิสัญญาเขตแดนเป็นข้อยกเว้นของ หลักการเปลี่ยนแปลงสภาวะการณ์อย่างมาก

สนธิสัญญากำหนดเขตแดนยังมีลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งคือ แม้จะเกิดสภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก (*Fundamental Change*) หลังจากที่มีการทำสนธิสัญญาแล้วก็ตาม ซึ่งสภาวะการณ์ที่วุ่นนี้ หากเกิดขึ้นกับสนธิสัญญาทุกๆ ไปแล้ว รัฐภาคีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจใช้เป็นมูลเหตุหรือข้ออ้างเพื่อให้สนธิสัญญาดังกล่าวสิ้นผลผูกพันได้ แต่ข้ออ้างเรื่องสภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากระนี้ ไม่อาจถูกใช้เป็นข้ออ้างที่จะยกเลิกสนธิสัญญาเกี่ยวกับเขตแดนได้³

สำหรับสนธิสัญญากำหนดเขตแดนของไทยนั้นล้วนเป็นสนธิสัญญาที่มีได้ทำกับประเทศเพื่อนบ้านโดยตรงแต่เป็นสนธิสัญญาที่สยาม

ได้ทำกับประเทศเจ้าอาณานิคมที่มาปกครองประเทศเพื่อนบ้าน โดยแบ่งออกได้ดังนี้

1) เขตแดนไทยกับพม่า ถูกกำหนดขึ้นด้วยสนธิสัญญาหลายฉบับ คือ สนธิสัญญาสยามกับอังกฤษ ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1868 และฉบับลงวันที่ 3 กันยายน ค.ศ. 1883 พิธีสาร ลงวันที่ 17 ตุลาคม ค.ศ. 1894 หนังสือแลกเปลี่ยน ลงวันที่ 27 สิงหาคม ค.ศ. 1931 และ 4 มีนาคม ค.ศ. 1932 หนังสือแลกเปลี่ยน ลงวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 1934 หนังสือแลกเปลี่ยน ลงวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1940 หนังสือแลกเปลี่ยน ลงวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1940 บันทึกความเข้าใจ ลงวันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ. 1991

2) เขตแดนไทยกับมาเลเซีย ถูกกำหนดขึ้นด้วยสนธิสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างสยามกับอังกฤษ ลงวันที่ 10 มีนาคม ค.ศ. 1909

3) เขตแดนไทยกับลาว ถูกกำหนดขึ้นด้วยสนธิสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 และสนธิสัญญาสยามกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 รวมทั้งแผนที่แสดงเขตแดนที่เกี่ยวข้อง

4) เขตแดนไทยกับกัมพูชา ถูกกำหนดขึ้นด้วยสนธิสัญญาที่ทำขึ้นระหว่างสยามกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 และสนธิสัญญาสยามกับฝรั่งเศส ลงวันที่ 23 มีนาคม ค.ศ. 1907 รวมทั้งแผนที่แสดงเขตแดนที่เกี่ยวข้อง

แม้สนธิสัญญากำหนดเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งหลายจะกระทำขึ้นในช่วงที่เป็นประเทศเพื่อนบ้านของไทย ตกเป็นอาณานิคมของชาติตะวันตก แต่ประเทศเพื่อนบ้านเหล่านี้รวมถึงประเทศไทยจะอ้างว่า สนธิสัญญาดังกล่าวกระทำขึ้นในยุคอาณานิคม เพราะฉะนั้นจึงไม่มีผลผูกพันไม่ได้เนื่องจากสนธิสัญญากำหนดเขตแดนมีลักษณะพิเศษกว่าสนธิสัญญาประเภทอื่นก็คือ เมื่อรัฐได้ตกลงทำสนธิสัญญากำหนดเขตแดนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว รัฐจะขอเปลี่ยนแปลงยกเลิกฝ่ายเดียวไม่ได้ตามกฎหมายระหว่างประเทศ การตกลงทำสนธิสัญญากำหนดเขตแดนต้องถือว่าเป็นที่ยุติแล้ว อันเป็นไปตาม “หลักความเป็นที่สุดของสนธิสัญญา” หรือ Finality ซึ่งหมายความว่า แต่ละรัฐภาคีต้อง

เคารพและปฏิบัติตามสนธิสัญญาดังกล่าว ดังที่อธิบายมาแล้วในข้างต้น

1.2 ความหมายของคำว่า เขตแดน (Boundary) และ พรมแดน (Frontier)

ในเรื่องของเขตแดนนั้น มี 2 คำที่จะต้องทำความเข้าใจเป็น
เบื้องต้นก็คือ คำว่า boundary นั้น หมายถึง “เขตแดน” ซึ่งโดยปกติ
รัฐจะตกลงกันด้วยการทำเป็นเส้นเขตแดน (boundary line) ส่วนคำ
ว่า frontier หมายถึง “พรมแดน” ที่มีลักษณะเป็นอาณาบริเวณ (zone)
ที่ยังไม่อาจกำหนดจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดของอาณาเขตของประเทศใดประเทศ
หนึ่งได้อย่างชัดเจนแน่นอนลงไปได้⁴

1.3 ความหมายของคำว่า การปักปันเขตแดน (Delimitation) และ การปักหลักเขตแดน (Demarcation)

กระบวนการกำหนดเขตแดนมีอยู่ 2 ขั้นตอนที่สำคัญซึ่งมีลักษณะ
ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง คือ ขั้นตอนที่เรียกว่า “การปักปันเขตแดน”
และ “การปักหลักเขตแดน” การปักปันเขตแดนนั้นเป็นขั้นตอนที่มัก
จะเกิดขึ้นในการเจรจาในระดับที่ประชุมการทูตระหว่างประเทศหรือ
การเจรจาระหว่างผู้นำของรัฐหรือผู้แทนของรัฐ ซึ่งโดยปกติแล้ว บุคคล
ที่มีส่วนร่วมในการเจรจาปักปันเขตแดนนี้ประกอบไปด้วย ผู้แทนของ
รัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูง นักการทูต ที่ปรึกษาด้านกฎหมายระหว่าง
ประเทศที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้เจรจาจากผู้นำระดับสูงหรือรัฐมนตรี
ที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม โดยการปักปันเขตแดนนี้จะมีลักษณะ
ของงานปักปันเขตแดนจะเป็นผลมาจากการเจรจาแล้วรัฐภาคีได้ตกลง
กันว่า จะใช้สิ่งใดเป็นเกณฑ์ในการแบ่งดินแดนของทั้ง 2 ประเทศออก
จากกัน โดยเกณฑ์ที่ว่านี้รัฐภาคีได้ตกลงกันไว้ในสนธิสัญญา

ส่วนการปักหลักเขตแดนเป็นงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของ

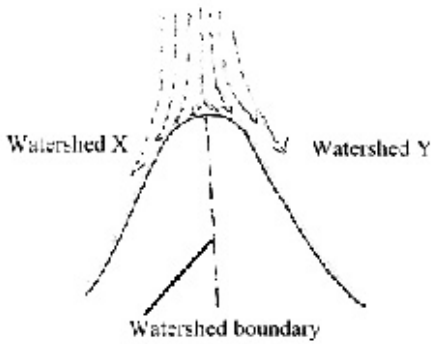
เจ้าหน้าที่ทางเทคนิคทั้ง 2 ฝ่ายที่ทำสนธิสัญญาเขตแดนร่วมกัน หรือที่เรียกว่า “คณะกรรมการปักปันเขตแดน” ซึ่งมีหน้าที่กำหนดเส้นเขตแดนและจะมีเจ้าหน้าที่ไปปักหลักเขตที่เรียกว่า “คณะกรรมการปักหลักเขตแดน” ไปทำการปักหลักเขตแดนตามที่คณะกรรมการปักปันเขตแดนได้กำหนดร่วมกันไว้ คณะกรรมการปักหลักเขตแดนที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องของสภาพภูมิประเทศและแผนที่ โดยลักษณะของงานปักหลักเขตแดนนี้เป็นงานที่จะต้องมีการสำรวจสภาพพื้นที่จริง มีการทำหลักหมายเพื่อให้ทราบว่าเขตแดนของประเทศอยู่ ณ ที่ใด โดยหลักหมายที่ว่านี้อาจทำจากไม้ ปูน หรือเหล็กก็ได้

1.4 วิธีการปักปันเขตแดน

1) การใช้ธรรมชาติ

มนุษย์รู้จักใช้สภาพภูมิประเทศที่เป็นธรรมชาติมาเป็นเครื่องแบ่งดินแดนของประเทศที่มีพรมแดนประชิดติดกันมานานแล้ว สภาพภูมิประเทศที่เป็นธรรมชาติที่ทำหน้าที่เป็นเสมือนเขตแดน ได้แก่ ภูเขา แม่น้ำ โดยกรณีที่ใช้ภูเขาเป็นเครื่องกำหนดเขตแดนนั้น มักจะใช้สันปันน้ำ (Watershed) หรือสันเขา (Crestline) ส่วนแม่น้ำนั้นตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ขึ้นอยู่กับว่าแม่น้ำนั้นเป็นแม่น้ำแบบใด คือเป็นแม่น้ำที่ใช้ในการเดินเรือหรือไม่ หากเป็นแม่น้ำที่ใช้ในการเดินเรือ (Navigatable) ก็จะใช้ร่องน้ำลึก (Thalweg) แต่ถ้าแม่น้ำนั้นไม่ได้ใช้ในการเดินเรือ (Non-Navigatable) ก็จะใช้เส้นกึ่งกลาง (median line) ของแม่น้ำแทน มีข้อสังเกตว่า ตามสนธิสัญญาเขตแดนสยามกับประเทศเจ้าอาณานิคมกำหนดเขตแดนที่เกี่ยวกับแม่น้ำอยู่ 2 ลักษณะ คือ ประการแรก ใช้ร่องน้ำลึก และประการที่ 2 ใช้ขอบฝั่งหรือริมตลิ่ง โดยทั้ง 2 ประเทศสามารถใช้แม่น้ำร่วมกันได้ สถานะของแม่น้ำจึงมีลักษณะเป็น condominium มีแม่น้ำกั้นพรมแดนของ 2 ประเทศที่มีลักษณะเป็น condominium คือแม่น้ำ Paraná ที่ประเทศบราซิลกับประเทศปารากวัยมีสิทธิใช้แม่น้ำนี้ร่วมกัน

การใช้สภาพภูมิประเทศเป็นเครื่องแบ่งเขตแดนของรัฐมีข้อดีใน

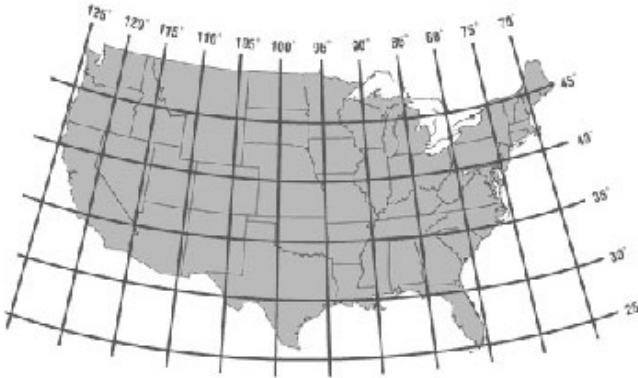

(ซ้าย) ภาพแสดงตัวอย่างของสันปันน้ำ (Watershed)⁵ (ขวา) ภาพแสดงเส้นสันปันน้ำบริเวณปราสาทพระวิหารบนเทือกเขาดงรัก⁶

(ซ้าย) ภาพแสดงตัวอย่างของเขา (Crestline)⁷ (ขวา) ภาพแสดงร่องน้ำลึก Thalweg⁸

แง่ที่ว่า อาจมีความสะดวกในการสังเกตเห็นด้วยตาเปล่า แต่มีข้อเสียในแง่ที่ว่า ในบางครั้งเมื่อสภาพภูมิประเทศแปรเปลี่ยนไปตามธรรมชาติ หรือมีการกระทำของมนุษย์ เช่น การสร้างเขื่อนอาจมีผลทำให้ร่องน้ำลึกของแม่น้ำที่เป็นเขตแดนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้

ภาพแสดงการใช้เส้นรุ้งเส้นแวงในการกำหนดเขตแดน⁹

2) การใช้สิ่งที่มีใช้ธรรมชาติ

กรณีนี้การกำหนดเขตแดนของรัฐมิได้อาศัยสภาพภูมิประเทศที่เป็นธรรมชาติมาช่วยในการกำหนดเขตแดนแต่อาศัยความรู้ด้านเทคนิคเกี่ยวกับเส้นรุ้ง (Latitude) เส้นแวง (Longitude) มาเป็นเครื่องช่วยกำหนดเขตแดนของรัฐ การใช้เทคนิควิธีนี้ใช้กันมากในทวีปแอฟริกา ทวีปอเมริกาใต้ รวมถึงหมู่บ้านบนมูมจอมอันเป็นเขตแดนแบ่งประเทศเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ก็ใช้เส้นขนานที่ 38 เป็นเครื่องแบ่งประเทศทั้งสองออกจากกัน

1.5 คุณค่าของแผนที่ในฐานะหลักฐานตามกฎหมายระหว่างประเทศ (Legal Value of Map)

ประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญมากตามกฎหมายระหว่างประเทศคือคุณค่าทางกฎหมายของแผนที่ (Legal value of map) ในฐานะพยานหลักฐาน (Evidence) มีไม่น้อยเพียงใด ประเด็นนี้ทางการของไทยไม่เคยหยิบมาพิจารณาอย่างจริงจังทั้งก่อนและหลังที่เกิดคดีปราสาทพระวิหาร

หลายฝ่ายเข้าใจว่าแผนที่มีน้ำหนักมากเวลาพิจารณาเรื่องเขตแดน อย่างไรก็ดี ในประเด็นเรื่องคุณค่าทางกฎหมายของแผนที่ในทางระหว่างประเทศนั้น แต่ก่อนแต่โรมาทั้งศาลโลกเก่าและศาลโลกใหม่ต่างลังเลที่ให้ความเชื่อถือหรือให้น้ำหนักแก่แผนที่ในกรณีที่มีปัญหาข้อพิพาทเรื่องเขตแดนโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อ “แผนที่” นั้นขัดแย้งกับข้อความใน “สนธิสัญญา” หรือแผนที่นั้นเกิดจากการทำแผนที่ฝ่ายเดียว มิได้เป็นผลงานของคณะกรรมการปักปันเขตแดนผสมหรือแผนที่นั้นมิได้เป็นแผนที่แนบท้ายสนธิสัญญา¹⁰

ทางปฏิบัติของศาลโลกเกี่ยวกับการยอมรับแผนที่ ในฐานะที่เป็นหลักฐานของการใช้อำนาจอธิปไตย

เพื่อสะดวกต่อการทำความเข้าใจ ผู้เขียนขอแบ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา โดยใช้คดีปราสาทพระวิหารเป็นจุดแบ่ง เนื่องจากคดีปราสาทพระวิหารเป็นคดีที่ศาลโลกได้มีคำพิพากษาที่แตกต่างออกไปจากแนวปฏิบัติของศาลโลกทั้ง “ศาลโลกเก่า”¹¹ และ “ศาลโลกใหม่”¹² รวมถึงอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศด้วย

I. ช่วงแรก : ก่อนศาลโลกตัดสินคดีปราสาทพระวิหาร

หากพิจารณาแนวคำพิพากษาของศาลโลกและอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศในอดีตจะพบว่า ศาลและอนุญาโตตุลาการให้น้ำหนักน้อยเกี่ยวกับคุณค่าทางกฎหมายของแผนที่ เช่น คดีอำนาจอธิปไตยเหนือเกาะพัลมาส (the Island of Palmas) ปี ค.ศ. 1928 โดยมี Max Huber นักกฎหมายระหว่างประเทศชาวสวิส เป็นอนุญาโตตุลาการ โดยท่านเห็นว่า การพิจารณาประเด็นเรื่องอำนาจอธิปไตยของรัฐกับแผนที่นั้นต้องพิจารณาด้วยความรอบคอบยิ่ง หากอนุญาโตตุลาการพิจารณาข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วแย้งกับแผนที่ อนุญาโตตุลาการจะไม่ให้น้ำหนักแก่แผนที่ ซึ่งเงื่อนไขสำคัญของแผนที่ในฐานะที่เป็นหลักฐานของประเด็นทางกฎหมายคือความถูกต้องทางสภาพภูมิศาสตร์ และแผนที่จะมีน้ำหนักเมื่อแผนที่นั้นได้ถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของสนธิสัญญา¹³

หรือคดีการปักปันพรมแดนของโปแลนด์กับเชโกสโลวัก (*De-
limitation of the Polish-Czechoslovak Frontier: Question of
Jaworzina*) คดีนี้ศาลโลกแก้กล่าวว่ แผนที่และคำอธิบายเครื่องหมาย
ต่างๆ ไม่สามารถถูกพิจารณาว่าเป็นหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือแยกออก
เป็นเอกเทศจากตัวบทของสนธิสัญญาและคำตัดสิน (*...maps and their
tables of explanatory signs cannot be regarded as conclusive
proof, independently of the text of the treaties and decision.*)¹⁴

นอกจากนี้ก็มีคดี *Guatemala-Honduras Boundary Arbitra-
tion* (ปี ค.ศ. 1932) หรือคดี *Labrador* (ปี ค.ศ. 1927) คดี *the Mone-
tary of Sanit-Naoum* (ปี ค.ศ. 1924) ยิ่งกว่านั้น นักกฎหมายระหว่าง
ประเทศอย่าง *Dr. Durward Sandifer* ซึ่งเป็นผู้ที่เชี่ยวชาญเรื่องพยาน
หลักฐานตามกฎหมายระหว่างประเทศเห็นว่าในกรณีที่มีการพิจารณา
คดีในศาลระหว่างประเทศ “แผนที่” มีสถานะเป็นเพียง “พยานบอกเล่า”
(*Hearsay*) เท่านั้น¹⁵ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งแผนที่เป็นหลักฐานที่ไม่ค่อย
มีน้ำหนักมากนัก และไม่อาจเป็นปัจจัยชี้ขาดในเรื่องอำนาจอธิปไตยของ
รัฐเหนือดินแดนได้แต่ต้องพิจารณาควบคู่ไปกับสนธิสัญญาและเอกสาร
อื่นๆ ประกอบกัน

นอกจากนี้ ในคดี *Minquiers and Ecrehos* ปี ค.ศ. 1953
ระหว่างฝรั่งเศสกับอังกฤษ ในขั้นตอนของการนำเสนอหลักฐานต่อศาล
โลก ทั้ง 2 ประเทศได้นำเสนอแผนที่มากมายต่อศาลโลก แต่ปรากฏว่าใน
คำพิพากษาของศาลรวมถึงความเห็นเอกเทศของผู้พิพากษา *Basdevant*
ไม่มีการประเมินคุณค่าน้ำหนักของแผนที่แต่ประการใด¹⁶ ยิ่งกว่านั้น ใน
ความเห็นส่วนตัวของผู้พิพากษา *Levi Carneiro* ในคดีนี้ มิได้ให้น้ำหนัก
ทางกฎหมายต่อแผนที่ โดยท่านกล่าวว่า เป็นสิ่งที่จะต้องพิจารณา
อย่างกับเรื่องแผนที่ ข้าพเจ้าทราบดีว่า แผนที่ในฐานะที่เป็นหลักฐานนั้น
ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ชี้ขาดในการระงับข้อพิพาทปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับ
อำนาจอธิปไตยทางดินแดนเสมอไป อย่างไรก็ตามแผนที่อาจสร้างข้อ
พิสูจน์ทางข้อเท็จจริงของการยึดครองหรือการใช้อำนาจอธิปไตย อย่างไร
ก็ตาม แผนที่ไม่สามารถก่อให้เกิดประโยชน์อย่างเพียงพอที่จะใช้ตัดสิน
ได้ ข้าพเจ้าไม่สามารถพิจารณาหลักฐานของแผนที่ได้¹⁷

ในทำนองเดียวกัน ในคดี *Concerning Sovereignty over Certain Frontier Land* ระหว่างประเทศเบลเยียมกับเนเธอร์แลนด์ ในปี ค.ศ. 1959 ผู้พิพากษา Armand-Ugon ได้ให้ความเห็นแย้งโดยกล่าวว่า เป็นสิ่งที่ยอมรับกันดีว่า สิ่งที่ปรากฏในแผนที่ไม่สามารถถูกพิจารณาของความมีผลต่างๆ ที่เกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย และก็ไม่สามารถมีประโยชน์เกี่ยวกับคุณค่าของการกระทำของอำนาจอธิปไตย¹⁸

II. ช่วงที่ 2 : หลังจากศาลโลกตัดสินคดีปราสาทพระวิหาร

1) *Case Concerning the Frontier Dispute (Burkina Faso/ Republic of Mali) Judgment of 22 December 1986*

คดีที่ศาลโลกอธิบายสถานะทางกฎหมายของแผนที่ได้ชัดเจนที่สุด และเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายคือ คดี *Case Concerning the Frontier Dispute (Burkina Faso/Republic of Mali) Judgment of 22 December 1986* โดยศาลโลกเห็นว่า แผนที่ เป็นเพียงข้อมูลซึ่งความถูกต้องนั้นขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละคดีไป แผนที่โดยตัวมันเองโดยลำพังไม่อาจก่อให้เกิดสิทธิทางกฎหมายเกี่ยวกับอาณาเขตได้ นอกจากนี้ แผนที่จะมีน้ำหนักต่อเมื่อเป็นแผนที่ที่ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสนธิสัญญา หากเป็นแผนที่ที่มีได้เป็นส่วนหนึ่งของสนธิสัญญาแล้ว ความน่าเชื่อถือของแผนที่ย่อมลดลงและจะต้องพิจารณาความคู่ไปกับหลักฐานอื่นๆ ประกอบกัน¹⁹ ทศนคติของศาลโลกที่ไม่ให้น้ำหนักแก่แผนที่มาก แสดงให้เห็นถึงท่าทีของศาลโลกที่ได้ยืนยันบรรทัดฐานที่ศาลโลกเคยยึดถือมาในอดีต²⁰

2) *คดีเกี่ยวกับหมู่เกาะ Kasikili/Sedudu Island (Botswana/ Namibia)*

ต่อมาในคดี *Case Concerning Kasikili/Sedudu Island* ระหว่างประเทศ Botswana และประเทศ Namibia ปี ค.ศ. 1999 ศาลโลกมิได้ให้ความสำคัญกับแผนที่ เนื่องจากรัฐคู่พิพาทยังได้เถียงกันเกี่ยวกับความถูกต้องของแผนที่ (accuracy) และความไม่ชัดเจน (uncertainty) และความไม่สอดคล้องต้องกัน (inconsistency) เกี่ยวกับข้อมูลในการเขียนแผนที่ (cartographic material)²¹

3) คดีเกี่ยวกับการใช้อำนาจอธิปไตยเหนือเกาะลิเกตันและ
ลีปาดัน (Case Concerning Sovereignty over Pulau Ligitan and
Pulau Sipadan (Indonesia/Malaysia))

ทำนองเดียวกัน ปี ค.ศ. 2002 คดี *Case Concerning Sovereignty over Pulau Ligitan and Pulau Sipadan* ระหว่างประเทศอินโดนีเซียและมาเลเซีย โดยก่อนที่ศาลจะวินิจฉัยประเด็นเรื่องแผนที่ศาลโลกได้อ้างคำพิพากษาคดีในคดี *The Frontier Disputes (Burkina Faso/Republic of Mali)* ในปี ค.ศ. 1986 ด้วย โดยคดีนี้ ศาลโลกมิได้ให้นำหนักเกี่ยวกับแผนที่ซึ่งรัฐคู่พิพาทนำเสนอมากมายยกเว้นแผนที่แนบท้ายสนธิสัญญาเท่านั้น ส่วนแผนที่อื่นๆ ซึ่งเป็นแผนที่จัดทำฝ่ายเดียวก็ดี หรือเป็นแผนที่ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะในเรื่องเรื่องหนึ่งก็ตีล้นแล้วไม่เป็นข้อพิสูจน์ที่แน่นอน (inconclusive) ทั้งสิ้น

4) *Sovereignty over Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks and South Ledge (Malaysia/Singapore)*

ยิ่งกว่านั้นในคดีล่าสุดคือคดี *Sovereignty over Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks and South Ledge* (เกาะเล็กๆ 3 เกาะที่ตั้งอยู่ระหว่างมาเลเซียและสิงคโปร์) โดยศาลโลกได้มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม ค.ศ. 2008 ในคดีนี้รัฐคู่พิพาทต่างนำเสนอแผนที่เพื่อเป็นหลักฐานของการอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือหมู่เกาะพิพาท

ภาพถ่ายที่ตั้งเกาะ Pulau Batu Puteh²²

เกือบ 100 ฉบับ แต่ศาลโลกกลับให้ความสำคัญเชื่อถือแผนที่เพียง 6 ฉบับ ซึ่งเป็นแผนที่ที่มาเลเซียทำขึ้นเองและแผนที่นี้ได้แสดงว่าหมู่เกาะ *Pedra Branca/Pulau Batu Puteh* อยู่ในประเทศสิงคโปร์ และศาลโลกได้พิจารณาข้อเท็จจริงอื่นๆ ประกอบด้วย ศาลโลกจึงวินิจฉัยว่า หมู่เกาะ *Pedra Branca/Pulau Batu Puteh* ตกอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของประเทศสิงคโปร์

5) *ข้อพิพาทระหว่างเอริเทรียกับเยเมน (Arbitration between the State of Eritrea and the Republic of Yemen (1998))*²³

คดีนี้แม้จะมีได้ขึ้นศาลโลกแต่ก็เป็นข้อพิพาทที่อนุญาโตตุลาการ²⁴ ได้มีโอกาสประเมินคุณค่าหรือน้ำหนักของแผนที่ในฐานะที่เป็นหลักฐาน ในคดีนี้รัฐคู่พิพาททั้ง 2 ฝ่ายต่างเสนอแผนที่ต่างกรรมต่างวาระและต่างวัตถุประสงค์²⁵ โดยทั้งคู่ต่างกล่าวอ้างถึงความน่าเชื่อถือของแผนที่ของตนและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายเอริเทรีย เห็นว่าแผนที่โดยทั่วไปนั้นมีขัดแย้งในตัวเองและเชื่อถือไม่ได้ (*contradictory and unreliable*) และไม่สามารถถูกใช้เพื่อก่อให้เกิดท่าทีทางกฎหมาย (*legal positions*) ได้²⁶ แต่ประเด็นที่น่าสนใจคดีนี้ก็คือ เยเมนได้เสนอแผนที่ของสหประชาชาติในปี ค.ศ. 1950 (*United Nation Map*) อย่างไรก็ดี เอริเทรียได้หักล้างในประเด็นนี้ว่าโดยอ้างความไม่ถูกต้องของแผนที่และไม่มีแผนที่อย่างเป็นทางการที่ถูกรับเอา (*adopted*) โดยสหประชาชาติ ในประเด็นนี้ อนุญาโตตุลาการเห็นว่า ทางปฏิบัติของสหประชาชาติการพิมพ์เผยแพร่แผนที่ไม่สามารถก่อให้เกิดการรับรองอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนโดยสหประชาชาติ²⁷ ในคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการคดีนี้ได้แบ่งช่วงเวลาของการทำแผนที่ออกเป็นระยะต่างๆ และมีการแยกประเมินคุณค่าของแผนที่ตามช่วงเวลา แต่โดยภาพรวมแล้ว อนุญาโตตุลาการเห็นว่าแผนที่ยังมีความไม่ชัดเจนและขัดแย้งกันอยู่ บทสรุปที่ได้จากการพิจารณาแผนที่หลายฉบับในฐานะเป็น “หลักฐาน” ซึ่งทำขึ้นในช่วงเวลาต่างๆ นั้น อนุญาโตตุลาการได้กล่าวทิ้งท้ายอย่างถูกต้องว่า ในทุกกรณีที่เกี่ยวข้องกับแผนที่ในฐานะเป็นหลักฐานต้องพิจารณาด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง “(The evidence is, as in all cases of maps, to be handled with great delicacy.)”²⁸

บทสรุปที่ได้จากเรื่องนี้ก็คือ แม้นักนิติศาสตร์บางท่านจะเห็นว่า ปัจจุบันแผนที่โดยเฉพาะแผนที่อย่างเป็นทางการ (Official map) มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นหลักฐานในกรณีเกิดข้อพิพาทระหว่างประเทศเกี่ยวกับเขตแดนก็ตาม²⁹ แต่จากแนวคำพิพากษาของศาลโลกที่ผ่านมา (ยกเว้นคดีปราสาทพระวิหาร) แสดงให้เห็นว่า แผนที่โดยตัวมันเองมิใช่เป็นปัจจัยชี้ขาดหรือเป็นหลักฐานที่มีน้ำหนักมากที่สุดเกี่ยวกับการพิจารณาปัญหาเรื่องอำนาจอธิปไตยของรัฐเหนือดินแดนแต่ศาลโลกจะพิจารณาข้อเท็จจริงอื่นๆ ประกอบด้วยเสมอ เช่น การกระทำของรัฐคู่ภาคีในภายหลัง (Subsequent conduct) ที่สามารถบ่งชี้ได้ว่าการแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริงหรือไม่ นักกฎหมายระหว่างประเทศต่างยอมรับว่า ข้อบกพร่องที่สำคัญที่สุดของแผนที่ในฐานะที่เป็นพยานหลักฐานคือการแสดงความถูกต้องด้านสภาพภูมิศาสตร์ของสถานที่ต่างๆ³⁰ เช่น เกาะภูเขา หรือแม่น้ำ ดังที่ปรากฏในคดีปราสาทพระวิหาร การที่แผนที่ของฝรั่งเศสแสดงปราสาทพระวิหารอยู่ในดินแดนของกัมพูชาเนื่องจากว่าคณะสำรวจได้คำนวณหรือกำหนดตำแหน่งของแม่น้ำโตนเลสาบผิดไปจากความเป็นจริง การไม่เชื่อถือต่อความถูกต้องของแผนที่ได้ถูกเน้นย้ำในความเห็นแย้งของท่านผู้พิพากษาสเปนเดอร์ โดยท่านกล่าวว่า “ข้อผิดพลาดอันนี้มีผลทำให้การวางเส้นเขตแดนที่แสดงไว้ในภาคผนวก 1 ผิดออกไปนอกแนวของเส้นสันปันน้ำในอาณาบริเวณปราสาทพระวิหารอย่างสิ้นเชิง ผลก็คือทำให้พระวิหารอยู่ในดินแดนกัมพูชาทั้งหมด”³¹

นอกจากนี้ ความมีน้ำหนักหรือความน่าเชื่อถือของแผนที่ยังขึ้นอยู่กับลักษณะของแผนที่เองว่ามี การทำขึ้นในลักษณะใด เช่น เป็นแผนที่ที่ทำขึ้นโดยเอกชนหรือเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นแผนที่ที่จัดทำขึ้นฝ่ายเดียวหรือเป็นแผนที่ที่จัดทำร่วมกัน หรือเป็นแผนที่ที่ทำขึ้นโดยฝ่ายตรงกันข้ามและแผนที่นั้นเป็นผลร้ายต่อสิทธิประโยชน์ของฝ่ายที่ทำแผนที่เอง แผนที่ชนิดนี้จะมีน้ำหนักมาก เพราะเท่ากับเป็นการปิดปากฝ่ายที่จัดทำแผนที่เองว่าตนได้ยอมรับอำนาจอธิปไตยของอีกรัฐหนึ่ง ดังเช่นกรณีแผนที่ที่มาเลเซียทำขึ้นเองโดย *Malayan and Malaysian Surveyor General and Director of National Mapping* ซึ่งแผนที่นี้เองได้ถูกอ้างโดยลิงคโปรร์ว่า แผนที่นั้นแสดงที่ตั้งเกาะ *Pedra Branca/Pulau Batu Puteh* อยู่ภายใต้

อำนาจอิทธิพลของลึงคโปร้ ซึ่งแผนที่ฉบับนี้เองที่ศาลโลกให้นำหนักมาก และเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ศาลโลกตัดสินให้ *Pedra Branca/Pulau Batu Puteh* เป็นของลึงคโปร้³² รวมถึงคดีปราสาทพระวิหารที่ศาลโลกให้นำหนักกับแผนที่ที่จัดทำโดยกรมแผนที่ของไทยได้ทำแผนที่ขึ้น และแผนที่นี้เองที่ได้แสดงปราสาทพระวิหารอยู่ในดินแดนของกัมพูชา³³ แผนที่เขื่อนนี้ย่อมเป็นหลักฐานที่มีน้ำหนักปิดปากมิให้อีกฝ่ายหนึ่งปฏิเสธได้ รวมทั้งเป็นแผนที่ที่แนบท้ายเป็นส่วนหนึ่งของสนธิสัญญา แผนที่แบบนี้อย่อมมีน้ำหนัก

บทที่ 2

การระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับเขตแดน โดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

บทนำ

นับตั้งแต่ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศ (Permanent Court of International Justice: PCIJ) (ศาลโลกเก่า) ก่อตั้งมาในอดีตเรื่อยมา จนถึงศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice: ICJ) หรือศาลโลกใหม่นั้น มีข้อพิพาทระหว่างประเทศมากมายเกี่ยวกับปัญหาเขตแดนระหว่างประเทศที่รัฐเสนอให้ศาลโลกตัดสินคดี หลังจากที่เกิดการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการทูต เช่น การเจรจาล้มเหลว รัฐจึงต้องใช้การระงับข้อพิพาทโดยทางตุลาการหรือศาลซึ่งมีผลผูกพันทางกฎหมาย โดยข้อพิพาทในเรื่องเขตแดนนี้อาจเป็นข้อพิพาทเขตแดนทางบกหรือทางทะเลก็ได้ ซึ่งโดยปกติแล้ว รัฐมักจะมีการทำความตกลงพิเศษที่เรียกว่า Special Agreement กำหนดประเด็นข้อพิพาทที่รัฐคู่พิพาทต้องการให้ศาลโลกตัดสิน และเมื่อศาลโลกตัดสินแล้ว ในความตกลงพิเศษนี้ก็จะมีระบุว่า อีกฝ่ายหนึ่งต้องยอมรับและปฏิบัติตามคำตัดสินของศาลโลก

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาคำพิพากษาของศาลโลกที่ตัดสินข้อพิพาททางเขตแดนที่สามารถระงับข้อพิพาทสำเร็จ

ที่ตั้งของศาลโลกคือ Peace Palace ตั้งอยู่ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์

2.1 ข้อพิพาทกรณีอำนาจอธิปไตยเหนือบริเวณ พรมแดน ระหว่างเบลเยียมกับเนเธอร์แลนด์ (Case Concerning Sovereignty over Certain Frontier Line (Belgium V. The Netherlands))

2.1.1 เขตอำนาจอศาลโลก

คดีนี้รัฐบาลเบลเยียมและเนเธอร์แลนด์ได้ทำความตกลงพิเศษยอมรับเขตอำนาจอศาลโลก ที่เรียกว่า Special Agreement³⁴ หรือเรียกอีกชื่อว่า *Compromis* เมื่อวันที่ 7 มีนาคม ค.ศ. 1957 เพื่อให้ศาลโลกวินิจฉัยว่าพื้นที่จากการสำรวจระหว่างปี ค.ศ. 1836-1843 ที่เรียกว่า หมายเลข 91 และหมายเลข 92 อยู่ในอธิปไตยของเบลเยียมหรือเนเธอร์แลนด์ซึ่งศาลมีคะแนนเสียง 10-4 วินิจฉัยว่าบริเวณพื้นที่พิพาทที่กระจายไปเป็นจุดๆ นั้นเป็นของเบลเยียม

2.1.2 เนื้อหาของคำพิพากษา

ในคดีนี้ข้อเท็จจริงมีว่าพื้นที่ทางตอนเหนือของเมือง *Turnhout* ของเบลเยียมมีการปกครองในรูปแบบคอมมูน โดยคอมมูน *Baerle-Duc*³⁵ ของเบลเยียม และคอมมูน *Baarle-Nassau* ของเนเธอร์แลนด์ พื้นที่ของคอมมูน *Baerle-Duc* ของเบลเยียม มีพื้นที่หลายจุดถูกโอบล้อม (enclave) โดยคอมมูน *Baarle-Nassau* ของเนเธอร์แลนด์และไม่เพียงตั้งอยู่แยกจากแผ่นดินใหญ่ของเบลเยียม พื้นที่เหล่านี้ยังตั้งอยู่แยกออกจากกัน ความพยายามในการกำหนดเขตแดนระหว่างทั้ง 2 คอมมูน ทำให้เกิด *Communal Minute* ซึ่งร่างโดยผู้มีอำนาจของทั้ง 2 คอมมูนในระหว่างปี ค.ศ. 1836-1841 และเอกสารนี้ถูกเก็บไว้ที่กองบรรณสารของทั้ง 2 คอมมูนโดยเนเธอร์แลนด์ได้จัดทำสำเนาของ *Communal Minute* นี้ ฉบับหนึ่งใน Section A เรียกว่า *Zondereygen* โดยกำหนดว่า “พื้นที่ดินหมายเลข 78-111 ทั้งหมดเป็นของคอมมูน *Baarle-Nassau*” ต่อมาเมื่อเนเธอร์แลนด์แยกตัวออกจากเบลเยียมโดยผลของสนธิสัญญาลอนดอนวันที่ 19 เมษายน ค.ศ. 1831 ได้มีการตั้งคณะกรรมการเขตแดนร่วมเพื่อกำหนดเขตแดนระหว่างทั้ง 2 ประเทศสนธิสัญญาเขตแดน

ระหว่างทั้ง 2 ประเทศถูกจัดทำขึ้นในปี ค.ศ. 1842 และมีผลใช้บังคับในปี ค.ศ. 1843 ได้กล่าวในข้อ 14 ว่า “*The status quo shall be maintained both with regard to the villages of Baarle-Nassau (Netherlands) and Baerle-Duc (Belgium) and with regard to the ways crossing them.*’ *The division of these two communes between the two Kingdoms is the subject of a special study.* (Article 90 of the Descriptive Minute.)”

กล่าวอีกนัยหนึ่ง สภาพการณ์ที่เคยเป็นอยู่ในอดีต (Status quo) ยังคงไว้ทั้งสำหรับหมู่บ้าน *Baarle-Nassau* และ *Baerle-Duc* และทางเดินข้ามไปมา โดยคดีนี้เนเธอร์แลนด์แต่เพียงฝ่ายเดียวที่นำเสนอ *Communal Minute* ต่อศาลโลกในขณะที่เบลเยียมมิได้นำเสนอเอกสารดังกล่าว

งานของคณะกรรมการชาติการเขตแดนร่วมมือให้เกิดอนุสัญญาเขตแดน (*the Boundary Convention*) ลงวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ. 1843 ซึ่งมีการให้สัตยาบันในวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1843 ในภาคผนวกของอนุสัญญานับวันนี้มีบันทึกการประชุม (*Descriptive Minute*) ซึ่งในมาตรา 90 กล่าวถึงวิธีการในการกำหนดเขตแดนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทั้ง 2 คอมมูนและกำหนดว่าคณะกรรมการชาติการเขตแดนร่วมวินิจฉัยว่าผืนที่ดินที่กำหนดขึ้นตามบันทึกการประชุมคอมมูน (*Communal Minute*) ค.ศ. 1841 จะไม่นำมาใช้ทุกคำในอนุสัญญานี้

อย่างไรก็ตาม ส่วนหนึ่งของบันทึกการประชุม (*Descriptive Minute*) ปี ค.ศ. 1843 ทำอนุสัญญาเขตแดน ได้กำหนดซ้ำกับเนื้อหาของบันทึกการประชุมคอมมูน (*Communal Minute*) กล่าวคือบัญญัติว่า “ผืนที่ดินหมายเลข 78-90 เป็นของ *Commune Baarle-Nassua*” “ผืนที่ดินหมายเลข 91-92 เป็นของคอมมูน *Baerle-Duc*” “ผืนที่ดินหมายเลข 93-111 เป็นของคอมมูน *Baarle-Nassua*” นอกจากนี้ แผนที่สำรวจแสดงรายละเอียด (*the Detailed Survey Maps*) และแผนที่อธิบายภูมิประเทศ (*Topographical Maps*) ซึ่งได้เตรียมและลงนามโดยคณะกรรมการฯ ได้ถูกแนบทำอนุสัญญานี้ซึ่งมีค่าบังคับทางกฎหมายเทียบเท่าอนุสัญญานี้ ยังแสดงว่าผืนที่ดินที่มีข้อพิพาทกันเป็น

ของเบลเยียม

รัฐบาลเบลเยียมยึดถือตามเนื้อหาของบันทึกการประชุมคอมมูน (Communal Minute) ซึ่งปรากฏต่อมาในบันทึกการประชุม (Descriptive Minute) เพื่อแสดงให้เห็นว่าพื้นที่ดินหมายเลข 91 และ 92 เป็นของคอมมูน *Baerle-Duc* และอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของเบลเยียม รัฐบาลเนเธอร์แลนด์แสดงจุดยืนว่าอนุสัญญาปี ค.ศ. 1843 ไม่ได้ยอมรับหลักสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ (Status quo) โดยไม่ต้องมีการกำหนดพื้นที่กันอีกและสภาพการณ์ที่เคยเป็นอยู่ (Status quo) นี้ต้องใช้ให้สอดคล้องกับบันทึกการประชุมคอมมูน (Communal Minute) ซึ่งแสดงว่าพื้นที่ดินพิพาทเป็นของเนเธอร์แลนด์ อีกทางหนึ่งรัฐบาลเนเธอร์แลนด์เห็นว่าแม้ว่าอนุสัญญาเขตแดนถูกกล่าวอ้างเพื่อกำหนดอธิปไตยแต่การกำหนดที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทได้เสียไปโดยความสำคัญผิด (Vitiated by mistake) เนเธอร์แลนด์โต้แย้งว่าความแตกต่างระหว่างเนื้อหาของบันทึกการประชุมคอมมูน (Communal Minute) และบันทึกการประชุม (Descriptive Minute) คือส่วนที่ทำให้อนุสัญญาฯ เสียไป หรือแม้อนุสัญญาฯ มิได้เสียไปแต่การกระทำที่แสดงออกซึ่งอธิปไตยของเนเธอร์แลนด์ (acts of Sovereignty) นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1943 ของเนเธอร์แลนด์เหนือพื้นที่ดินพิพาทได้แทนที่อธิปไตยของเบลเยียมตามอนุสัญญาแล้วและก่อให้เกิดอำนาจอธิปไตยให้แก่เนเธอร์แลนด์

ในคำพิพากษาศาลได้พิจารณาใน 3 ประเด็นใหญ่ คือ

1. อนุสัญญาปี ค.ศ. 1843 กำหนดเขตแดนหรือเป็นเพียงเอกสารอ้างอิงสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ (Status quo)

ศาลพิจารณางานของคณะกรรมการเขตแดนร่วมตามที่ระบุในบันทึก Minute ต่างๆ ซึ่งปรากฏว่าการกำหนดเขตแดนเป็นไปตามหลัก Status quo ศาลมีความเห็นว่าการที่คณะกรรมการเขตแดนมีอำนาจในการกำหนดเขตแดนทำให้ประเด็นข้อนี้จบลง

นอกจากนี้ ศาลยังเห็นว่าความสำคัญของแผนที่สำรวจแสดงรายละเอียด (the detailed survey maps) นั้นเป็นที่ประจักษ์แก่ทั้ง 2 ฝ่าย โดยคณะกรรมการเขตแดนผสมได้รับรองความจำเป็นของแผนที่

ภาพร้านกาแฟในเมือง Baarle-Nassau³⁶

■ คือเนเธอร์แลนด์ ■ คือเบลเยียม³⁷

สำรวจรายละเอียด ซึ่งโดยสภาพแล้ว แผนที่นี้ย่อมต้องการตระเตรียม และตรวจสอบอย่างรอบคอบที่สุดและแผนที่สำรวจรายละเอียดนี้เอง ที่แสดงผืนดินพิพาทว่าเป็นของเบลเยียมซึ่งสอดคล้องกับข้อ 3 ของอนุสัญญาที่รับรองว่าแผนที่สำรวจรายละเอียดมีผลบังคับทางกฎหมาย เช่นเดียวกับสนธิสัญญา

นอกจากนี้ ศาลโลกยังเห็นด้วยว่า คณะกรรมาธิการเขตแดนผสมชุดนี้มีอำนาจในการปักหลักเขตแดน (demarcation) ด้วยมิใช่มีอำนาจเพียงแค่อ้างอิงถึงข้อ 14 ของสนธิสัญญาที่ทำขึ้นในปี ค.ศ. 1842 ที่กล่าวถึงเรื่อง “สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ดั้งเดิม” (status qua) เท่านั้น หากพิจารณาจากบันทึกการประชุมแล้ว จะพบว่า คณะกรรมาธิการนี้ได้กำหนดเขตแดนของรัฐทั้งสอง นอกจากนี้ คณะกรรมาธิการชุดนี้ก็มิอำนาจในการปักหลักเขตแดนด้วยดังปรากฏในอารัมภบทของสนธิสัญญาเขตแดน ศาลโลกจึงเห็นว่า เป็นสนธิสัญญาเขตแดน ศาลจึงสรุปในประเด็นนี้ว่าโดยตัวอนุสัญญาเองกำหนดเขตแดนระหว่างทั้ง 2 ประเทศและตามเนื้อหาอนุสัญญา ผืนที่ดินพิพาทถูกระบุว่าเป็นของเบลเยียม

2. อนุสัญญาฯ ถูกทำให้เสียไปโดยความสำคัญผิดหรือไม่

ศาลโลกเห็นว่าความแตกต่างระหว่างเอกสารทั้งสองนี้ไม่ก่อให้เกิดความผิดพลาด เนเธอร์แลนด์ต้องพิสูจน์ว่า Descriptive Minute ที่แนบท้ายอนุสัญญาและเป็นส่วนหนึ่งของอนุสัญญาซึ่งได้อ้างบันทึกการประชุมคอมมูน (Communal Minute) ซึ่งเป็นฉบับที่เนเธอร์แลนด์ได้ทำสำเนาไว้ศาลพบว่าสำเนาของทั้ง 2 ประเทศมีความแตกต่างกันว่าผืนที่ดินพิพาทเป็นของคอมมูนใด เนเธอร์แลนด์โต้แย้งว่าไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ถึงจุดเริ่มต้นของความผิดพลาดเพราะความแตกต่างง่ายๆ ระหว่างเอกสารทั้งสองก็เพียงพอแสดงว่ามีความผิดพลาดเกิดขึ้นแล้ว ศาลไม่เห็นด้วยกับข้อโต้แย้งนี้เพราะศาลเห็นว่าคณะกรรมาธิการเขตแดนผสมก็ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่าง Communal Minute กับ Descriptive Minute และเป็นประเด็นในการอภิปรายของกรรมการในปี ค.ศ. 1841 ด้วย ดังนั้น ความแตกต่างที่ว่าเป็นที่รับรู้กันเรื่อยมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1841 และศาลโลกเห็นว่าความแตกต่างระหว่างสำเนา Communal Minute

ปรากฏแก่คณะกรรมการสิทธิการเขตแดนร่วมของทั้ง 2 ฝ่ายแล้วเห็นได้จากแผนที่พิเศษแนบท้ายอนุสัญญา นอกจากนี้ แผนที่สำรวจรายละเอียดซึ่งเป็นผลมาจากการตัดสินของคณะกรรมการสิทธิการเขตแดนผสมเมื่อการประชุมครั้งที่ 225 นั้นเป็นส่วนหนึ่งของสนธิสัญญาเขตแดนซึ่งแผนที่นี้เองที่แสดงผืนที่ดินพิพาทอยู่ในประเทศเบลเยียม แผนที่นี้ได้ลงนามโดยสมาชิกของคณะกรรมการ ซึ่งแผนที่นี้ย่อมจะต้องได้รับการตรวจสอบจากคณะกรรมการทั้งสองว่ามีความถูกต้องในการสำรวจหรือไม่ก่อนแล้ว

ศาลโลกยังได้กล่าวอีกด้วยว่าคณะกรรมการสิทธิการเขตแดนผสมนี้มีผู้ใช้เป็นเพียงแค่นักลอก (copyist) เท่านั้น แต่หน้าที่ของคณะกรรมการนี้ก็คือการค้นหาว่าอะไรคือสถานะดั้งเดิม โดยคณะกรรมการนี้มีอำนาจในการกำหนดเขตแดนระหว่างรัฐทั้งสอง โดยที่คณะกรรมการย่อมตระหนักดีถึงความแย้งกัน (discrepancy) ของสำเนาทั้งสองของ *Communal Minute* ความพยายามของเนเธอร์แลนด์ที่จะอธิบายเกี่ยวกับความสำคัญผิดนั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจรับฟังได้และเป็นสิ่งที่เนเธอร์แลนด์มิได้นำสืบให้เห็นอย่างชัดเจนมีน้ำหนักน่ารับฟังอย่างเพียงพอ ดังนั้น ข้อโต้แย้งของเนเธอร์แลนด์ไม่สมเหตุสมผลและไม่มีผลต่อความผูกพันของอนุสัญญา

3. การใช้อำนาจอธิปไตยของเนเธอร์แลนด์ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1843 ได้ก่อให้เกิดอำนาจอธิปไตยเหนือผืนดินพิพาทดังกล่าวแก่เนเธอร์แลนด์หรือไม่

ในประเด็นนี้ศาลโลกเห็นว่าคำถามต่อศาลจึงเป็นว่าเบลเยียมได้สูญเสียหรือสละอำนาจอธิปไตยโดยการไม่กล่าวอ้างยืนยันสิทธิของตนและการยอมตามการกระทำในทางอธิปไตยของเนเธอร์แลนด์ที่กล่าวอ้างว่าได้ทำมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1843 หรือไม่ ศาลโลกพิจารณาการกระทำต่างๆ ของเบลเยียมซึ่งแสดงว่าเบลเยียมไม่เคยสละอธิปไตยเหนือผืนที่ดินพิพาทดังกล่าว เช่น การพิมพ์เผยแพร่แผนที่ทหาร การระบุผืนที่ดินพิพาทเป็นจุดบันทึกสำรวจ และบันทึกของเจ้าหน้าที่สำรวจ (the record of the survey authorities at *Baerle-Duc*) ในปี ค.ศ. 1896 และปี ค.ศ. 1904

ในทางตรงกันข้าม เนเธอร์แลนด์ก็ระบุว่าผืนที่ดินพิพาทอยู่ใน

the records of *Baarle-Nassau* of several land transfer relating to the plot หลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ในปี ค.ศ. 1921 รัฐมนตรีเบลเยียม กรุงเฮก แสดงให้รัฐบาลเนเธอร์แลนด์เห็นว่า ผืนที่ดินพิพาทซึ่งถูกแสดงว่าเป็นของคอมมูน *Baarle-Duc* ปรากฏอยู่ในเอกสารของทั้ง 2 ฝ่าย หลังจากนั้นในปี ค.ศ. 1922 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับที่ดินของเนเธอร์แลนด์ได้อ้างถึงความไม่ถูกต้องของ *Descriptive Minute* เป็นครั้งแรก และกล่าวว่าผืนที่ดินหมายเลข 91 และ 92 เป็นของเนเธอร์แลนด์ และอ้างตามหลักฐานการจดทะเบียนโอนที่ดินและหลักฐานการแจ้งเกิด, การตาย และการสมรสภายในคอมมูน *Baarle-Nassau* การสร้างบ้านเรือนในคอมมูนดังกล่าว การให้สัมปทานรถไฟเพื่อที่จะใช้เป็นเส้นทางคมนาคมผ่านเข้าไปยังผืนที่ดินพิพาท และจากการเก็บภาษีในพื้นที่ดังกล่าวโดยไม่มีการคัดค้านของเบลเยียม การกระทำเหล่านี้เนเธอร์แลนด์เห็นว่าเป็นการแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตยเหนือบริเวณผืนดินพิพาท

ประเด็นเรื่องการจัดเก็บภาษีที่ดินนั้น เบลเยียมต่อสู้ว่า เบลเยียมเองก็ไม่เคยเก็บภาษีที่ดินเนื่องจากผืนที่ดินพิพาทมิใช่เป็นที่ดินที่จะเหมาะต่อการเพาะปลูก (*uncultivated land*) และผืนดินอีกผืนหนึ่งเป็นที่ดินราชพัสดุ นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่สำรวจของเบลเยียมเมื่อครั้งเดินสำรวจบริเวณ *Baarle-Nassau* ได้พบว่า ผืนดินหมายเลข 91 และ 92 นั้น ทั้งเจ้าหน้าที่ของเบลเยียมและเนเธอร์แลนด์ต่างก็ได้ลงบัญชีสำรวจด้วย ซึ่งผู้อำนวยการการสำรวจของ *Antwerp* ก็ได้แจ้งไปยังกระทรวงการต่างประเทศของตนเกี่ยวกับเรื่องนี้ในปี ค.ศ. 1919 ต่อมา รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของเบลเยียมได้มีหนังสือแจ้งไปยังเนเธอร์แลนด์ถึงการสำรวจลงบัญชีผืนดินพิพาทของเจ้าหน้าที่ทั้ง 2 ประเทศซึ่งเป็นของ *Baarle-Duc* ต่อมา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเนเธอร์แลนด์ก็ยังมีหนังสือไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเบลเยียมว่า ผืนที่ดินพิพาทดังกล่าวเป็นของเบลเยียม

นอกจากนี้ ในช่วงปี ค.ศ. 1889-1892 ทั้ง 2 ประเทศได้พยายามที่จะแก้ไขข้อพิพาทในบริเวณคอมมูน โดยการแลกเปลี่ยนดินแดน (*exchange of territory*) ของคณะกรรมการเขตแดนผสมชุดใหม่

เมื่อศาลโลกได้ฟังข้ออ้างและข้อต่อสู้ของทั้ง 2 ฝ่ายแล้ว ศาลโลก เห็นว่าการกระทำส่วนมากเป็นงานประจำและมีลักษณะทางปกครอง (routine and administrative) ซึ่งเป็นผลมาจากการผนวกผืนที่ดินพิพาท เข้าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาเขตของเนเธอร์แลนด์เอง มีความแตกต่างจาก บทบัญญัติอนุสัญญาและไม่เพียงพอจะแทนที่อธิปไตยของเบลเยียมซึ่ง เกิดขึ้นตามอนุสัญญาฯ

2.2 ข้อพิพาทระหว่างเดนมาร์กกับนอร์เวย์เกี่ยวกับการกำหนดเขตแดนทางทะเล (Greenland/Jan Mayen) ระหว่างเกาะกรีนแลนด์กับแจน มาเยน

ข้อเท็จจริง

ในคดีนี้เดนมาร์กได้ยื่นเสนอคดีต่อศาลเมื่อวันที่ 16 สิงหาคม ค.ศ. 1988 เพื่อให้ศาลโลกวินิจฉัยว่า “ตามกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อกำหนดเส้นที่ลากระหว่างเขตประมงและไหล่ทวีปของเดนมาร์กกับ นอร์เวย์ระหว่าง Greenland และ Jan Mayen วินิจฉัยและประกาศ ว่ากรีนแลนด์มีสิทธิได้รับเขตประมง 200 ไมล์และไหล่ทวีปตรงข้าม กับ Jan Mayen และขอให้ศาลกำหนดลากเส้นเขตแดนเส้นหนึ่งโดย ระยะ 200 ไมล์ทะเลวัดจากเส้นฐานของ Greenland” ในคดีนี้ Norway มีข้อโต้แย้งสำคัญว่ามีการกำหนดเขตแดนระหว่าง Jan Mayen กับ Greenland แล้วโดยผลจากความตกลงทวีภาคีปี ค.ศ. 1965 และอนุ สัญญาเจนีวาว่าด้วยไหล่ทวีปปี ค.ศ. 1958 และทางปฏิบัติของคู่กรณีใน เรื่องเขตประมงแสดงให้เห็นถึงการยอมรับความมีอยู่ของเขตไหล่ทวีป ศาลโลกจึงได้พิจารณาความตกลงปี ค.ศ. 1965 อนุสัญญาเจนีวา ปี ค.ศ. 1958 และการกระทำของคู่กรณีตามลำดับ

กรณีแรก ตามความตกลงปี ค.ศ. 1965 ที่จัดทำขึ้นระหว่าง ประเทศเดนมาร์กและนอร์เวย์ในวันที่ 8 ธันวาคม ค.ศ. 1965 เกี่ยวกับการกำหนดไหล่ทวีป ศาลโลกได้พิจารณาข้อ 1 และ 2 ของความตกลง ดังกล่าวแล้วเห็นว่า วัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของความตกลงคือ กำหนดเขตแดนหรือลากเส้นเขตแดนใน Skagerrak และบางส่วนของ

ทะเลเหนือซึ่งมีพื้นที่ทะเลรวมไหล่ทวีปมีความลึกน้อยกว่า 200 เมตร และไม่มีสิ่งใดแสดงว่าคู่อริตั้งใจให้เขตแดนระหว่าง Greenland และ Jan Mayen อาจกำหนดโดยความตกลงนี้ได้

นอกจากนี้ ศาลโลกยังพิจารณาทางปฏิบัติต่อมาของคู่อริโดยเฉพาะการทำความตกลงแบบเดียวกันในปี ค.ศ. 1979 ซึ่งพิจารณาว่าการทำความตกลงในปี ค.ศ. 1965 มีเจตนากำหนดเส้นมัธยะ (Median line) เป็นเส้นแบ่งเขตในไหล่ทวีปที่กำลังดำเนินกันอยู่ ดังนั้น ในความเห็นของศาลความตกลง ปี ค.ศ. 1965 ไม่มีผลต่อการกำหนดเขตแดนระหว่าง Greenland กับ Jan Mayen

กรณีที่ 2 สำหรับอนุสัญญาว่าด้วยไหล่ทวีปปี ค.ศ. 1958 (The Geneva Convention on the Continental Shelf ปี ค.ศ. 1958) ศาลโลกเห็นว่าข้อโต้แย้งของนอร์เวย์ตามอนุสัญญาว่าด้วยไหล่ทวีปปี ค.ศ. 1958 ว่ามีเส้น Median line อยู่แล้วหรือไม่ระหว่าง Greenland กับ Jan Mayen ขึ้นอยู่กับว่าศาลพบว่ามีพฤติการณ์พิเศษ (special circumstances) หรือไม่

กรณีที่ 3 การกระทำของรัฐคู่อริ (Conduct of the Parties) ข้อโต้แย้งของนอร์เวย์ว่ามีการกระทำร่วมกันของคู่อริซึ่งยอมรับว่ามีการกำหนด Median Line ระหว่างกัน ศาลโลกเห็นว่าต้องพิจารณาทางปฏิบัติของเดนมาร์ก เช่น ศาลโลกได้พิจารณากฎหมายของเดนมาร์กหลายฉบับ ได้แก่ กฎฎีกาของเดนมาร์ก ลงวันที่ 7 มิถุนายน ค.ศ. 1963 เกี่ยวกับการใช้อำนาจอธิปไตยเหนือไหล่ทวีป (Danish Decree of 7 June ปี ค.ศ. 1963 Concerning the Exercise of Danish Sovereignty over the Continental Shelf), พระราชบัญญัติเดนมาร์ก วันที่ 17 ธันวาคม ค.ศ. 1976 (Danish Act of 17 December ปี ค.ศ. 1976), และคำสั่งของฝ่ายบริหาร วันที่ 14 พฤษภาคม ค.ศ. 1980 (an Executive Order of 14 May ปี ค.ศ. 1980) หรือแม้กระทั่งคำกล่าวของทางการประเทศเดนมาร์ก ในที่ประชุมสหประชาชาติครั้งที่ 3 ว่าด้วยกฎหมายทะเล (Third United Nations Conference on the Law of the Sea) ก็ไม่ได้แสดงให้เห็นว่าเดนมาร์กยอมรับว่ามีเส้น Median Line

ดังนั้น ศาลโลกได้เห็นว่าพิจารณาความตกลงปี ค.ศ. 1965 แล้ว

สรุปไม่ได้ว่ามีเส้น Median Line แล้วตามที่นอร์เวย์กล่าวอ้าง ศาลโลกเห็นว่าต้องกำหนด Median Line ให้แก่คู่กรณีโดยพิจารณาว่ากฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดีคืออนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเล (The United Nations Convention on the Law of the Sea ปี ค.ศ. 1982) ในฐานะกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ โดยศาลโลกเห็นว่าอาจเริ่มลากเส้น Median Line ชั่วคราวไว้ก่อนแล้วพิจารณาว่ามีพฤติการณ์พิเศษที่ทำให้ต้องมีการแก้ไขหรือย้ายเส้น Median Line หรือไม่ ซึ่งในคดีนี้ ศาลโลกได้พิจารณาว่าปัจจัยอะไรบางอย่างที่จะนำมาพิจารณาเป็นพฤติการณ์พิเศษ หรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง (relevant circumstances) ซึ่งได้แก่

1. ความแตกต่างในความยาวของชายฝั่ง (Disparity of length of coasts)

เนื่องจากความยาวของชายฝั่งของ Greenland กับ Jan Mayen แตกต่างกัน จากการพิจารณาศาลเห็นว่าความยาวชายฝั่งประมาณได้ว่า Greenland ยาวเป็น 9 เท่าของ Jan Mayen ทำให้เกิดพฤติการณ์พิเศษ ซึ่งศาลเห็นว่าเส้น Median Line ควรแก้ไขเพื่อให้เข้าใกล้ชายฝั่งของ Jan Mayen มากขึ้นและความแตกต่างของความยาวชายฝั่งมิใช่การคำนวณระหว่างชายฝั่งด้านหน้าตามหลักคณิตศาสตร์หรือโดยการลากเส้นออกไป 200 ไมล์จากเส้นฐานของ Greenland ตามที่เดนมาร์กร้องขอซึ่งศาลเห็นว่า การลากเส้น 200 ไมล์ของเดนมาร์ก เป็นเพียงมุมมองทางคณิตศาสตร์มากกว่าความเหมาะสมตามหลักการลากเส้น Median Line ศาลโลกเห็นว่าเส้นเขตแดนต้องตั้งอยู่ระหว่างเส้น Median Line ชั่วคราวที่ศาลกำหนดกับเส้น 200 ไมล์ของเดนมาร์ก

2. การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ (Access to resources)

ศาลโลกพิจารณาว่าการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติในบริเวณพื้นที่ทับซ้อนจะเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเส้นเขตแดนหรือไม่ ศาลโลกเห็นว่าแม้จะมีการฤดูการอพยพของปลา capelin ในบริเวณดังกล่าวแต่การกำหนดเขตแดนไม่สามารถประกันศักยภาพในการทำการประมงในช่วงฤดูการอพยพของคู่กรณีได้ อย่างไรก็ตาม ศาลโลกเห็น

ว่าเส้นมัธยะ (Median Line) ออกไปทางตะวันตกของเดนมาร์กเกินไปที่จะสามารถเข้าถึงแหล่งปลา capelin ได้ ควรขยับเส้นเข้ามาทางตะวันออกมากขึ้น

3. ประชากรและเศรษฐกิจ (Population and Economy)

สำหรับข้อพิจารณาเกี่ยวกับประชากรและเศรษฐกิจ เดนมาร์กเห็นว่าเป็นปัจจัยเกี่ยวข้องแต่ศาลพิจารณาโดยอ้างอิงคดีระหว่างประเทศ ลิเบียและมอลตา ว่าการกำหนดเขตแดนต้องไม่มีอิทธิพลโดยฐานะทางเศรษฐกิจของทั้ง 2 ประเทศมาเกี่ยวข้อง ศาลจึงพิจารณาว่าประชากรของ Jan Mayen หรือปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมไม่ถือเป็นพหุติการณณ์พิเศษ

4. ความมั่นคง (Security)

สำหรับเรื่องความมั่นคง นอร์เวย์เห็นว่าการลากเส้นใกล้กับรัฐใดรัฐหนึ่งมากเกินไปจะทำให้รัฐหนึ่งมีความยากลำบากในการปกป้องผลประโยชน์ของรัฐตน

5. การกระทำของคู่กรณี (Conduct of the Parties)

ศาลโลกเห็นว่าการกระทำของคู่กรณีในคดีนี้ไม่มีผลเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดเขตแดนจากข้อพิจารณาต่างๆ ที่อาจถือว่าเป็นพหุติการณณ์พิเศษ

จากข้อพิจารณาต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นศาลโลกได้กำหนดลากเส้นเขตแดนระหว่างเดนมาร์กกับนอร์เวย์ ในระหว่าง Greenland กับ Jan Mayen ซึ่งจะขยับจากเส้นในตอนแรกที่ศาลกำหนดขึ้นชั่วคราว และศาลโลกเห็นว่าการลากเส้นออกไป 200 ไมล์ตามข้อเสนอของเดนมาร์กไม่เหมาะสมและมากเกินไปและควรลากในบริเวณพื้นที่ทับซ้อนที่อ้างโดยคู่กรณีแต่ละฝ่าย ดังนั้น ศาลโลกจึงมีมติ 14-1 กำหนดให้เส้นเขตแดนของ Greenland และ Jan Mayen อยู่ภายใต้ขอบเขตคือทางเหนือโดยจุดตัดของเส้น equidistance ระหว่างชายฝั่งของ Eastern Greenland และชายฝั่งตะวันตกของ Jan Mayen ถือเป็นจุด A ตามแผนที่และทางตอนใต้

จากระยะเกิน 200 ไมล์จากไอซ์แลนด์ถึงจุดตัด B และ D ในแผนที่ท้ายคำพิพากษา

ผลภายหลังจากที่มีคำพิพากษา

เส้นเขตแดนทางทะเลเป็นที่ยอมรับทั้ง 2 ฝ่าย แม้ว่าเส้นเขตแดนนั้นจะแตกต่างไปจากที่ปรากฏในคำพิพากษาของศาลโลกก็ตาม ซึ่งการยอมรับเส้นเขตแดนทางทะเลนี้เป็นผลมาจากการดำเนินวิถีทางการทูตด้วยการเจรจาซึ่งเกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำมันและแก๊สในบริเวณดังกล่าว³⁸

2.3 ข้อพิพาทระหว่างกาตาร์กับบาห์เรน เกี่ยวกับการกำหนดเขตแดนทางทะเล

ข้อเท็จจริง

ศาลโลกมีมติเอกฉันท์วินิจฉัยว่า กาตาร์มีอำนาจอธิปไตยเหนือ Zubarah และมติ 12 ต่อ 5 วินิจฉัยว่า บาห์เรนมีอำนาจอธิปไตยเหนือ The Hawar Islands และโดยมติเอกฉันท์เห็นว่าเรือของกาตาร์ที่ผ่านเข้าไปในเขตทะเลอาณาเขตของบาห์เรนในส่วนของ the Hawar Islands ได้ตามหลักสิทธิการผ่านโดยสุจริต (the Right of Innocent Passage) ตามกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ โดยคะแนนเสียง 13 ต่อ 4 วินิจฉัยว่ากาตาร์มีอธิปไตยเหนือ Janan Island ซึ่งรวมถึง Hadd Janan โดยคะแนนเสียง 12 ต่อ 5 วินิจฉัยว่าบาห์เรนมีอธิปไตยเหนือเกาะ Qit'at Jaradah โดยมติเอกฉันท์วินิจฉัยว่า พื้นที่ที่อยู่เหนือน้ำเมื่อน้ำลด (low-tide elevation) Fasht ad Dibal อยู่ภายใต้อธิปไตยของกาตาร์ และโดยคะแนนเสียง 13 ต่อ 4 วินิจฉัยกำหนดเขตทางทะเลซึ่งแบ่งเขตทางทะเลหลายเขตระหว่างกาตาร์และบาห์เรน

ในคดีนี้กาตาร์ยื่นฟ้องคดีเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม ค.ศ. 1991 โดยอ้างว่ามีเขตอำนาจตามความตกลงระหว่างทั้ง 2 ประเทศในปี ค.ศ. 1987 และปี ค.ศ. 1990 ซึ่งบาห์เรนได้โต้แย้งในเรื่องเขตอำนาจศาล³⁹ ศาลโลกจึงได้วินิจฉัยเขตอำนาจศาลโดยพิจารณาจดหมายแลกเปลี่ยน

(Exchange of Letters) ระหว่างกษัตริย์ซาอุดีอาระเบียและ Amir ของกาตาร์เมื่อวันที่ 19 และ 21 ธันวาคม ค.ศ. 1987 และจดหมายแลกเปลี่ยนระหว่างกษัตริย์ซาอุดีอาระเบียและ Amir ของบาห์เรนวันที่ 19 และ 26 ธันวาคม ค.ศ. 1987 และศาลได้พิจารณาบันทึกการประชุม (Minutes) ที่ลงนาม ณ กรุงโดฮา เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1990 โดยรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของบาห์เรน กาตาร์ และซาอุดีอาระเบียว่าเป็นความตกลงระหว่างประเทศที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของคูร์ณี

ดังนั้น ศาลโลกจึงมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1995 ว่าศาลโลกมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีและคำฟ้องของกาตาร์ลงวันที่ 30 พฤศจิกายน ค.ศ. 1994 ศาลโลกสามารถรับคำฟ้องไว้พิจารณาได้

ในคำฟ้องกาตาร์ขอให้ศาลโลกวินิจฉัยว่า

1. กาตาร์มีอำนาจอธิปไตยเหนือ The Hawar Islands
2. Dibal and Oit'at Jaradah เป็นพื้นที่ที่อยู่เหนือน้ำเมื่อน้ำลด ซึ่งอยู่ภายใต้อธิปไตยของกาตาร์
3. บาห์เรนไม่มีอำนาจอธิปไตยเหนือ Zubarah
4. ข้อกล่าวอ้างใดๆ ของบาห์เรนเกี่ยวกับเส้นฐานหมู่เกาะและพื้นที่ทำประมงเพื่อไข่มุกไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตทางทะเลในคดีนี้

บาห์เรนได้โต้แย้งคำฟ้องของกาตาร์และขอให้ศาลโลกวินิจฉัยว่าบาห์เรนมีอธิปไตยเหนือ Zubarah และ the Hawar Islands ซึ่งรวมไปถึง Janan และ Hadd Janan

ศาลโลกได้พิจารณาว่ากาตาร์และบาห์เรนตั้งอยู่ทางตอนใต้ของ Arabian/Persian Gulf และศาลได้พิจารณาภูมิหลังทางประวัติศาสตร์อันเป็นที่มาของข้อพิพาทพบว่าในปี ค.ศ. 1819 อังกฤษได้ควบคุม Ras al Khaimah อันเป็นที่ตั้งของ Qawasim และได้ทำความตกลงกับ Sheikhs ต่างๆ ในเขตนั้น ซึ่งได้กลายเป็นสนธิสัญญาสันติภาพ (a General Treaty of Peace) ในวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 1865 รัฐบาลอังกฤษได้ลงนามในสนธิสัญญาทางสันติภาพตลอดกาลและมีมิตรภาพ (Perpetual Treaty of Peace and Friendship) กับ Sheikh Mohamad Bin Khalifah

ซึ่งตามสนธิสัญญาระบุว่า เป็นผู้ปกครองบาห์เรน ซึ่งตามสนธิสัญญานี้ อังกฤษจะให้การคุ้มครองบาห์เรนจากการรุกรานทุกรูปแบบ สนธิสัญญา 1861 นี้ยังเป็นความตกลงอย่างเป็นทางการฉบับแรกที่กล่าวถึงสถานะของกาตาร์

ต่อมาอาณาจักรออตโตมาน (Ottoman) ได้เข้ามามีอำนาจในทางตอนใต้ของ Arabian/Persian Gulf อีกครั้ง ในวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 1913 ได้มีการจัดทำ Anglo-Ottoman Convention relating to the Persian Gulf and Surrounding Territories ซึ่งมีการลงนามแต่ไม่มีการให้สัตยาบัน ต่อมาในวันที่ 29 เมษายน ค.ศ. 1936 ตัวแทนบริษัท Petroleum Concession ได้เขียนจดหมายถึงบริษัท British India เพื่อถามว่า Hawar Islands อยู่ภายใต้การปกครองของ Sheikdoms บาห์เรน หรือกาตาร์ ซึ่งบริษัทก็ได้รับการแจ้งว่ารัฐบาลอังกฤษเห็นว่า Hawar Islands เป็นของ Sheikh ของบาห์เรน และในปี ค.ศ. 1937 กาตาร์พยายามกำหนดเก็บภาษีกับชนเผ่า Naim ซึ่งอาศัยในเขต Zubarah บาห์เรนได้คัดค้านและเห็นว่าตนเองมีอธิปไตยในเขตนี้ กาตาร์อ้างว่าบาห์เรนพยายามครอบครอง Hawar Islands โดยมีขอบด้วยกฎหมาย ขณะที่บาห์เรนโต้แย้งว่าผู้ปกครองบาห์เรนได้กระทำการโดยชอบด้วยกฎหมายในการปกครองพื้นที่นี้ ในปี ค.ศ. 1971 ทั้งกาตาร์และบาห์เรนมิได้มีสถานะเป็นรัฐในอารักขาของอังกฤษอีกต่อไป และในปี ค.ศ. 1976 ได้เริ่มมีการไต่สวนข้อพิพาทโดยกษัตริย์ของซาอุดีอาระเบีย แต่ไม่ประสบความสำเร็จ จึงมีการนำคดีมาเสนอต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

ศาลโลกได้วินิจฉัยคดีนี้โดยพิจารณาว่า

1. อำนาจอธิปไตยเหนือ Zubarah เป็นของกาตาร์ เนื่องจากศาลโลกเห็นว่าคูกรณีเห็นพ้องว่า Sheikh Khalifah ครอบครอง Zubarah ในช่วงทศวรรษ 1760 และในหลายปีต่อมา ศาลโลกพิจารณาข้อ 11 ของ Anglo-Ottoman Convention ค.ศ. 1913 ซึ่งมีข้อความแสดงว่า รัฐบาลอังกฤษและออตโตมานเห็นพ้องว่าบริเวณ peninsular เป็นของ Sheikh Jasim-bin Sani และผู้สืบทอด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งอังกฤษและออตโตมานไม่ถือว่าบาห์เรนมีอธิปไตยเหนือ peninsula ซึ่งรวมไปถึง Zubarah แม้อนุสัญญาปี ค.ศ. 1913 จะยังไม่มีการให้สัตยาบัน แต่

ศาลเห็นว่าสนธิสัญญาที่ลงนามแต่มีได้ให้สัตยาบันอาจแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจแท้จริงของคู่กรณีในเวลาลงนามได้ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอังกฤษและออตโตมานเห็นว่า Zubarah อยู่ในภายใต้อธิปไตยของกาตาร์

2. อำนาจอธิปไตยเหนือ the Hawar Islands เป็นของบาห์เรน โดยศาลโลกวินิจฉัยโดยเริ่มจากการพิจารณาคำวินิจฉัยในปี ค.ศ. 1939 ของอังกฤษซึ่งบาห์เรนเห็นว่าคำวินิจฉัยนี้เป็นคำชี้ขาดทางอนุญาโตตุลาการซึ่งเป็นที่ยุติ (res judicata) ศาลโลกไม่มีอำนาจกลับคำชี้ขาดนี้ได้ ศาลโลกเห็นว่าคำชี้ขาดนี้ไม่เป็นคำชี้ขาดทางอนุญาโตตุลาการแต่เป็นกรณีที่เกิดการและบาห์เรนยอมให้รัฐบาลอังกฤษแก้ไขปัญหาข้อพิพาทให้ และมีผลผูกพันเพราะการยึดถือตามของกาตาร์และบาห์เรนเองทั้งแม่หลัง จากหยุดการเป็นรัฐในอารักขาแล้ว นอกจากนี้ ศาลโลกยังพิจารณาว่าเมื่อยึดตามคำวินิจฉัยปี ค.ศ. 1939 ของอังกฤษแล้วจึงไม่ต้องพิจารณาหลักการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ (effective control) หรือหลักการครอบครองดินแดนไม่มากไม่น้อยไปกว่าภายหลังจากที่ได้รับเอกราชหรือที่เรียกเป็นภาษาละตินว่า “*uti possidetis*” อีก

3. อำนาจอธิปไตยเหนือ Janan Islands เป็นของกาตาร์ ศาลโลกเห็นว่ามีความแตกต่างในความเห็นของกาตาร์และบาห์เรนว่า Janan Islands คืออะไร กาตาร์เห็นว่า Janan คือเกาะมีความยาวประมาณ 700 เมตร และกว้าง 175 เมตร ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของ Hawar Islands ในขณะที่บาห์เรนเห็นว่า Janan Islands หมายถึงเกาะ 2 เกาะที่ตั้งอยู่ระหว่าง 1-2 ไมล์ทะเลจากชายฝั่งทางตอนใต้ของ Jazirat Hawar ซึ่งรวมเป็นเกาะ Hawar เดียวในขณะน้ำลด จากความแตกต่างนี้ศาลโลกพิจารณาว่าศาลมีสิทธิพิจารณาว่า Janan และ Hadd Janan ว่าเป็นเกาะเดียวและพิจารณาว่าอังกฤษกำหนดว่า Hawar Island เป็นของบาห์เรน แต่ไม่ได้กำหนดถึง Janan ทั้งกาตาร์และบาห์เรนได้เสนอเอกสารสนับสนุนฝ่ายตนและศาลโลกได้พิจารณาวินิจฉัยว่า Janan Island ซึ่งรวมถึง Hadd Janan อยู่ในอธิปไตยของกาตาร์

4. นอกจากนี้ ศาลโลกได้พิจารณากำหนดทะเลอาณาเขตให้แก่คู่กรณีโดยพิจารณากำหนด equidistance line และพิจารณาชายฝั่งที่เกี่ยวข้องในการลากเส้นฐาน รวมถึงการพิจารณาว่า Qit'at Jaradah เป็น

เกาะในขณะที่ Fasht ad Dibal เป็น low-tide elevation

ผลภายหลังจากที่มีคำพิพากษา

ในระหว่างที่ยังไม่มีคำพิพากษาของศาลโลกออกมา รัฐบาลบารห์เรน ได้แสดงจุดยืนว่า ตนเองจะไม่ยอมสูญเสียอำนาจอธิปไตยเหนือเกาะ *Hawar* และจะไม่สนใจผลการตัดสินของศาลโลก ในขณะที่รัฐบาลกาตาร์ ได้แสดงเจตนาว่าจะยอมรับและปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลก แต่ขณะเดียวกันก็วิตกกังวลว่าบารห์เรนจะไม่ยอมรับคำพิพากษหากว่า คำพิพากษานั้นไม่เป็นคุณแก่บารห์เรน อย่างไรก็ตาม เมื่อศาลโลกตัดสินว่า บารห์เรนมีอำนาจอธิปไตยเหนือหมู่เกาะ *Hawar* ผู้นำของทั้ง 2 ประเทศ ต่างได้ออกแถลงการณ์ชื่นชมที่คำตัดสินของศาลโลกได้ยุติปัญหาข้อพิพาท ทางเขตแดน โดย *Emir* ของกาตาร์กล่าวว่า แม้ว่าพวกเขาจะเจ็บปวด เกี่ยวกับหมู่เกาะฮาวาร์ก็ตาม พวกเขาคิดว่าคำตัดสินของศาล (โลก) ได้ ยุติข้อพิพาท (“...despite the pain we feel over Hawar Islands, we think that the court award has put an end to the dispute...”) ในขณะที่ *Emir* บารห์เรนได้เรียกคำพิพากษาศาลโลกว่าเป็น “ชัยชนะ ทางประวัติศาสตร์” (historic victory) และนำมาซึ่งศักราชใหม่แห่งความ เข้าใจกันและหลังจากที่มีคำพิพากษาทั้ง 2 ประเทศก็ได้มีการเจรจา เกี่ยวกับสำรวจทรัพยากรธรรมชาติด้วยกัน⁴⁰

2.4 ข้อพิพาทระหว่างบอตสวานากับนามิเบีย

ข้อเท็จจริง

คดีนี้ขึ้นสู่การพิจารณาของศาลโลก โดยความตกลงพิเศษ (Special Agreement) ระหว่างบอตสวานาและนามิเบียซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม ค.ศ. 1966 โดยในข้อ 1 ของความตกลงพิเศษ มีเนื้อหา ว่า “ศาลถูกร้องขอให้พิจารณาคดีบนพื้นฐานของ Anglo-German Treaty of 1 July ปี ค.ศ. 1890 ความตกลงระหว่างสหราชอาณาจักรและเยอรมนี เกี่ยวกับเขตอิทธิพลในแอฟริกาของทั้ง 2 ประเทศ (เขตแดนระหว่าง นามิเบียและบอตสวานารอบๆ เกาะ *Kasikili/Sedudu* และสถานะทาง

กฎหมายของเกาะ)” ความเป็นมาของคดีนี้เกิดจากภูมิหลังของการแก่งแย่งอาณานิคมของมหาอำนาจยุโรปในศตวรรษที่ 19 ในฤดูใบไม้ผลิปี ค.ศ. 1890 เยอรมนีกับสหราชอาณาจักรได้เจรจาเพื่อบรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าและเขตอิทธิพลของตนในแอฟริกา มีผลให้เกิดสนธิสัญญาเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1890 ต่อมาบอตสวานาได้รับเอกราชเมื่อวันที่ 30 กันยายน ค.ศ. 1966 และนามิเบียได้รับเอกราชเมื่อวันที่ 21 มีนาคม ค.ศ. 1990 ในปี ค.ศ. 1922 ทั้ง 2 ประเทศตกลงจัดตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญร่วมเพื่อปักปันเขตแดน แต่ไม่สามารถหาข้อยุติได้จึงได้นำคดีเสนอสู่การพิจารณาของศาลโลก ในคดีนี้ศาลโลกได้ลงมติด้วยคะแนนเสียง 11-4 ว่าเขตแดนระหว่างบอตสวานากับนามิเบียเป็นไปตามเส้นร่องน้ำลึกของส่วนเหนือของทางน้ำในแม่น้ำ Chobe ซึ่งล้อมรอบเกาะ *Kisikili/Sedudu* 11-4 เห็นว่าเกาะ *Kisikili/Sedudu* เป็นส่วนหนึ่งของอาณาเขตของบอตสวานา และมีคะแนนเสียงเอกฉันท์เห็นทางน้ำทั้ง 2 สายรอบเกาะ *Kisikili/Sedudu* นั้นคนชาติ (Nationals) เรือซึ่งปักธงชาติของบอตสวานาและนามิเบียต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน (equal national treatment)

ในการพิจารณาของศาลโลก ศาลเห็นว่ากฎหมายที่ใช้พิจารณาคดีเป็นเบื้องต้นคือ Treaty ปี ค.ศ. 1890 ซึ่งทั้ง 2 ประเทศยอมรับว่าผูกพันตน ต่อมาศาลพิจารณาว่าทั้ง 2 ประเทศมิใช่ภาคีอนุสัญญาเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 (Vienna Convention on the Law of Treaty ปี ค.ศ. 1969) แต่ศาลสามารถหยิบยกอนุสัญญานี้มาใช้พิจารณาได้ในฐานะกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ

ศาลโลกเริ่มพิจารณาคดีโดยการพิจารณาคำของสนธิสัญญาปี ค.ศ. 1890 ซึ่งได้บัญญัติเส้นแบ่งเขตอิทธิพลของ (Sphere of Influence) ระหว่างเยอรมนีกับสหราชอาณาจักร โดยเนื้อหาส่วนหนึ่งบัญญัติว่า “till it reaches the river Chobe and descends the centre of the main channel of that river to its junction with the *Zambesi*, where it terminates” จากเนื้อหาสนธิสัญญา ปี ค.ศ. 1890 นี้ที่บัญญัติให้แบ่งเขตอิทธิพลของภาคีโดยจุดกึ่งกลางของทางน้ำหลักของแม่น้ำ Chobe แต่ไม่ได้กำหนดว่าทางน้ำหลักคือเส้นใด นอกจากนี้ ในสนธิสัญญาฉบับภาษา

อังกฤษใช้คำว่า “centre of the main Channel” ในขณะที่สนธิสัญญาฉบับภาษาเยอรมันใช้คำว่า “ร่องน้ำลึก” หรือ Thalweg of the Channel อย่างไรก็ตาม ศาลโลกเห็นว่าคู่อกรณีสองประเทศไม่เห็นว่าย่อยคำมีความหมายแตกต่างกันจึงถือว่าถ้อยคำทั้งสองมีความหมายเดียวกัน ศาลโลกเห็นว่าข้อพิพาทที่แท้จริงของคู่อกรณีสองประเทศเกี่ยวกับที่ตั้งของทางน้ำหลักซึ่งเขตแดนตั้งอยู่ในความเห็นของบอตสวานาเห็นว่าตั้งอยู่ตรงกึ่งกลางของทางน้ำทางตอนเหนือของแม่น้ำ *Chobe* ในขณะที่นามิเบียเห็นว่าตั้งอยู่ตรงกึ่งกลางของทางน้ำทางตอนใต้ของแม่น้ำ *Chobe* ศาลโลกเห็นว่าต้องมีการพิจารณาความหมายของคำว่า Main Channel ใน Treaty ปี ค.ศ. 1980 โดยศาลได้พิจารณาเกณฑ์ (criteria) ที่จะนำมาใช้วินิจฉัยหา Main Channel คู่อกรณีสองได้เสนอเกณฑ์ต่างๆ ที่ควรนำมาใช้พิจารณา ศาลได้พิจารณาเกณฑ์ที่คู่อกรณีสองเสนอก่อนสรุปเกณฑ์ที่จะนำมาใช้พิจารณาซึ่งศาลเห็นว่าสภาพการณ์ทางอุทกวิทยาของแม่น้ำ *Chobe* ในขณะจัดทำ Treaty ปี ค.ศ. 1980 ก็มีความสำคัญสำหรับการพิจารณาเช่นกัน เกณฑ์ที่ศาลนำมาใช้พิจารณา ได้แก่ ความลึก (Depth) ความกว้าง (Width) สภาพการไหลของน้ำ (Flow of water) สภาพการณ์ตามที่มีมองเห็น (Visibility) โครงสร้างของพื้นน้ำ (Bed Profile Configuration) และการสัญจรเดินเรือ (Navigation) จากหลักเกณฑ์เหล่านี้ศาลเห็นว่า ทางน้ำตอนเหนือของแม่น้ำ *Chobe* รอบเกาะ *Kisikili/Sedudu* เป็น Main Channel ตามถ้อยคำในสนธิสัญญา 1980 ต่อมาศาลได้พิจารณาจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของสนธิสัญญาปี ค.ศ. 1980 ซึ่งศาลเห็นว่าสนธิสัญญานี้จัดทำขึ้นเพื่อแบ่งเขตอธิปไตยมิใช่การกำหนดเขตแดนโดยตรง ถึงกระนั้นคู่อกรณีสองก็ยอมรับสนธิสัญญา 1980 ว่าเป็นสนธิสัญญาที่ปักปันเขตแดนระหว่างกันและศาลเห็นว่าภาคี Treaty 1980 มีเจตนาแบ่งเขตอธิปไตยกันแม้ในกรณีที่แม่น้ำ *Chobe* มีทางน้ำมากกว่า 1 ทาง

ในการพิจารณานามิเบียได้เสนอเอกสาร 3 ชุดเพื่อแสดงทางปฏิบัติต่อมาภายหลัง (subsequent practice) สนับสนุนการตีความสนธิสัญญาปี ค.ศ. 1980 แต่ศาลเห็นว่าไม่มีเอกสารใดแสดงทางปฏิบัติต่อมาได้ นอกจากนี้ ศาลยังได้พิจารณาแผนที่ในฐานะที่เป็น “หลักฐาน” (Maps as evidence) โดยอ้างถึงคดี *Burkina Faso V. Mali* นามิเบียยังได้

อ้างถึงหลักการได้มาซึ่งดินแดนโดยการครอบครอง (Acquisitive Prescription) โดยการแสดงการครอบครองใช้เกาะ *Kisikili/Sedudu* ของชนเผ่า *Masubia* ซึ่งศาลพิจารณว่าเป็นการครอบครองใช้เกาะเพียงครั้งคราว (Intermittently) และนามิเบียไม่ได้แสดงให้เห็นการใช้อำนาจอธิปไตยอย่างเต็มที่เพียงพอที่จะอ้างสิทธิเหนือเกาะ *Kisikili/Sedudu*

ในคดีนี้ผู้พิพากษา *Raymond Ranjeva* ได้ทำคำประกาศว่า คำพิพากษาที่เลือกทางน้ำตอนเหนือว่าเป็นทางน้ำหลักนั้นเป็นทางที่ไม่เหมาะสมน้อยที่สุดเนื่องจากมีเกณฑ์กำหนดที่เป็นระบบเพื่อเปรียบเทียบทางน้ำ เช่นเดียวกับความเห็นส่วนตัวของผู้พิพากษา *Shigeru Oda* ที่เห็นว่าการระบุ *Main Channel* เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งศาลควรจัดตั้งให้มีผู้เชี่ยวชาญที่จะให้ความรู้ในเรื่องนี้ซึ่งศาลไม่ได้ตั้ง นอกจากนี้ ก็เห็นว่า *Compromis* ไม่ชัดเจนเนื่องจากศาลควรถามคู่กรณีว่าเห็นว่าปัญหาทางน้ำกับสถานะทางกฎหมายของเกาะ *Kisikili/Sedudu* เป็นประเด็นเดียวกันหรือไม่ หรือเห็นว่าเป็น 2 ประเด็นที่แยกออกจากกัน

ผลภายหลังจากที่มีคำพิพากษา

หลังจากที่มีคำพิพากษา ประธานาธิบดีของนามิเบีย คือ *Sam Nujoma* ได้ออกแถลงการณ์กล่าวว่า ข้าพเจ้าให้คำมั่นแก่ประชาคมระหว่างประเทศว่า นามิเบียจะผูกพันคำตัดสินของศาลโลกและจะเคารพคำตัดสินนั้นอย่างเต็มที่ (“...as a law-binding nation and consistent with our undertaking, I wish to assure the international community that Namibia will abide by the verdict of the ICJ and respect it fully ...”) ส่วนเลขาธิการกระทรวงยุติธรรมของนามิเบีย ได้กล่าวว่า ข้าพเจ้ารู้สึกผิดหวัง แต่พวกเราไม่มีทางเลือก ที่จะต้องเคารพคำตัดสินของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (“I am disappointed, but that we have no choice but to respect the decision of the International Court of Justice.”) หลังจากศาลโลกมีคำพิพากษา ทั้ง 2 ประเทศได้ตั้งคณะกรรมการทางการเมืองทางเทคนิคร่วมกันเพื่อปักปันเขตแดนร่วมกัน⁴¹

นอกจากคดีที่กล่าวมาข้างต้นข้อพิพาทระหว่าง *Guinea-Bissau*

ภาพเกาะ Pulau Sipadan⁴²

กับเซเนกัลเกี่ยวกับข้อพิพาทเขตทางทะเลในตอนแรก Guinea-Bissau ปฏิเสธคำพิพากษาของศาลโลก โดย Guinea-Bissau ได้ยื่นคำฟ้องต่อศาลโลกให้มีการพิจารณาการกำหนดเขตแดนใหม่โดยไม่ต้องสนใจผลของคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการที่มีขึ้นในวันที่ 31 กรกฎาคม ค.ศ. 1989 อย่างไรก็ตาม Guinea-Bissau ได้ยอมรับที่จะมีการเจรจาระดับทวิภาคีในเวลาต่อมา และหลังจากที่มีคำตัดสินของศาลโลกก็ไม่มีข้อมูลที่ จะยืนยันว่า Guinea-Bissau ไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลกแม้ว่า จะไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาก็ตาม⁴³ รวมทั้งข้อพิพาทระหว่างอินโดนีเซีย กับมาเลเซียเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยเหนือเกาะ *Pulau Sipadan*

หลังจากที่มีคำพิพากษา รัฐบาลอินโดนีเซียได้กล่าวว่า อินโดนีเซีย จะเคารพคำพิพากษาของศาลแม้ว่าอินโดนีเซียจะผิดหวังในผลคำตัดสินของศาลโลกก็ตาม⁴⁴

บทที่ 3

ลักษณะทั่วไปของคำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

บทนำ

ในบทนี้จะเป็นการศึกษาถึงลักษณะของคำพิพากษาของศาลโลกว่ามีลักษณะอย่างไร คำพิพากษาของศาลโลกประกอบไปด้วยอะไรบ้าง เมื่อศาลโลกได้ตัดสินข้อพิพาทในรูปของคำพิพากษาแล้ว คำพิพากษาของศาลโลกมีผลผูกพันทางกฎหมายอย่างไร และในกรณีที่รัฐคู่พิพาทสงสัยในขอบเขตหรือความหมายของคำพิพากษาแล้วจะร้องขอให้มีการตีความคำพิพากษาได้หรือไม่ โดยวิธีใด และในกรณีที่มีการค้นพบข้อเท็จจริงขึ้นใหม่หลังจากที่ศาลโลกได้ตัดสินคดีเรียบร้อยแล้ว คู่ความฝ่ายหนึ่งสามารถร้องขอให้ศาลแก้ไขคำพิพากษาของศาลโลกจะทำได้หรือไม่ ภายใต้เงื่อนไขอะไรบ้าง และในกรณีที่คู่ความไม่ยอมปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลก จะมีมาตรการใดที่จะบังคับให้คำพิพากษามีผลในทางกฎหมายหรือไม่อย่างไร และองค์กรใดที่มีอำนาจในการดูแลให้รัฐปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลก ประเด็นต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นจะอยู่ในขอบเขตคำอธิบายของบทนี้

ภาพแสดงการพิจารณาคดีในศาลโลก⁴⁵

3.1 สถานะของคำพิพากษาของศาลโลก ตามธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ และกฎบัตรสหประชาชาติ

3.1.1 เนื้อหาของคำพิพากษา

ในระเบียบวิธีพิจารณาของศาล (Rules of Court) ปี ค.ศ. 1978 ข้อที่ 95 (1) กำหนดว่า คำพิพากษาจะต้องมีสิ่งเหล่านี้ ได้แก่ วันที่อ่านคำพิพากษา ชื่อของผู้พิพากษาที่ร่วมตัดสินคดี ชื่อคู่ความ ชื่อของตัวแทนและทนายของคู่ความ ข้อสรุปโดยย่อของกระบวนการวิธีพิจารณา ข้อเรียกร้องของคู่ความ ข้อเท็จจริง เหตุผลทางกฎหมาย บทปฏิบัติการหรือประเด็นที่ศาลตัดสิน คำตัดสินเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย (หากมี) จำนวนและชื่อผู้พิพากษาที่ตัดสินฝ่ายข้างมาก

ส่วนความเห็นแย้ง (Dissenting opinion) นั้นไม่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษา ความเห็นแย้งของผู้พิพากษาคือ การแสดงความคิดเห็นหรือเหตุผลทางกฎหมายของผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะตัดสินคดีที่ไม่

เห็นด้วยกับการตัดสินคดีของผู้พิพากษาเสียงข้างมาก โดยผู้พิพากษาที่ไม่เห็นด้วยนั้นอาจไม่เห็นด้วยทั้งในส่วนที่เป็น “คำตัดสิน” (dispositif) และหรือเหตุผลทางกฎหมาย (Legal reasoning) ของผู้พิพากษาส่วนใหญ่
ความเห็นแย้งนั้นก็มีที่มาจากระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษ ซึ่งการพิจารณาคดีของศาลโลกก็ยอมรับวิธีการทำความเข้าใจความเห็นแย้งด้วย (โปรดดู มาตรา 7 (ii) Resolution concerning the Internal Judicial Practice of the Court 12 April 1976) สำหรับคุณค่าของความเห็นส่วนตน (Separate opinion) และความเห็นแย้งนั้น R.P. Anand เห็นว่า ความเห็นแย้งไม่สามารถลดความผูกพันหรือการยอมรับนับถือ (Authority) ของคำพิพากษาได้⁴⁶ ส่วน J.G. Merrills เห็นว่า ความเห็นแย้งเป็นความเห็นทางกฎหมายที่ไม่ได้มีการยอมรับในสิ่งที่ศาลได้อธิบาย (lack the authority of the Court’s pronouncement)⁴⁷ แต่ความเห็นแย้งนี้ก็มิมีคุณูปการต่อกฎหมายระหว่างประเทศ โดย Hersch Lauterpacht อดีตผู้พิพากษาศาลโลกเห็นว่าความเห็นแย้งนี้มีส่วนช่วยในการอธิบายและพัฒนาหลักกฎหมายระหว่างประเทศได้

นอกจากนี้ ความเห็นแย้งยังมีประโยชน์ในการช่วยในการทำความเข้าใจภาพรวมของคำพิพากษาได้รอบด้านมากขึ้น และเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้สาธารณชนได้รับทราบเหตุผลทางกฎหมายของผู้พิพากษาที่ไม่เห็นด้วยกับเสียงข้างมาก แต่ความเห็นแย้งก็มิได้เป็นผลมาจากการลงมติของผู้พิพากษาที่เป็นองค์ประชุมในการตัดสินคดีแต่อย่างใด กล่าวโดยย่อแล้ว ความเห็นแย้งเป็นการแสดงความเห็นส่วนตนของผู้พิพากษาที่ไม่สามารถเห็นด้วยกับผู้พิพากษาเสียงส่วนใหญ่โดยการทำความเข้าใจความเห็นแย้งนั้น เหตุผลที่ปรากฏในความเห็นแย้งซึ่ง ณ ขณะที่ตัดสินคดีนั้นยังเป็นเหตุผลที่ยอมรับกันไม่ได้ แต่ในอนาคตอาจเป็นสิ่งที่ยอมรับได้

3.1.2 ประเภทของคำพิพากษาของศาลโลก

คำตัดสินในคำพิพากษาของศาลโลกนั้นเมื่ออยู่ด้วยกันหลายลักษณะขึ้นอยู่กับว่าในส่วนที่เป็นบทปฏิบัติการ (Operative part) ศาลโลกตัดสินว่าอย่างไร เช่น ที่ผ่านมาศาลโลกเคยตัดสินให้รัฐชดใช้ค่าเสียหาย⁴⁸ หรือให้รัฐกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด⁴⁹ หรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่าง

โต รวมทั้งการประกาศสิทธิหรือประกาศสถานการณ์ทางกฎหมายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นักกฎหมายระหว่างประเทศที่มีชื่อเสียงในเรื่องศาลโลก อย่างท่าน Shabtai Rosenne ได้ศึกษาคำพิพากษาของศาลโลก และได้แบ่งประเภทคำพิพากษาของศาลโลกออกเป็น 2 ประเภท คือ Declaratory Judgment และ Executory Judgment⁵⁰

1. Declaratory Judgment หมายถึง คำพิพากษาที่ประกาศสถานการณ์ทางกฎหมาย (Declaratory of a legal situation)⁵¹ หรือคำพิพากษาที่ศาลโลกประกาศ (declare) หรือยืนยัน (uphold) สิทธิตามกฎหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือประกาศว่าการกระทำของรัฐคู่กรณีชอบด้วยกฎหมายหรือละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่ ศาลโลกแก้ไขได้อธิบายคำพิพากษาแบบประกาศ (Declaratory Judgment) ว่าหมายถึง เจตนาที่จะยอมรับสถานการณ์ที่มีผลทางกฎหมาย และมีผลผูกพันคู่ความ⁵² ในอดีตศาลโลกแก้ไขเคยทำคำพิพากษาแบบ Declarator Judgment มาหลายคดีแล้ว เช่น คดีหมายเลขที่ 7 และ 13

ส่วนคำพิพากษาแบบ Declaratory Judgment ที่ตัดสินโดยศาลโลกใหม่ เช่น การประกาศว่าการกระทำของอังกฤษ (โดยปฏิบัติการของเรือกวาดทุ่นระเบิดในน่านน้ำของแอลเบเนีย) เป็นการละเมิดอธิปไตยของประเทศแอลเบเนีย ในคดี Corfu Channel case⁵³ หรือการประกาศกฎเกณฑ์ตามกฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้ในการกำหนดเขตแดนทางทะเลอย่างคดี the North Sea of Continental Shelf Case หรือการตัดสินว่าการกระทำของรัฐมิได้ละเมิดสนธิสัญญาในคดี ELSI⁵⁴ และคดี La Grand⁵⁵ หรือการประกาศว่าการกระทำของรัฐละเมิดกฎหมายประเพณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับความคุ้มกันทางอาญา และหลักความละเมิดมิได้ในตัวบุคคลของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในคดี Arrest Warrant⁵⁶ เป็นต้น

มีข้อสังเกต 2 ประการเกี่ยวกับคำพิพากษาแบบ Declaratory Judgment คือ

ประการแรก คำพิพากษาของศาลโลกที่เกี่ยวกับข้อพิพาทเกี่ยวกับเขตแดนหรือพื้นที่พิพาทหรือสิทธิทางกฎหมายเกี่ยวกับดินแดนมิได้เป็น

อะไรมากไปกว่าคำพิพากษาที่เกี่ยวกับการประกาศสิทธิทางกฎหมาย⁵⁷ ของรัฐคู่พิพาท

ประการที่ 2 ผลของคำพิพากษาแบบ **Declaratory Judgment** จะทำให้รัฐต้องปฏิบัติตามอย่างใดอย่างหนึ่งตามมา เช่น กรณีที่ศาลโลกตัดสินให้รัฐใดรัฐหนึ่งมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนพิพาท (**disputed area**) หรือตัดสินว่าให้พื้นที่พิพาทให้ตกเป็นของหรืออยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐใดแล้ว ย่อมมีผลตามมาว่ารัฐคู่พิพาทอีกรัฐหนึ่งต้องถอนทหารออกจากบริเวณพิพาทนั้น⁵⁸

2. Executory Judgment หมายถึง คำพิพากษาที่ศาลโลกตัดสินให้รัฐคู่พิพาทจะต้องมีการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้คำพิพากษามีผลบังคับอย่างเป็นรูปธรรม⁵⁹ เช่น ศาลโลกตัดสินให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทน เช่น คดี **Wimbledon Case**⁶⁰ และ **Corfu Channel Case** หรือให้รัฐคู่พิพาทกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจง เช่น คดี **Hostage case** หรือคดี **La Grand**⁶¹ คำพิพากษาแบบนี้ รัฐคู่พิพาทต้องมีการปฏิบัติตามคำพิพากษาอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้คำพิพากษามีผลบังคับเป็นรูปธรรม ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นกระบวนการที่เรียกว่า **Post-Adjudicative Phase** ซึ่งอยู่นอกเหนืออำนาจของศาลโลก

ในกรณีของปราสาทพระวิหารนั้น คำตัดสินของศาลที่เรียกว่า บทปฏิบัติการ (**Operative part**) นั้น มีทั้งส่วนที่เป็น **Declaratory Judgment** และ **Executory Judgment** โดยข้อแรกที่ศาลโลกตัดสินว่าปราสาทพระวิหารตั้งอยู่ในอาณาเขตภายใต้อำนาจอธิปไตยของประเทศกัมพูชา นั้น เป็นการประกาศสิทธิของประเทศกัมพูชาที่มีอำนาจอธิปไตยเหนือปราสาทพระวิหาร ซึ่งเป็น **Declaratory Judgment**

ส่วนข้อที่ 2 และ 3 ที่ศาลโลกตัดสินว่าประเทศมีพันธกรณีต้องถอนทหารและคืนวัตถุโบราณ⁶² ตามลำดับนั้นจัดว่า **Executory Judgment** ซึ่งหมายความว่า รัฐบาลไทยต้องกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดหรืองดเว้นซึ่งกรณีนี้ไทยก็ปฏิบัติตามคำพิพากษาโดยถอนกำลังทหาร แต่ที่น่าคิดก็คือกรณีที่ศาลโลกประกาศสิทธิของประเทศกัมพูชาว่ามีอำนาจอธิปไตยเหนือปราสาทนั้นมีความหมายว่าอย่างไร รัฐบาลไทยมีพันธกรณีต้องทำอะไรต่ออีกหรือไม่ เพื่อให้ส่วนนี้มีผลบังคับใช้ได้จริง **Shabtai Rosenne** เห็น

ว่าการไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย ซึ่งท่านได้ยกตัวอย่างคดี 3 คดี คือ คดี Wimbledon Case Corfu Channel Case รวมถึงคดีปราสาทพระวิหารด้วยว่า การไม่ยอมปฏิบัติตามอาจเป็นการละเมิดหลักบูรณภาพแห่งดินแดนได้⁶³

3.1.3 ความมีผลผูกพันทางกฎหมายของคำพิพากษา (Legal binding force)

ตามธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ มาตรา 59 คำพิพากษาของศาลโลกมีผลผูกพันทางกฎหมาย โดยนัยนี้มีความหมายอยู่ 2 ประการคือ

ประการแรก คำพิพากษามีผลผูกพันเฉพาะแก่รัฐคู่พิพาท หมายความว่า คำพิพากษาของศาลโลกไม่ผูกพันรัฐอื่นที่มีได้เป็นคู่ความด้วย

ประการที่ 2 คำพิพากษามีผลผูกพันเฉพาะคดีนั้นเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่ง คำพิพากษาไม่มีผลผูกพันในเหตุการณ์อนาคตหรือข้อพิพาทใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ว่าข้อพิพาทนั้นจะเป็นข้อพิพาทระหว่างรัฐคู่พิพาทเดิมหรือกับรัฐที่สามก็ตาม

ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปคือ อะไรคือสิ่งที่ผูกพัน โดยปกติแล้ว คำพิพากษาของศาลประกอบด้วยส่วนที่เป็น “เหตุผลทางกฎหมายประกอบการตัดสินคดี” ที่เรียกว่า *ratio decidendi* กับ “คำตัดสินของศาล” ที่เรียกว่า *dispositif* ประเด็นนี้ Hermann Mosler อธิบายว่า คำตัดสินของศาลที่มีได้จำกัดเฉพาะส่วนที่เป็น “บทปฏิบัติการ” (*Dispositif, Operative part*) เท่านั้น แต่รวมถึง “เหตุผลสำคัญที่ใช้ในการตัดสินคดี” ด้วย (*ratio decidendi*)⁶⁴ โดยส่วนที่มีผลผูกพันรัฐคู่พิพาทมีทั้งส่วนที่เป็นเหตุผลทางกฎหมายประกอบการตัดสินคดีและคำตัดสินของศาล⁶⁵

3.1.4 ความเป็นที่สุดของคำพิพากษา (*res judicata*)

คำพิพากษาของศาลโลกนั้นมีผลผูกพันทางกฎหมายและเป็นคำพิพากษาที่เสร็จเด็ดขาด คือ (*res judicata*) ไม่มีการอุทธรณ์ต่อไปอีก การพิจารณาคดีของศาลโลกเป็นการพิจารณาคดีโดยครั้งเดียวและเป็นอันยุติเด็ดขาด ศาลโลกต่างจากศาลภายในในแง่ที่ว่าศาลภายในของรัฐ

มักจะแบ่งออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา โดยโจทก์หรือจำเลยที่ไม่พอใจในคำพิพากษาสสามารถใช้สิทธิยื่นอุทธรณ์ได้ แต่ศาลโลกนั้นเมื่ออยู่ชั้นเดียวไม่มีการแบ่งเป็นศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาอย่างศาลภายใน

หลักความเป็นที่สุดของคำพิพากษา (Finality & conclusiveness) หรือคำพิพากษาที่เสร็จเด็ดขาด (*res judicata*) นี้ใช้ทั้งกับคำพิพากษาที่พิจารณาคดีโดยองค์คณะของผู้พิพากษาเต็มจำนวน (Plenary) และแบบองค์คณะพิเศษ (Chamber) ในเรื่องความเป็นที่สุดของคำพิพากษาของศาลโลกนั้นมีประเด็นที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประเด็นที่ควรกล่าวถึง ดังนี้

ประเด็นแรก ความหมายของคำว่า “the judgment is final” หรือ *res judicata* หมายความว่าอย่างไร ศาลโลกได้มีโอกาสย้ถึงความเป็นที่สุดของคำพิพากษาไว้หลายคดี คือ คดี *Corfu Channel case* โดยคดีนี้ศาลโลกมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 9 มีนาคม ค.ศ. 1949 ให้รัฐบาลแอลเบเนียชดใช้ค่าเสียหายแก่รัฐบาลอังกฤษ แต่รัฐบาลแอลเบเนียปฏิเสธที่จะปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลก ศาลโลกจึงมีคำพิพากษาอีกครั้งในวันที่ 15 ธันวาคมในปีเดียวกัน โดยศาลโลกได้กล่าวว่า “... ธรรมนูญศาลโลกมาตรา 60 รับรองว่าคำพิพากษาของศาลนั้นเป็นที่สุดและไม่มีการอุทธรณ์ ดังนั้น เนื้อหาของคำพิพากษาจึงเสร็จเด็ดขาด (*res judicata*)”⁶⁶ และในคดี *Barcelona Traction case* ศาลโลกได้กล่าวยืนยันถึงความผูกพันและความเป็นที่สุดของคำพิพากษาอีกครั้ง

ประเด็นที่ 2 ส่วนใดของคำพิพากษาของศาลที่เสร็จเด็ดขาด (*res judicata*) ในประเด็นนี้ Herman Mosler เห็นว่า *res judicata* จำกัดเฉพาะบทปฏิบัติการหรือ Operative Part เท่านั้น แต่ส่วนอื่นๆ ก็จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วยเพื่อกำหนดขอบเขตของบทปฏิบัติการ⁶⁷

3.1.5 การตีความคำพิพากษาของศาลโลก (Interpretation of a Judgment)

ในกรณีที่รัฐคู่พิพาทสงสัยในความหมายหรือขอบเขตของคำพิพากษาว่ามีความหมายแคบกว้างเพียงใด หรือมีความหมายว่าอย่างไร รัฐคู่ความก็สามารถร้องขอให้ศาลโลกทำการตีความคำพิพากษาได้

สำหรับตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตีความคำพิพากษาของศาลโลกได้แก่ ธรรมเนียมของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ข้อ 60 ซึ่งบัญญัติว่า “คำพิพากษาของศาลเป็นที่สุดและอุทธรณ์ไม่ได้ ในกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับความหมายหรือขอบเขตของคำพิพากษา ศาลต้องตีความตามคำร้องขอของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง” และข้อที่ 98 ของ Rules of Court ของศาลโลกที่แบ่งวิธีการร้องขอให้ศาลโลกตีความออกเป็น 2 วิธี คือ การยื่นคำร้องให้มีการตีความฝ่ายเดียว (an application) กับการแจ้งให้ทราบว่ามีการทำข้อตกลงพิเศษ (Notification of a Special Agreement) กับรัฐคู่พิพาทเพื่อให้ศาลโลกตีความ อย่างไรก็ตาม ศาลจะรับคำร้องขอให้มีการตีความคำพิพากษาหรือไม่นั้นเป็นอำนาจของศาลโลก

ในอดีต รัฐคู่พิพาทเคยใช้สิทธิตามมาตรานี้ขอให้ศาลโลกตีความขอบเขตหรือความหมายของคำพิพากษาของศาลโลกหลายคดี โดยเรียงตามลำดับเวลาล่าสุด ดังนี้

1) คำร้องขอให้มีการตีความคำพิพากษาเมื่อวันที่ 31 มีนาคม ค.ศ. 2004 (Request for Interpretation of the Judgment of 31 March 2004 in the Case concerning Avena and Other Mexican Nationals (Mexico v. United States of America) (Mexico v. United States of America)

2) คำร้องขอให้มีการตีความคำพิพากษาเมื่อวันที่ 11 มิถุนายน ค.ศ. 1998 (Request for Interpretation of the Judgment of 11 June 1998 in the Case concerning the *Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (Cameroon v. Nigeria), Preliminary Objections* (Nigeria v. Cameroon)

3) คำร้องขอให้มีการตีความคำพิพากษาเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1982 Application for Revision and Interpretation of the Judgment of 24 February 1982 in the Case concerning the *Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya)* (Tunisia v. Libyan Arab Jamahiriya) (1984)

4) คำร้องขอให้มีการตีความคำพิพากษาเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1950 Request for Interpretation of the Judgment

of 20 November 1950 in the Asylum Case (Colombia/Peru) (1950)

5) Factory at Chorzow, Application for Revision and Interpretation of the Judgment of 24 February

3.1.6 การขอแก้ไขคำพิพากษาของศาลโลก (Revision of a Judgment)

ในธรรมนูญศาลโลกมาตรา 61 ระบุว่า คู่ความสามารถร้องขอให้มีการแก้ไขคำพิพากษาได้ (Revision) โดยมีเงื่อนไข 2 ประการ คือ

ประการแรก ต้องมีการค้นพบ “ข้อเท็จจริงใหม่” (new fact) ซึ่งข้อเท็จจริงใหม่นี้ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่มีความสำคัญถึงกับมีผลกระทบต่อคำวินิจฉัยของศาล

ประการที่ 2 การใช้สิทธินี้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขเวลา กล่าวคือ ต้องมีการร้องขอให้มีการแก้ไขคำพิพากษายภายในระยะเวลา 6 เดือน นับแต่วันค้นพบข้อเท็จจริงใหม่ หรือภายใน 10 ปี นับแต่วันตัดสินคดี ซึ่งในกรณีของปราสาทพระวิหาร ฝ่ายไทยก็ไม่เคยใช้สิทธิขอให้มีการตีความคำพิพากษาของศาลว่ามีความหมายครอบคลุมเพียงใด ส่งผลให้มีปัญหาการตีความถึงขอบเขตคำพิพากษาจนถึงทุกวันนี้ อีกทั้งฝ่ายไทยก็ไม่เคยค้นพบ “ข้อเท็จจริงใหม่” แต่ประการใดจนเวลาล่วงเลยมาแล้วหลาย 10 ปี สิทธิในการขอแก้ไขคำพิพากษาของศาลตามมาตรา 61 จึงเป็นอันสิ้นสุดลง

3.2 ขั้นตอนหลังจากที่ศาลโลกตัดสินคดีแล้ว (Post-Adjudicative phrase)

เมื่อศาลโลกตัดสินคดีเป็นอันเรียบร้อยแล้ว ปัญหาที่ต่อไปว่า แล้วหากฝ่ายที่แพ้คดีไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลกผลจะเป็นอย่างไร หรือจะมีวิธีการใดที่จะทำให้เกิดหลักประกันว่า คำพิพากษาของศาลจะมีความศักดิ์สิทธิ์แล้วหากไม่มีการปฏิบัติตามคำพิพากษา องค์การใดจะเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้

ปัญหาที่ว่าเป็นเรื่องของการปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลนี้ ในการประชุมของคณะกรรมการนักนิติศาสตร์ (The Committee of Jurists) ที่กรุงวอชิงตันนั้น เคยมีการอภิปรายกันว่าสมควรบัญญัติเรื่องการปฏิบัติตาม (Compliance หรือ Execution) และการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา (Enforcement) ในธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศหรือไม่ โดยทั้ง 2 เรื่องจัดว่าเป็นขั้นตอนหลังจากที่ศาลโลกทำคำพิพากษาแล้วที่เรียกว่า Post-Adjudicative phrase ปรากฏว่าที่ประชุมส่วนใหญ่เห็นว่า ทั้ง 2 เรื่องข้างต้นมิใช่ระบุหรืออยู่ในความรับผิดชอบของศาล แต่ควรอยู่ในความรับผิดชอบโดยองค์กรทางการเมืองมากกว่า⁶⁸ เช่น คณะมนตรีความมั่นคง ดังนั้น ในที่ประชุมที่นครซานฟรานซิสโกที่ประชุมเห็นว่า มาตรการหลังจากที่มีการทำคำพิพากษาแล้วจึงไม่ต้องบัญญัติไว้ในธรรมนูญศาลโลก แต่บัญญัติไว้ในในกฎบัตรสหประชาชาติแทน

ในประเด็นเรื่องขั้นตอนหลังจากที่ศาลโลกได้ตัดสินคดีแล้ว อดีตประธานศาลโลกชาวอังกฤษอย่างท่านเซอร์โรเบิร์ต เจนนิ่ง กล่าวว่า คำพิพากษาของศาลมีผลผูกพันทางกฎหมาย แต่ในทางความเป็นจริง คำพิพากษาได้แก้ความขัดแย้งหรือไม่ มีสิ่งที่จะต้องทำอีกมากมายภายหลังจากที่มีคำพิพากษาของศาล การเผยแพร่คำพิพากษาของศาลเต็มไปด้วยรายละเอียดที่มากมาย แต่ไม่ใช่เรื่องง่ายที่จะดำเนินการต่อไปภายหลังจากที่มีคำพิพากษา (*"The Judgments of the Court are binding in law, but do they, in fact, resolve the matter? More work need to be done here. It is ironic that the Court's business up to the delivery of judgment is published in lavish detail, but it is not at all easy to find out what happened afterwards."*)⁶⁹

กล่าวโดยสรุป เมื่อศาลโลกได้ตัดสินคดีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ศาลโลกเป็นอันหมดฐานะ ส่วนคู่ความจะปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือไม่นั้น เป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของคู่ความเอง หรือไม่ก็อยู่ในความรับผิดชอบของคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติ เพราะว่ขั้นตอนนี้ไม่ใช่เป็นเรื่องของการพิจารณาคดีและไม่เกี่ยวข้องกับศาลโลกแล้ว หากกล่าวในเชิงเปรียบเทียบแล้ว ขั้นตอนหลังจากที่ศาลโลกตัดสินแล้วเป็นเรื่องของการบังคับคดีเสียมากกว่า

ตามกฎบัตรสหประชาชาติมาตรา 94 ได้แบ่งออกเป็น 2 กรณี โดยแยกเรื่อง “การปฏิบัติตาม” (Compliance) กับ “การบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา” (Enforcement) ออกจากกัน ดังนี้

3.2.1 การปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลก (Compliance)⁷⁰

“การปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลก”⁷¹ (Compliance) อยู่ในข้อ 94 (1) โดยข้อ 94 (1) วางหลักว่า “รัฐที่เป็นสมาชิกของสหประชาชาติจะต้องปฏิบัติตามคำพิพากษา”⁷² โดยการปฏิบัติตามคำพิพากษาตามข้อ 94 (1) นี้หมายความว่า ให้รัฐคู่พิพาทปฏิบัติตามในส่วนที่เป็นบทปฏิบัติการที่เรียกว่า Operative clause (หรือเรียกกันในภาษาฝรั่งเศสว่า *dispositif*)⁷³ โดยรัฐคู่พิพาทจะต้องทำให้คำพิพากษาในส่วนที่ศาลตัดสินมีผลบังคับได้จริง โดยในคดี *Gabcikovo-Nagymaros Project* ระหว่างประเทศฮังการีกับสโลวัก ข้อความตอนหนึ่งศาลโลกได้กล่าวว่า เป็นหน้าที่ของคู่ความที่จะให้คำพิพากษาของศาลโลกมีผลใช้บังคับ⁷⁴

สำหรับเรื่องการไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลก (Non-Compliance) นั้น อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ไม่ปฏิบัติตามเลย (Full non-Compliance) และไม่ปฏิบัติตามบางส่วน (Partial non-Compliance) ซึ่งที่ผ่านมามีตัวอย่างได้ว่า รัฐยอมปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลกเป็นส่วนใหญ่ มีบางคดีที่รัฐไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติตามบางส่วน

3.2.2 การบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา (Enforcement)

การบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา อยู่ในข้อ 94 (2) ซึ่งกฎบัตรสหประชาชาติกำหนดให้เป็น ดุลพินิจของคณะมนตรีความมั่นคงที่จะออก “คำแนะนำ” (Recommendation) หรือ “มาตรการ” (Measure) อย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้คำพิพากษาของศาลโลกมีผลใช้บังคับได้ ในเรื่องของการให้คณะมนตรีความมั่นคงเข้ามามีบทบาทนั้น หากเปรียบเทียบกับกรณีของคณะมนตรีในสันนิบาตชาติ (League of Nations) จะพบว่าอำนาจของคณะมนตรีความมั่นคงของสหประชาชาติมีความยืดหยุ่น

กว่า กล่าวคือ ในข้อ 13 (4) ของกติกาสันนิบาตชาติกำหนดให้เป็นหน้าที่ของคณะมนตรีที่จะกำหนดมาตรการเพื่อให้คำพิพากษาของศาลมีผลใช้บังคับได้จริงในทางปฏิบัติ⁷⁵

ส่วนวิธีการออก “คำแนะนำ” หรือ “มาตรการ” เป็นดุลพินิจของคณะมนตรีความมั่นคง ซึ่งในข้อมติของคณะมนตรีความมั่นคงอาจเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติตามคำพิพากษาโดยที่ไม่ได้รับวิธีการที่เฉพาะเจาะจง⁷⁶ ส่วนการออก “มาตรการ” นั้นอาจมีมาตรการหลายอย่าง ตั้งแต่การกดดันทางการทูต ทางเศรษฐกิจรวมถึงการใช้กำลังทางทหาร⁷⁷

ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับมาตรการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาก็คือการออกคำแนะนำนั้นต่างจากการออกมาตรการหรือไม่ โดยปกติแล้ว สถานะทางกฎหมายของข้อมติที่เป็นเพียงคำแนะนำย่อมไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม **Shabtai Rossene** เห็นว่า ข้อนี้ต้องตีความให้สอดคล้องกับข้อ 59 และ 60 แห่งธรรมนูญศาลโลก โดยท่านเห็นว่า ไม่ว่าจะ “คำแนะนำ” หรือ “มาตรการ” ที่ออกโดยคณะมนตรีความมั่นคงจะต้องทำให้คำพิพากษาของศาลโลกมีผลในทางกฎหมาย มิฉะนั้น

การประชุมของคณะมนตรีความมั่นคง⁷⁸

แล้วก็จะไปปล้ำหรือกระทบต่อความผูกพันและหลักความเป็นที่สุดของคำพิพากษาของศาลโลกได้ และยังเป็นกรณีความที่ไม่มีเหตุผลด้วย (nonsense)⁷⁹ ในทางปฏิบัติไม่ค่อยมีการใช้มาตรานี้

กล่าวโดยสรุปแล้ว การปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลกที่ผ่านมาในอดีตถือว่าประสบความสำเร็จพอสมควร แม้จะมีบางคดีที่รับปฏิบัติตามเพียงบางส่วนเท่านั้น ในงานของ Jonathan Charney พบว่า นับแต่คดี Nicaragua case เป็นต้นมา มีอยู่ประมาณ 5 คดีที่รัฐคู่พิพาทปฏิบัติตามคำพิพากษาเพียงบางส่วน (partial compliance)⁸⁰ ส่วนงานของ Colter Paulson ซึ่งเป็นงานที่ศึกษาคดีที่ศาลโลกตัดสินนับแต่คดี Nicaragua เป็นต้นมาถึงปี ค.ศ. 2004 พบว่า คำพิพากษาของศาลส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามมีอยู่ 5 คดีที่รัฐปฏิบัติตามเพียงบางส่วน⁸¹

ขั้นตอนที่เรียกว่า Post-Adjudicative phrase เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองระหว่างประเทศอยู่มาก มีปัจจัยหลายประการที่มีส่วนทำให้การปฏิบัติตามคำพิพากษาประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว เช่น ปัจจัยแรงกดดันทางการเมือง ประเภทของการยอมรับเขตอำนาจศาล หากเป็นการยอมรับเขตอำนาจศาลโลกแบบ “การทำความตกลงพิเศษ” (Compromis, Special Agreement) มักไม่ค่อยประสบปัญหาเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา หนึ่ง สำหรับคดีปราสาทพระวิหารนั้น Merrills ได้วิจารณ์ว่าแม้ฝ่ายไทยจะเป็นฝ่ายที่คัดค้านเขตอำนาจศาลโลกอย่างแข็งขันมาตั้งแต่แรก แม้กระนั้นก็ตาม ฝ่ายไทยก็ยังคงปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลก⁸²

เชิงอรรถ

¹ *Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand)* I.C.J. Report, 1962, pp. 34-35.

² โปรดดู Sir Gerald Fitzmaurice, Fifth Report on the Law of Treaties (Treaties and Third States) Document:- A/CN.4/130 the Yearbook of the International Law Commission:- 1960, vol. II, pp. 97-98.

³ โปรดดู ข้อ 62 แห่งอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ปี ค.ศ. 1969

⁴ Cukwurah, *The Settlement of Boundary Disputes in International Law*, (Great Britain: Manchester University Press, 1967).

⁵ ภาพจากเว็บไซต์ http://water.me.vccs.edu/courses/newCIV246/lesson6_3.htm

⁶ ภาพจากเว็บไซต์ <http://share.psu.ac.th/blog/watershed/8100>

⁷ ภาพจากเว็บไซต์ http://americanhistory.si.edu/documentsgallery/exhibitions/appalachian_trail_3.html#

⁸ ภาพจากเว็บไซต์ horizonspeaks.wordpress.com

⁹ residualanalysis.blogspot.com

¹⁰ Guenter Weissberg, *Maps as Evidence in International Boundary Disputes: A Reappraisal*, *The American Journal Of International Law*, vol. 57, No. 4 (1963), p. 781.

¹¹ ศาลโลกเก่าหรือชื่อเป็นทางการคือ ศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศ (Permanent Court of International Justice: PCIJ) เริ่มก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1921 ระหว่างที่ศาลโลกเก่าปฏิบัติหน้าที่ในช่วงปี ค.ศ. 1922-1946 ศาลโลกเก่าได้ตัดสินคดีที่มีข้อพิพาทระหว่างรัฐกับรัฐจำนวน 29 คดี และทำความเข้าใจเชิงปรึกษาจำนวน 27 ความเห็น

¹² ศาลโลกใหม่หรือศาลโลกในปัจจุบันชื่อเป็นทางการคือศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice: ICJ) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1946 หลังจากศาลโลกเก่าสิ้นสุดการปฏิบัติหน้าที่ โดยคดีแรกที่ศาลโลกใหม่ตัดสินคือ คดีช่องแคบคอร์ฟูระหว่างอังกฤษกับอิตาลี

¹³ U.N., *Reports of International Arbitral Awards*, vol. II, pp. 852-854.

¹⁴ *Delimitation of the Polish-Czechoslovak Frontier*, (Question of Jaworzina), December 6, 1923, P.C.I.J., Series B, No. 8, pp. 32-33.

¹⁵ Sandifer, *Evidence Before International Tribunals* (1939), p.

157, 259.

¹⁶ Guenter Weissberg, *supra* note, p. 787.

¹⁷ See Individual Opinion of Judge Levi Carneiro, para. 20.

¹⁸ Dissenting Opinion of Judge Armand-Ugon, p. 246-247.

¹⁹ The Frontier Dispute, I.C.J. Reports, 1986, para. 54.

²⁰ K. Lee, Mapping the Law of Legalizing Maps: The Implications of the Emerging Rule on Map Evidence in International Law, 14 Pacific Rim Law and Policy Journal 159, 2005, p. 171.

²¹ Case Concerning Kasikili/Sedudu Island (Botswana /Namibia), I.C.J. Reports, 1999, para. 84-87.

²² <http://iamamalaysian.wordpress.com/2008/05/24/we-lost-a-rock-gained-some-pebbles/>

²³ Award of the Arbitral Tribunal in the First Stage of the Proceedings (Territorial Sovereignty and Scope of the Dispute) (1998)

²⁴ อนุญาโตตุลาการ ประกอบด้วย Professor Sir Robert Jennings, (President), Judge Stephen Schwebel, Dr. Dhmed SadekEl-Kosheri, Mr.Keith Highet และ Judge Rosalyn Higgins

²⁵ *Id.*, para. 362.

²⁶ *Id.*, para. 366, 367.

²⁷ *Id.*, para. 376, 377.

²⁸ *Id.*, para. 388.

²⁹ Guenter Weissberg, *supra* note, pp. 799, 803; Sakeus Akweeda, The Legal Significant of Maps in Boundary Questions: A Reappraisal with Particular Emphasis on Namibia, British Yearbook of International Law, 1989, p. 253; Hyung K. Lee, *supra* note, pp. 159, 188; Keith Highet, *supra* note, p. 18.

³⁰ Keith Highet, *supra* note, p. 19.

³¹ Dissenting Opinion of Judge Spender, p.122 หนึ่ง มีข้อสังเกตว่าความเห็นแย้ง (Dissenting opinion) ของผู้พิพากษานั้นไม่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของคำพิพากษา ความเห็นแย้งของผู้พิพากษาคือ การแสดงความเห็นหรือเหตุผลทางกฎหมายของผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะตัดสินคดีที่ไม่เห็นด้วยกับการตัดสินคดีของผู้พิพากษาเสียงข้างมาก

³² Case Concerning Sovereignty over Pedra Branca/Pulau Batu Puteh, Middle Rocks and South Ledge (Malaysia/Singapore), I.C.J. Report (2008), para. 269, 272

³³ Case Concerning the Temple of Preah Vihear (CAMBODIA v. THAILAND), I.C.J. Report, (1962), p. 25 ข้อความตอนหนึ่งของคำพิพากษากล่าวว่า “...the Siamese Royal Survey Department produced a map showing Preah Vihear as lying in Cambodia.”

³⁴ โปรดดูความตกลงพิเศษยอมรับเขตอำนาจในภาคผนวก

³⁵ บางครั้งก็สะกดว่า “Bar-le-Duc”

³⁶ <http://www.artrocker.com/irpedia/Baarle-Hertog>

³⁷ <http://ontology.buffalo.edu/smith//baarle.htm>

³⁸ Colter Paulson, Compliance with Final Judgment of The International of justice 1987, The American Journal of International Law, 2004, vol. 98, 2004, p. 452.

³⁹ โดยปกติแล้ว เมื่อมีการฟ้องคดีต่อศาลโลก แล้วรัฐที่ตกเป็นฝ่ายจำเลยที่ไม่ต้องการต่อสู้คดีในศาลโลกไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม มักจะต่อสู้ว่าศาลโลกไม่มีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีดังกล่าว การคัดค้านเขตอำนาจของศาลโลกนี้เรียกว่า **Preliminary objection** ซึ่งเมื่อมีการคัดค้านเขตอำนาจของศาลโลกแล้ว ศาลโลกก็จะต้องพิจารณาในประเด็นนี้ให้ลุล่วงเสียก่อน หากศาลโลกพิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลโลกไม่มีเขตอำนาจ ศาลก็ไม่อาจพิจารณาคดีต่อไปได้ แต่หากพิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลมีเขตอำนาจ ศาลโลกจึงจะไปพิจารณาในเนื้อหาคดีต่อไป

⁴⁰ Colter Paulson, *supra* note, p. 455.

⁴¹ Colter Paulson, *supra* note, p. 455.

⁴² ภาพจากเว็บไซต์ aijatschantung.blogspot.com

⁴³ Colter Paulson, *supra* note, p. 453.

⁴⁴ Colter Paulson, *supra* note, p. 456.

⁴⁵ ภาพจากเว็บไซต์ <http://www.deathpenaltyinfo.org/international-court-justice-orders-us-stay-5-executions>

⁴⁶ ดู Anand, R. P., Role of Individual and Dissenting Opinions in International Adjudication, *The International and Comparative Law Quarterly*, Vol. 14, Issue 3 (July 1965), p. 794

⁴⁷ ดู Merrills, J. G., Images and Models in the World Court: The Individual Opinions in the North Sea Continental Shelf Cases, *Modern Law Review*, Vol. 41, Issue 6 (November 1978), p. 638.

⁴⁸ เช่น คดี Corfu Channel case

⁴⁹ เช่น กรณีปราสาทพระวิหาร ให้ของกำลังฝ่ายไทยถอนออกจากบริเวณปราสาทพระวิหาร

⁵⁰ Shabtai Rosenne, *The Law and Practice of the International Court: Volume Two (The Netherlands: A.W. Sijthoff-Leyden, 1965)*, pp. 620-621.

⁵¹ See Bruno Simma *et al* (ed.), *The Charter of the United Nations: A Commentary Vol. II*, (Great Britain: Oxford University Press, 2002), p. 1175.

⁵² *German Interest in Polish Upper Silesia Case*, P.C.I.J. A13, p. 20

⁵³ *Corfu Channel case*, Judgment of April 9th, 1949, p. 36 ในบทบัญญัติการ (*dispositif*) ข้อ 4

⁵⁴ ใน *Dispositif* ข้อที่ 2 ศาลโลกตัดสินว่าอิตาลีมิได้ละเมิดสนธิสัญญาทวิภาคีว่าด้วยไมตรี การค้าและการเดินเรือที่ทำกับสหรัฐอเมริกา โดยศาลโลกตัดสินว่า “Finds that the Italian Republic *has not committed any of the breaches*, alleged in the said Application, of the Treaty of Friendship, Commerce and Navigation between the Parties signed at Rome on 2 February 1948, or of the Agreement Supplementing that Treaty signed by the Parties at Washington on 26 September 1951.” โปรดดู *Elettronica Sicula S.P.A. (ELSI)*, Judgment, *I.C.J. Reports 1989*, para. 137.

⁵⁵ *La Grand (German v. United States of America)*, Judgment, *I.C.J. Reports*, 2001, para. 128 ข้อ (3)

⁵⁶ *Case Concerning the Arrest Warrant*, *I.C.J. Reports*, 2002, para. 78 ข้อ (2)

⁵⁷ E.M. Borchard, *Declaratory Judgment in International Law*, *The American Journal of International Law*, 1935, p. 489.

⁵⁸ Bruno Simma (ed.), *supra* note, p. 1152.

⁵⁹ Shabtai Rosenne, *The Law and Practice of the International Court: Vol. II*, (the Netherlands: AW. Sijthoff-Leyden, 1965), pp. 620-621.

⁶⁰ P.C.I.J., Series A (1923)

⁶¹ หลังจาก que ศาลโลกตัดสินว่าประเทศสหรัฐอเมริกาละเมิดอนุสัญญาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางกงสุล ค.ศ. 1963 ศาลโลกได้ตัดสินให้รัฐบาลสหรัฐให้ปฏิบัติพันธกรณีตามมาตรา 36 วรรค 1 (b) และให้หยุดประกันว่าจะไม่มีการละเมิดซ้ำอีก (*non-repetition*) อีกทั้งยังให้รัฐบาลสหรัฐทำการทบทวนและพิจารณาอีกครั้งเกี่ยวกับความผิดและโทษด้วยเหตุที่ว่ามีการละเมิดสิทธิเกี่ยวกับการให้ความ

ช่วยเหลือทางกงสุล (Consular assistance)

⁶² การที่ประเทศไทยต้องถอนทหารและคืนวัตถุโบราณนั้นเป็นผลมาจากการที่ศาลโลกวินิจฉัยประเด็นแรกว่า ปราสาทพระวิหารอยู่ในดินแดนซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของกัมพูชาซึ่งในตอนท้ายของคำพิพากษาศาลโลกก็ได้กล่าวถึงประเด็นนี้เหมือนกัน โดยศาลโลกเห็นว่าทั้งการถอนทหารและการคืนวัตถุต่างเป็นผลมาจาก (consequence) การที่ศาลโลกตัดสินให้กัมพูชามีอำนาจอธิปไตยเหนือปราสาทพระวิหาร เพียงแต่เรื่องการถอนทหารนั้นกัมพูชาได้ระบุไว้ในคำร้องมาตั้งแต่แรก แต่เรื่องการคืนวัตถุโบราณนั้นกัมพูชาร้องขอมาทีหลังซึ่งผู้พิพากษาสองท่านคือ Tanaka และ Morelli ไม่เห็นด้วยกับข้อเรียกร้องเรื่องการคืนวัตถุ โดยท่านเห็นว่าเป็นข้อเรียกร้องที่เลยกำหนดเวลามาแล้ว คู่คำพิพากษาหน้า 38

⁶³ Shabtai Rosenne, *supra* note, p. 135.

⁶⁴ Hermann Mosler, Judgment of International Courts and Tribunals, Encyclopedia of International Law : Vol. 1 Settlement of Disputes, (North-Holland Publishing Company, 1981), p. 113.

⁶⁵ Bruno Simma, *supra* note (ed.), p. 1170.

⁶⁶ The Corfu Channel case, I.C.J. Reports December 15th, 1949, p. 248. The World Court ruled that “...the Statute (Article 60), which, for the settlement of the present dispute, is binding upon the Albanian Government, that Judgment is final and without appeal, and that therefore the matter is *res judicata*.”

⁶⁷ Hermann Mosler, Judgment of International Courts and Tribunals, Encyclopedia of International Law, p. 116.

⁶⁸ Oscar Schachter, The Enforcement of International Judicial and Arbitral Decisions, The American Journal Of International Law vol. 54, No. 15 (1960), p. 17.

⁶⁹ Cited by Colter Paulson, Compliance with Judgments of the International Court of Justice since 1987, 98 American Journal of International Law 434, (2004), p. 434.

⁷⁰ ผู้สนใจประเด็นนี้โปรดอ่าน Aloysius P. Llamzon Jurisdiction and Compliance in Recent Decisions of the International Court of Justice, The European Journal of International Law Vol. 18 no.5 2008, หน้า 815-852.

⁷¹ หลังจากที่ศาลโลกได้มีคำพิพากษาให้ปราสาทพระวิหารอยู่ในดินแดนภายใต้อำนาจอธิปไตยของประเทศกัมพูชาแล้ว จอมพลประภาส จารุเสถียร ในฐานะที่เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก็ได้มีหนังสือที่ 11467/2505 ไป

ยังนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 โดยหนังสือฉบับนี้มีหัวเรื่องว่า “การปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลกในคดีปราสาทพระวิหาร” นอกจากนี้ หนังสือของรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของไทยที่มีไปยังเลขาธิการสหประชาชาติก็มีข้อความตอนหนึ่งว่า “...ไทยเป็นสมาชิกสหประชาชาติ รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะ**ปฏิบัติตาม**พันธกรณีแห่งคำพิพากษาตามที่ใ้ให้คำมั่นไว้ ภายใต้ข้อ 94 ของกฎบัตรสหประชาชาติ...”

⁷² Article 94 (1) of the UN Charter stipulates that “Each Member of the United Nations undertakes to comply with the decision of the International Court of Justice in any case to which it is a party.” สำหรับผู้สนใจเรื่องการปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ โปรดอ่าน Constanze Schulte, *Compliance with Decisions of the International Court of Justice*, (U.S.A: Oxford University Press, 2004).

⁷³ Bruno Simma (ed.), p. 1175.

⁷⁴ I.C.J. Reports, *Gabcikovo-Nagymaros Project*, 1999, para. 141-147.

⁷⁵ Article 13 (4) of the Covenant stated:

“The Member of the League agree they will carry out in full good faith any award or decision that may be rendered and that they will not resort to war against a Member of the League which complies therewith. In the event of any failure to carry out such an award or decision, the Council **shall** propose what steps should be taken to give effect thereto.”

⁷⁶ Bruno Simma (ed.), p. 1177.

⁷⁷ Oscar Schachter, *supra* note, pp. 6-17.

⁷⁸ <http://english.ruvr.ru/2009/07/07/268819.html>

⁷⁹ Shabtai Rosenne, *The Law and Practice of the International Court: Vol. I*, (the Netherlands: AW. Sijthoff-Leyden, 1965), p. 151.

⁸⁰ See Jonathan Charney, *Disputes Implicating the Institutional Credibility of the Court: Problems of Non-Appearance, Non-Participation and Non-Performance*, in *The International Court of Justice at A Crossroad* (Lori Fisler Damrosch ed.), (1987); See also Colter Paulson, *Compliance with Final Judgment of the International Court of Justice Since 1987*, 98 *American Journal of International Law*, 2004, pp. 434-452.

⁸¹ 5 คดีที่รัฐคู่พิพาทปฏิบัติตามเพียงบางส่วน ได้แก่ Land, Island and

Maritime Frontier Dispute (El Salvador/Honduras: Nicaragua Intervening), Territorial Dispute (Libya/Chad), The La Grand (German/United States), Gabcikovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia) และ Land and Maritime Boundary Between Cameroon and Nigeria (Cameroon and Nigeria : Equatorial Guinea Intervening) โปรดดูรายละเอียดแต่ละคดีใน Colter Paulson, *supra* note, pp. 437-452.

⁸² J.G. Merrills, *International Dispute Settlement*, (USA: Cambridge University Press, 2005), p. 175.

ภาคผนวก

ประกอบด้วย

- ตัวอย่างความตกลงพิเศษยอมรับเขตอำนาจศาลโลก
(Special Agreement)
- คำขอให้ศาลโลกตีความคำพิพากษา

Tous droits réservés par la
Cour internationale de Justice
All rights reserved by the
International Court of Justice

Le présent volume doit être cité comme suit :

« C. I. J. Mémoires, Affaire relative à la souveraineté sur certaines parcelles frontalières (Belgique/Pays-Bas) »

This volume should be quoted as:

“I.C.J. Pleadings, Case concerning Sovereignty over certain Frontier Land (Belgium/Netherlands)”

N° de vente : 236
Sales number

AFFAIRE RELATIVE A LA SOUVERAINETÉ
SUR CERTAINES PARCELLES FRONTALIÈRES *
(BELGIQUE / PAYS-BAS)

CASE CONCERNING SOVEREIGNTY
OVER CERTAIN FRONTIER LAND *
(BELGIUM / NETHERLANDS)

* Note du Greffe. — Les renvois à un texte ayant fait l'objet d'une édition provisoire à l'usage de la Cour ont été remplacés par des renvois aux pages de la présente édition définitive.

* Note by the Registry.—Any references to a text which was issued in a provisional edition for the use of the Court have been replaced by references to the pages in the present definitive edition.

COUR INTERNATIONALE DE JUSTICE

MÉMOIRES, PLAIDOIRIES ET DOCUMENTS

AFFAIRE RELATIVE A LA SOUVERAINETÉ
SUR CERTAINES PARCELLES FRONTALIÈRES
(BELGIQUE/PAYS-BAS)

ARRÊT DU 20 JUIN 1959

INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE

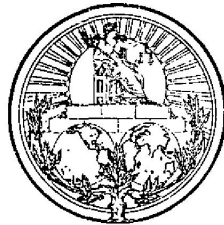

PLEADINGS, ORAL ARGUMENTS, DOCUMENTS

CASE CONCERNING SOVEREIGNTY
OVER CERTAIN FRONTIER LAND
(BELGIUM/NETHERLANDS)

JUDGMENT OF 20 JUNE 1959

PRINTED IN THE NETHERLANDS

PREMIÈRE PARTIE

COMPROMIS ET MÉMOIRES

PART I

SPECIAL AGREEMENT AND PLEADINGS

SECTION A. — COMPROMIS

COMPROMIS SOUMETTANT A LA COUR INTERNATIONALE DE JUSTICE
LE DIFFÉREND EXISTANT ENTRE LE ROYAUME DES PAYS-BAS ET
LE ROYAUME DE BELGIQUE CONCERNANT LA SOUVERAINETÉ SUR
CERTAINES PARCELLES SITUÉES A LA
FRONTIÈRE BELGO-NÉERLANDAISE

Le Gouvernement du Royaume des Pays-Bas et le Gouvernement du Royaume de Belgique;

Considérant qu'un différend est survenu entre eux à la suite de contestations de souveraineté sur les parcelles cadastrales connues de 1836 à 1843 sous les n°s 91 et 92, Section A, Zondereygen;

Désirant que ce différend soit résolu par une décision de la Cour internationale de Justice qui déterminera leurs droits respectifs quant à la souveraineté sur lesdites parcelles;

Désirant que soient définies les questions à soumettre à la Cour internationale de Justice;

SONT CONVENUS DE CE QUI SUIT:

Article premier

La Cour est priée de déterminer si la souveraineté sur les parcelles cadastrales connues de 1836 à 1843 sous les n°s 91 et 92, Section A, Zondereygen, appartient au Royaume de Belgique ou au Royaume des Pays-Bas.

Article II

Sans préjuger en rien de la charge de la preuve, les Parties contractantes sont convenues, se référant à l'article 37 du Règlement de la Cour, que la procédure écrite consisterait en:

1. un mémoire du Royaume de Belgique devant être soumis à la Cour dans les trois mois qui suivront la notification du présent accord prévue à l'article III ci-après;
2. un contre-mémoire du Royaume des Pays-Bas devant être soumis dans les trois mois qui suivront la remise du mémoire du Royaume de Belgique;
3. une réplique du Royaume de Belgique, suivie d'une duplique du Royaume des Pays-Bas, devant être soumises l'une et l'autre dans un délai à fixer par la Cour.

Article III

Dès l'entrée en vigueur du présent accord, celui-ci sera notifié à la Cour, conformément à l'article 40 du Statut de la Cour, par les soins du Royaume des Pays-Bas.

SECTION A.—SPECIAL AGREEMENT

SPECIAL AGREEMENT FOR SUBMISSION TO THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE OF THE DIFFERENCE BETWEEN THE KINGDOM OF THE NETHERLANDS AND THE KINGDOM OF BELGIUM CONCERNING SOVEREIGNTY OVER CERTAIN PARCELS OF LAND SITUATED AT THE BELGIAN-DUTCH FRONTIER

[Translation]

The Government of the Kingdom of the Netherlands and the Government of the Kingdom of Belgium;

Considering that a difference has arisen between them as a result of claims by each of them regarding sovereignty over the parcels shown in the survey and known from 1836 to 1843 as Nos. 91 and 92, Section A, Zondereygen;

Desiring that this difference should be settled by a decision of the International Court of Justice determining their respective rights as regards sovereignty over those parcels;

Desiring to define the issues to be submitted to the International Court of Justice;

HAVE AGREED AS FOLLOWS:

Article I

The Court is requested to determine whether the sovereignty over the parcels shown in the survey and known from 1836 to 1843 as Nos. 91 and 92, Section A, Zondereygen, belongs to the Kingdom of Belgium or the Kingdom of the Netherlands.

Article II

Without prejudice to any question as to the burden of proof, the Contracting Parties agree, having regard to Article 37 of the Rules of Court, that the written proceeding should consist of

- (1) a Memorial of the Kingdom of Belgium to be submitted within three months of the notification of the present Agreement to the Court in pursuance of Article III below;
- (2) a Counter-Memorial of the Kingdom of the Netherlands to be submitted within three months of delivery of the Memorial of the Kingdom of Belgium;
- (3) a Reply of the Kingdom of Belgium followed by a Rejoinder of the Kingdom of the Netherlands to be delivered within such times as the Court may order.

Article III

Upon the entry into force of the present Agreement, it shall be notified to the Court under Article 40 of the Statute of the Court by the Kingdom of the Netherlands.

Article IV

Le présent accord sera soumis à ratification.

Les instruments de ratification seront échangés le plus tôt possible à Bruxelles et le présent accord entrera en vigueur immédiatement après l'échange desdits instruments.

En foi de quoi les soussignés, dûment autorisés par leurs Gouvernements respectifs, ont signé le présent accord.

Fait en double à La Haye, le 7 mars 1957, en néerlandais et en français, les deux textes faisant également foi.

Pour le Gouvernement du
Royaume des Pays-Bas,
(*Signé*) J. LUNS.

Pour le Gouvernement du
Royaume de Belgique,
(*Signé*) VAN DER STRATEN.

COPIE CERTIFIÉE CONFORME A L'ORIGINAL.

[Sceau du ministère
des Affaires étrangères
des Pays-Bas.]

La Haye, le 26 novembre 1957.
Le Chef du Service des Traités
au ministère des Affaires étrangères
des Pays-Bas,
(*Signé*) A. M. STUYT.

Article IV

The present Agreement shall be subject to ratification.

The instruments of ratification shall be exchanged as soon as possible in Brussels and the present Agreement shall enter into force immediately upon the exchange of those instruments.

In witness whereof the undersigned, being duly authorized thereto by their respective Governments, have signed the present Agreement.

Done in duplicate at The Hague, the 7th day of March, 1957, in Dutch and French, both texts being equally authoritative.

(Signed) J. LUNS,
For the Government of the
Kingdom of the Netherlands.

(Signed) VAN DER STRATEN,
For the Government of the
Kingdom of Belgium.

CERTIFIED TRUE COPY.

The Hague, November 26th, 1957.

(Signed) A. M. STUYT,

Head of the Treaty Section, in the
Ministry of Foreign Affairs of the
Netherlands.

[Seal of the Ministry
of Foreign Affairs of
the Netherlands.]

PROCÈS-VERBAL D'ÉCHANGE DES INSTRUMENTS
DE RATIFICATION

Les soussignés se sont réunis à l'effet de procéder à l'échange des instruments de ratification sur le compromis soumettant à la Cour internationale de Justice le différend existant entre le Royaume des Pays-Bas et le Royaume de Belgique, concernant la souveraineté sur certaines parcelles situées à la frontière néerlandaise-belge, signé à La Haye, le 7 mars 1957.

Ces actes ayant été trouvés en bonne et due forme, ledit échange a été effectué ce jour.

En foi de quoi, les soussignés ont signé le présent procès-verbal.

Fait à Bruxelles, le 19 novembre 1957, en double exemplaire en langue française.

Pour le Royaume des Pays-Bas,   Pour le Royaume de Belgique,
(Signé) E. TEIXEIRA DE MATTOS.   (Signé) V. LAROCK.

[Sceau.]

[Sceau.]

COPIE CERTIFIÉE CONFORME A L'ORIGINAL.

La Haye, le 26 novembre 1957.

Le Chef du Service des Traités
au ministère des Affaires étrangères
des Pays-Bas,

(Signé) A. M. STUYT.

[Sceau du ministère
des Affaires étrangères
des Pays-Bas.]

CERTIFICATE OF EXCHANGE OF INSTRUMENTS
OF RATIFICATION

[Translation]

The Undersigned have met together for the purpose of exchanging the instruments of ratification of the Special Agreement for submission to the International Court of Justice of the difference between the Kingdom of the Netherlands and the Kingdom of Belgium concerning sovereignty over certain parcels of land situated at the Belgian-Dutch frontier, signed at The Hague on March 7th, 1957.

These instruments having been found in good and due form, the said exchange took place this day.

In witness whereof the Undersigned have signed the present Certificate.

Done in duplicate in French in Brussels, the 19th day of November, 1957.

(Signed) E. TEIXEIRA DE MATTOS,

For the Kingdom of the
Netherlands.

[Seal.]

(Signed) V. LAROCK,

For the Kingdom of
Belgium.

[Seal.]

CERTIFIED TRUE COPY.

The Hague, November 26th, 1957.

(Signed) A. M. STUYT,

Head of the Treaty Section, in the
Ministry of Foreign Affairs of the
Netherlands.

[Seal of the Ministry
of Foreign Affairs of
the Netherlands.]

INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE

APPLICATION

INSTITUTING PROCEEDINGS

filed in the Registry of the Court

on 28 October 1998

REQUEST FOR INTERPRETATION
OF THE JUDGMENT OF 11 JUNE 1998 IN THE CASE
CONCERNING THE *LAND AND MARITIME BOUNDARY
BETWEEN CAMEROON AND NIGERIA*
(*CAMEROON v. NIGERIA*), *PRELIMINARY OBJECTIONS*
(*NIGERIA v. CAMEROON*)

1998
General List
No. 101

APPLICATION OF NIGERIA

I. INTRODUCTION

1. Pursuant to Article 98 of the Rules of Court, Nigeria submits the present Application requesting an interpretation of the Judgment delivered by the Court on 11 June 1998 on the preliminary objections submitted by Nigeria in the case concerning the Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (*Cameroon v. Nigeria*). The matter in respect of which there is a dispute as to the meaning or scope of that Judgment is set out in paragraphs 5 to 15 below.

II. ADMISSIBILITY OF THE PRESENT REQUEST

2. Article 98 of the Rules enables the Court to give an interpretation of a judgment if there is a dispute as to its meaning or scope. Article 98 (1) reads as follows:

"In the event of dispute as to the meaning or scope of a judgment any party may make a request for its interpretation, whether the original proceedings were begun by an application or by the notification of a special agreement. "

3. Given the terms of Article 79 (7) of the Rules (which requires the Court to give its decision on preliminary objections "in the form of a judgment"), and the terms of the Court's Judgment of 11 June 1998 (in which the Court stated that it was delivering "the following Judgment"), that Judgment is a judgment which falls within the scope of Article 98 of the Rules.

4. The matters in respect of which questions arise as to the meaning or scope of the Judgment are matters in respect of which Nigeria and Cameroon, either *expressis verbis* or by inference,

hold differing views (cf. paragraphs 87 and 89 of the Court's Judgment of 11 June 1998). There is accordingly a dispute between them as to the interpretation of the Judgment. The differing views of the Parties are specified below.

III. THE PRECISE POINT IN DISPUTE

5. One aspect of the case before the Court is the alleged international responsibility borne by Nigeria for certain incidents said to have occurred at various places in Bakassi and Lake Chad and along the length of the frontier between those two regions. Cameroon made allegations involving a number of such incidents in its Application of 29 March 1994, its Additional Application of 6 June 1994, its Observations of 30 April 1996 on Nigeria's preliminary objections, and during the oral hearings held from 2 to 11 March 1998. Cameroon has also said that Cameroon would be able to provide information as to other incidents on some unspecified future occasion¹. The alleged incidents so far mentioned by Cameroon ranged in time from 1962 to 26 June 1997. The Court's Judgment of 11 June 1998 does not specify which of these alleged incidents are to be considered further as part of the merits of the case. In this respect the meaning and scope of the Judgment requires interpretation.

6. The relevant part of the Judgment is the section which deals with Nigeria's sixth preliminary objection, and in particular paragraphs 99 and 100. In this context, Nigeria had advanced arguments to the effect that Cameroon, although having a degree of latitude in expanding in its Memorial upon alleged incidents referred to in its Applications, was subject to certain limitations. These, it was contended, included restrictions upon the propriety of Cameroon elaborating subsequently on alleged incidents only inadequately identified in Cameroon's Applications, and the inadmissibility of treating as part of the dispute brought before the Court by the Applications of March and June 1994 alleged incidents occurring subsequently to June 1994. In that context the Court, in rejecting Nigeria's sixth preliminary objection, noted that it had become an established practice for States submitting an application "to reserve the right to present additional facts and legal considerations", and that "the limit of the freedom to present such facts and considerations is 'that the result is not to transform the dispute brought before the Court by the application into another dispute which is different in character'" (para. 99). In the next paragraph the Court noted that the question whether "the facts alleged by the Applicant" were established or not was a question which belonged to the merits.

7. The Court thus concluded that

- (i) the information given by Cameroon about the alleged incidents was adequate to enable the dispute about Nigeria's international responsibility to proceed,
- (ii) Cameroon was entitled to present additional facts" so long as the character of the dispute before the Court was not transformed, and
- (iii) the question whether or not the "facts" alleged by Cameroon were established was a question for the merits.

8. There is, however, a distinction to be drawn between incidents and the facts relating to them, and in particular between, on the one hand, the submission of additional facts in amplification of incidents previously adverted to only in summary terms, and, on the other, the submission of entirely new and discrete incidents which are made the subject of new

claims of responsibility. The Judgment is not clear to what incidents Cameroon's "additional facts" must relate for purposes of future proceedings on the merits.

9. There is a further distinction which Nigeria believes to be directly relevant. This is the distinction between incidents occurring along the boundary which may (according to Cameroon) serve to show that the boundary is in dispute, and incidents which (according to Cameroon) give rise to international responsibility on the part of Nigeria. The Court concluded, in rejecting Nigeria's sixth preliminary objection, that "a dispute . . . exists between the two Parties, at least as regards the legal bases of the boundary" and that it would be for the Court to pass on this dispute (para. 93); in reaching that conclusion the Court also observed that "The occurrence of boundary incidents certainly has to be taken into account . . . However, not every boundary incident implies a challenge to the boundary." (Para. 90.) Accordingly, Nigeria will in its Counter-Memorial address the boundary question, in the light in particular of boundary incidents alleged by Cameroon in so far as they relate to that question, and meanwhile reserves its position in respect of those incidents in that context. However, the question of incidents along the boundary for which Nigeria is said to bear international responsibility raises different issues in so far as they are invoked in that separate context. While the continued occurrence of boundary incidents may perhaps be relevant as supporting the reality of the proposition that at the date when proceedings were instituted there existed a dispute about the boundary as a whole, allegations of State responsibility arising out of alleged border incidents raise different issues which are specific to the circumstances of each particular alleged incident. Each incident is a separate matter, and the question of international responsibility for each separate incident requires separate consideration.

10. To put these concerns into a specific practical context, they involve the range of incidents mentioned by Cameroon as involving Nigeria's international responsibility for alleged incidents said to have occurred "along the frontier" outside the Bakassi and Lake Chad areas. The Court will recall from the written and oral pleadings on Nigeria's sixth preliminary objection that

(i) Cameroon raised only certain matters as giving rise to alleged international responsibility on the part of Nigeria (see paragraph 20 (e) of Cameroon's Application and paragraph 17 (e) of Cameroon's Additional Application, referring only to matters set out in specified preceding paragraphs, which concerned incidents arising only in relation to Bakassi or Lake Chad); and

that Cameroon has elsewhere alluded to

(ii) alleged incidents referred to in its Application of 29 March 1994 (but only in relation to Bakassi);

(iii) alleged incidents referred to in its Additional Application of 6 June 1994;

(iv) additional alleged incidents referred to in Cameroon's Memorial of 16 March 1995;

(v) additional alleged incidents referred to in Cameroon's Observations of 30 April 1996,

(vi) additional alleged incidents referred to in Cameroon's oral pleadings presented between 2 and 11 March 1998²; and

(vii) such other incidents as may at some future time be referred to by Cameroon³.

11. The terms of paragraphs 99 and 100 of the Judgment are unclear as to which of those categories of incidents, in so far as they are said to raise issues of international responsibility, may properly be or have been the subject of additional facts to be introduced by Cameroon, and thus be within the scope of the dispute and calling for consideration as part of the merits in relation to questions of responsibility. The Agent for Nigeria has written to the Agent for Cameroon in an attempt to secure Cameroon's agreement to the meaning in this context of the Court's Judgment of 11 June 1998 (copy at Annex I), but it is apparent from the reply of the Agent for Cameroon (copy at Annex II) that Cameroon does not share Nigeria's understanding as to the meaning of the relevant parts of the Court's Judgment. Given the position adopted so far by Cameroon up to the close of the oral proceedings on 11 March 1998, it may be inferred that Cameroon supports the view that incidents in all seven categories are encompassed within the scope of the dispute and thus are to be included in the proceedings on the merits. Nigeria, however, considers that, particularly in view of the context of that part of the Judgment and considerations of law to which Nigeria will refer below, the Court's Judgment is to be interpreted as meaning that, in relation to questions of Nigeria's alleged international responsibility, only the alleged incidents referred to under headings (i) and, subject thereto, (ii) and (iii) above form part of the dispute before the Court. In Nigeria's view, Cameroon's freedom to present additional facts and legal considerations relates only to such alleged incidents.

12. The meaning to be given to the Court's Judgment must be assessed not in the abstract but in the light of the facts of the present case and against the background of certain legal principles applicable to the scope of disputes before the Court. Two strands to the Court's jurisprudence are relevant in this context.

(a) First, Article 36 (2) of the Statute requires that a case brought before the Court must concern a legal dispute: quite apart from the substantive question whether there was or was not a difference of view between the parties sufficient to establish that there was a dispute between them, that provision of the Statute necessarily implies a temporal consideration, namely that (since hypothetical future disputes must be excluded) the dispute must have existed at the time the case is brought, i.e. at the time that the Application initiating proceedings was lodged. By definition, no dispute can have existed at that time in relation to facts which are only alleged to have occurred subsequently. The Court has recently emphasized the importance of the date on which an application was filed (*Questions of Interpretation and Application of the 1971 Montreal Convention arising from the Aerial Incident at Lockerbie (Libyan Arab Jamahiriya v. United States of America)*, Judgment of 27 February 1998, paras. 37, 43).

(b) Second, as the Permanent Court of International Justice stated in the *Prince von Pless Administration (Preliminary Objection)* case, "it is the Application which sets out the subject of the dispute, and the Case, though it may elucidate the terms of the Application, must not go beyond the limits of the claim as set out therein" (*P.C.I.J.*,

Series A/B, No. 52, 1933, p. 14). More recently, in the case concerning Certain Phosphate Lands in Nauru (Nauru v. Australia), the Court had to consider a new claim presented by Nauru in its Memorial and after the submission of its Application. The Court, in rejecting that new claim, held that such a new claim could only be allowed if it was "implicit in the application" or arose "directly out of the question which is the subject-matter of that Application" (*I.C.J. Reports 1992*, p. 266 (para. 67)). The Court added that, moreover, if it were to entertain the new claim, "the subject of the dispute on which it would ultimately have to pass would be necessarily distinct from the subject of the dispute originally submitted to it in the Application" (*ibid.*, para. 68). In its Judgment of 11 June 1998 the Court (in the context of Nigeria's seventh preliminary objection) recalled, as a proposition stated generally, "that, in dealing with the cases brought before it, it must adhere to the precise request submitted to it" (para. 107). Given the particularity of issues of international responsibility, questions as to a State's responsibility for some new incident cannot be considered as being part of the precise request previously submitted to the Court, nor as implicit in, or as arising directly out of, some allegation of responsibility for some other totally separate previous incident occurring at a different time and place and involving different circumstances. Additional new, and late-invoked, incidents raise discrete new, and different, issues, involving new, and different, matters of dispute.

13. In the light of the Court's Judgment of 11 June 1998, Nigeria accepts that Cameroon may present additional facts in amplification of the alleged incidents referred to in its Applications as giving rise to international responsibility on the part of Nigeria, and that by presenting such additional facts Cameroon is not transforming the character of the dispute before the Court. However, the Judgment of the Court is unclear whether Cameroon was entitled at various times, after the submission of its Amended Application, to bring before the Court new incidents of alleged international responsibility on the part of Nigeria which had not been previously mentioned by Cameroon. This is particularly problematic in relation to alleged incidents which were subsequent to Cameroon's Applications and which therefore could not have been the subject of claims of State responsibility made by it in its Applications.

14. While Nigeria acknowledges that the submission after the date of the Applications of additional facts relating to previously identified incidents does not transform the character of the dispute, it does not follow that the same is true of the submission of additional facts relating to new, and in particular to post Application (and even post-Memorial, and post-Observations) incidents, and this question is not resolved by the Court's Judgment on the preliminary objections. In Nigeria's view, it is not the case that so long as a single admissible case of international responsibility is raised in an application then any number of other prior or subsequent incidents of alleged international responsibility can later be added and supported by additional facts. In Nigeria's submission, disputes about a State's international responsibility are to be decided on a case-by-case (i.e., incident-by-incident) basis, and a dispute about a State's responsibility for incident A is "necessarily distinct from the subject of [a] dispute originally submitted" about its responsibility for a different incident B. In Nigeria's submission, in accordance with the Statute and the Rules, the Court's Judgment of 11 June 1998 and its earlier jurisprudence, the provision of additional facts as to previously identified incidents does not transform the character of the dispute. On the other hand, the provision of facts about new incidents which are said to give rise to State responsibility does necessarily transform the proceedings by adding disputes which are quite distinct from those previously identified in the Applications. It is on this aspect of the Judgment that Nigeria would welcome interpretation by the Court.

15. As a practical matter Nigeria, as the Respondent State, cannot respond to all of the alleged incidents introduced into the case in a piecemeal fashion long after the scope of the dispute was established by the Applications lodged by Cameroon. In particular, Nigeria manifestly cannot, in its Counter-Memorial, respond to alleged incidents not yet identified by Cameroon but which Cameroon has threatened to introduce into the proceedings in due course. Similarly, Nigeria cannot reasonably respond to alleged incidents which were only introduced in the oral hearings (without supporting documentary evidence) and which related to incidents said to have taken place even after the last of Cameroon's written pleadings before the Court's Judgment of 11 June 1998

16 In the context of Nigeria's preliminary objections, the Court did not deal expressly with the question of which alleged incidents properly fall within the scope of the dispute before the Court (with particular reference to the date of the alleged incidents and the date when it was sought to introduce them into the proceedings) Correspondingly the language of the Judgment leaves room for uncertainty as to the implications to be drawn from it in this context.

IV. SUBMISSIONS

17. On the basis of the foregoing considerations, Nigeria requests the Court to adjudge and declare that the Court's Judgment of 11 June 1998 is to be interpreted as meaning that:

so far as concerns the international responsibility which Nigeria is said to bear for certain alleged incidents:

(a) the dispute before the Court does not include any alleged incidents other than (at most) those specified in Cameroon's Application of 29 March 1994 and Additional Application of 6 June 1994:

(b) Cameroon's freedom to present additional facts and legal considerations relates (at most) only to those specified in Cameroon's Application of 29 March 1994 and Additional Application of 6 June 1994: and

(c) the question whether facts alleged by Cameroon are established or not relates (at most) only to those specified in Cameroon's Application of 29 March 1994 and Additional Application of 6 June 1994

18. In view of Nigeria's need to know the correct interpretation of the Judgment of 11 June 1998 in order to prepare Nigeria's Counter-Memorial, Nigeria respectfully requests the Court to deal with this Application as expeditiously as possible within the framework provided by paragraphs 3 and 4 of Article 98 of the Rules of Court.

21 October 1998

(Signed) ALHAJI ABDULLAHI
IBRAHIM, OFR, SAN,

The Hon. Attorney-General of the
Federation and Minister of
Justice,

Agent of the Federal Republic of
Nigeria.

Annex I

LETTER FROM THE MINISTER OF JUSTICE OF NIGERIA
TO THE MINISTER OF JUSTICE OF CAMEROON

14 September 1998

Case concerning the *Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria*
(*Cameroon v. Nigeria*)

I have the honour to refer to the Judgment of the International Court of Justice, dated 11 June 1998, on the preliminary objections raised by Nigeria in this case. There are two aspects of the Judgment on which it would be helpful, in the interests of the proper disposition of the proceedings before the Court, to know whether Cameroon shares the views of Nigeria.

As you will recall, the Court, in rejecting Nigeria's sixth preliminary objection, noted (para. 99) that, within certain limits, a party enjoys a degree of freedom to present facts additional to those set out in its Application. The Court added (para. 100) that whether or not the facts alleged by Cameroon were established was a matter which belonged to the merits. In Nigeria's view' it is not clear from the Judgment of the Court what "facts" the Court was referring to in these passages.

There is, in Nigeria's view, a distinction between particular incidents which are said to have occurred, and the facts relating to those incidents. There is, further, a distinction between incidents in so far as they relate to the existence of a dispute as regards the boundary, and incidents in so far as they are said to give rise to international responsibility on the part of Nigeria.

The Court has confirmed, as Nigeria has always accepted, that Cameroon has some latitude in expanding, in its subsequent written and oral pleadings, upon the facts of incidents which were alleged in its Application and Additional Application to have occurred. What, however, remains unclear from the terms of the Court's Judgment is which incidents, previously referred to in summary terms, may in this way be expanded upon by Cameroon in so far as they relate to questions of Nigeria's alleged international responsibility, and are thus to be regarded as forming part of the merits of the case to which Nigeria must respond in its Counter-Memorial.

In Nigeria's view the Court's Judgment of 11 June 1998, in so far as it relates to questions of international responsibility' means that, subject to the effect of paragraph 17 (e) of Cameroon's Additional Application, it is only, and at most, incidents identified in Cameroon's

Application of 29 March 1994 and its Additional Application of 6 June 1994 which may be the subject of additional facts to be adduced by Cameroon and which accordingly fall to be considered further as part of the merits of the case on the issue of international responsibility. Does Cameroon agree?

The second aspect of the Judgment concerns the appropriate stage at which it would be most fruitful to deal with the question of the maritime boundary. The Court, in its Judgment of 11 June 1998, accepted "that it will be difficult if not impossible to determine the delimitation of the maritime boundary between the Parties as long as the title over the Peninsula of Bakassi has not been determined" (para. 106). The Court also held that "it becomes a matter for the Court to arrange the order in which it addresses the issue in such a way that it can deal substantively with each of them" (para. 106).

In Nigeria's view it is overwhelmingly convenient, and (as the Court noted) may even be inescapable, for the question of title to Bakassi, and thus the relevant land boundary, to be settled first, and only thereafter will it be appropriate to deal with the maritime boundary. Does Cameroon agree?

As you will appreciate, these matters are directly relevant to the preparation of Nigeria's Counter-Memorial. Nigeria would accordingly be grateful to learn within 3 weeks of today's date Cameroon's views on the two matters raised in this letter.

Please accept the assurances of my highest consideration.

(Signed) ALHAJI ABDULLAHI
IBRAHIM, OFR, SAN,

Hon. Attorney-General of the
Federation
and Minister of Justice.

Annex II

LETTER FROM THE AGENT OF THE REPUBLIC OF CAMEROON TO THE REGISTRAR OF THE INTERNATIONAL COURT OF JUSTICE

[Translation]

Yaoundé, 30 September 1998.

Re. Letter from the Agent of the Federal Republic of Nigeria of 14 September 1998.

I acknowledge with thanks receipt of the letter of 18 September 1998 from the Deputy-Registrar and of the letter attached thereto from the Agent of the Federal Republic of Nigeria.

Please allow me to express my astonishment and surprise at the somewhat unusual procedure adopted by Nigeria in its correspondence.

Cameroon, which desires that the serious dispute submitted to the Court concerning the Land and Maritime Boundary should be finally settled as soon as possible, considers for its part that the proceedings on the merits, as provided for in the Rules of Court and organized by the Order of 30 June 1998, will accord the Parties an appropriate framework in which to debate, before the Court, any and all questions relating to the case between itself and Nigeria.

I should be grateful if you would be kind enough to forward a copy of this letter to the President and Members of the Court and to the Agent of Nigeria.

(Signed) Laurent Eosso,

Agent of the Republic of Cameroon.

-
1. "More examples can be given if necessary when the Court proceeds to the merits."
(Observations of Cameroon, para. 6.04.)
  2. Some of these additional alleged incidents were said to have occurred even after the date of Cameroon's Observations of 30 April 1996: see. e.g., the incidents said to have occurred in 1997 and cited (under the heading "Hilé Halifa" and "Yang") in CR98/4, para. 7.
  3. See footnote 1 above.

คดีข้อพิพาท
อาณาเขตทางดินแดน :
แคเมอรูนและไนจีเรีย
การปฏิบัติตาม
คำพิพากษา
ศาลยุติธรรม
ระหว่างประเทศ
และบทบาทของ
สหประชาชาติ

วิพล กิติทัศน์าสรัชัย

คดีข้อพิพาทอาณาเขตทางดินแดน : แคเมอรูนและไนจีเรีย การปฏิบัติตามคำพิพากษา ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ และบทบาทของสหประชาชาติ

คดีที่น่ามหัศจรรย์ถึงเป็นคดีที่มีคู่กรณีเป็นประเทศในทวีปแอฟริกา ซึ่งอาจถือเป็นทวีปที่มีเหตุพิพาทกันเกี่ยวเนื่องมาจากมูลเหตุทางประวัติศาสตร์สืบทอดจากสมัยอาณานิคมที่ประเทศในทวีปยุโรปเข้ามายึดครอง จากคำวินิจฉัยของศาลในคดีนี้ จะเห็นได้ว่าศาลจัดลำดับศักดิ์ของหลักกฎหมายระหว่างประเทศเรื่องอาณาเขต โดยให้ความสำคัญกับความตกลงที่ทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรที่เกี่ยวกับคดีนี้ ได้แก่ สนธิสัญญาและความตกลงที่ประเทศผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอยู่เหนือดินแดนคู่กรณีทำขึ้นและที่ใช้สืบต่อกันมา จะเห็นได้ชัดในคดีระหว่างแคเมอรูนกับไนจีเรียว่า ศาลไม่พิจารณาตามทฤษฎีการควบคุมดินแดน (effective control) เนื่องจากมีการทำความตกลงระหว่างประเทศไว้ก่อนอย่างชัดเจนแล้วว่าดินแดนดังกล่าวเป็นของแคเมอรูน

ภายหลังศาลมีคำพิพากษา ไนจีเรียไม่ยอมปฏิบัติตามคำตัดสิน แต่ด้วยบทบาทที่สร้างสรรค์ของเลขาธิการสหประชาชาติ ซึ่งเริ่มดำเนินบทบาทในเชิงรุกเพื่อเอื้ออำนวยในการหาทางออกตั้งแต่ก่อนศาลมีคำพิพากษาเสียอีก โดยจะเห็นได้ว่า แม้ว่ากลไกของสหประชาชาติ โดยผ่านคณะมนตรีความมั่นคง สามารถดำเนินมาตรการบังคับให้มีการปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลโลกได้ แต่เพื่อความเหมาะสมทางการเมือง

ระหว่างประเทศ และโดยคำนึงถึงบริบทของสภาพปัญหาโดยรวมของทวีปแอฟริกา และด้วยความสามารถทางการทูตของเลขาธิการสหประชาชาติในขณะนั้น ประกอบกับประสบการณ์ของหน่วยงานของสหประชาชาติในการแก้ไขปัญหาในทวีปแอฟริกาผ่าน United Nations Office for West Africa ที่สามารถร่วมกันสร้างสมดุลในการเข้าไปจัดการกับปัญหาด้วยมาตรการและโครงการที่ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะการเจรจาทางการเมืองระหว่างประเทศเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมาตรการทางเทคนิค การส่งเสริมความมั่นใจของทั้งของประเทศผ่านโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม โดยอาศัยการประชุมหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอตลอดเวลาเกือบ 10 ปีหลังกลมีคำพิพากษา

คดีระหว่างแคเมอรูนและไนจีเรีย (โดยมีกีนีร้องสอดเข้ามาใน ประเด็นอาณาเขตทางทะเล) (พิพากษาเมื่อ 10 ตุลาคม ค.ศ. 2002)

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับคู่ความในคดี¹

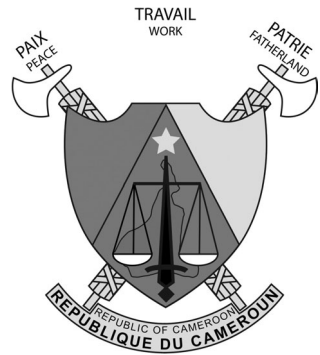
สหพันธ์สาธารณรัฐไนจีเรีย (Federal Republic of Nigeria) ตั้งอยู่ทางตะวันตกของทวีปแอฟริกา มีพื้นที่ 923,768 ตารางกิโลเมตร มีเขตแดนติดกับอ่าวกีนี อยู่ระหว่างประเทศเบนินและแคเมอรูน มีชายแดนติดกับประเทศแคเมอรูน 1,690 กิโลเมตร มีจำนวนประชากรประมาณ 140,431,790 ล้านคน²

ในศตวรรษที่ 18 ดินแดนที่เป็นไนจีเรียในปัจจุบันเคยเป็นศูนย์กลางของการค้าทาส และอังกฤษได้เข้ายึดเมืองท่าลากอสในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1851 ต่อมาได้ขยายอิทธิพลไปยังดินแดนโดยรอบเมืองท่าลากอส และกลุ่มแม่น้ำไนเจอร์จนนำไปสู่การจัดตั้งบริษัท Royal Niger Company ซึ่งมีการจัดการทางการเมืองของตนเอง จนถึงวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1900 บริษัทฯ จึงได้โอนดินแดนให้อยู่ในการปกครองของสหราชอาณาจักรและได้จัดตั้ง “อาณานิคมและรัฐในอารักขาแห่งไนจีเรีย”

ต่อมาเมื่อ ค.ศ. 1914 สหพันธ์สาธารณรัฐไนจีเรียได้รับเอกราชอย่างสมบูรณ์เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1960 และได้เป็นสาธารณรัฐเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1963 ด้วยเหตุที่เคยถูกปกครองโดยสหราชอาณาจักรมาก่อน ไนจีเรียจึงเป็นประเทศสมาชิกของกลุ่มประเทศเครือจักรภพ

(ซ้าย) ธงชาติไนจีเรีย (ที่มา : <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ly.html>) (ขวา) ตราสัญลักษณ์ไนจีเรีย (ที่มา : http://en.wikipedia.org/wiki/Coats_of_arms_of_Africa)

(ซ้าย) ธงชาติแคเมอรูน (ที่มา : <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ly.html>) (ขวา) ตราสัญลักษณ์แคเมอรูน (ที่มา : http://en.wikipedia.org/wiki/Coats_of_arms_of_Africa)

บริเวณคาบสมุทร
Bakassi (ที่มา : [https://
www.cia.gov/library/
publications/the-world-
factbook/geos/ly.html](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ly.html))

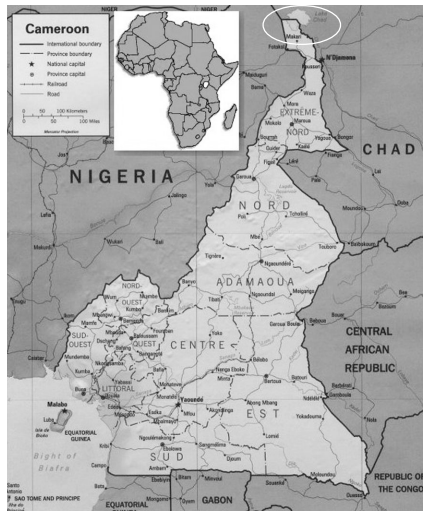
สาธารณรัฐแคเมอรูน หรือ Republic of Cameroon ตั้งอยู่ระหว่างทวีปแอฟริกากลางกับทวีปแอฟริกาตะวันตก มีพื้นที่ 475,440 ตารางกิโลเมตร ณ ปี ค.ศ. 2008 มีประชากรประมาณ 19.1 ล้านคน³ อาณาเขตทิศเหนือติดกับไนจีเรีย

แคเมอรูนเคยเป็นอาณานิคมของเยอรมันตั้งแต่ ค.ศ. 1884-1914 จนเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 สิ้นสุดลง จึงถูกแยกดินแดน ฝรั่งเศสกับอังกฤษเข้ามาแบ่งดินแดนกัน เป็นดินแดนที่ได้จากสงครามหลังจากความพ่ายแพ้ของเยอรมัน ต่อมากลายเป็นดินแดนในอาณัติของสันนิบาตชาติ และดินแดนในอารักขาขององค์การสันนิบาตชาติ (Leagues of Nations) ตามลำดับ แคเมอรูนของฝรั่งเศสได้รับเอกราชเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1960 French Cameroun ได้กลายเป็นสาธารณรัฐอิสระ และได้รวมกับทางใต้ของ British Cameroons เมื่อปี ค.ศ. 1961 กลายเป็น สหพันธ์สาธารณรัฐแคเมอรูน (Federal Republic of Cameroon) และได้เปลี่ยนชื่อเป็น สหสาธารณรัฐแคเมอรูน (United Republic of Cameroon) เมื่อปี ค.ศ. 1972 และเป็นสาธารณรัฐแคเมอรูน (Republic of Cameroon; République du Cameroun) เมื่อปี ค.ศ. 1984 ปัจจุบันแคเมอรูนเป็นประเทศในเครือจักรภพเช่นกัน

แคเมอรูนและไนจีเรียตั้งอยู่ทางด้านชายฝั่งตะวันตกของทวีปแอฟริกา ชายแดนของทั้งสองประเทศมีเส้นแบ่งที่เริ่มจากทะเลสาบ Lake Chad ทางด้านทิศเหนือลากลงมาจนถึงคาบสมุทร Bakassi ชายทะเลของทั้งสองประเทศเชื่อมต่อกันอยู่ภายในอ่าวกินี

แคเมอรูนมีปัญหาบริเวณชายแดนกับไนจีเรีย ความสัมพันธ์ได้ตกต่ำลงในช่วงต้นเดือนมกราคม ค.ศ. 1994 เมื่อกองกำลังของแคเมอรูนเข้าไปในไนจีเรียและกวาดล้างหมู่บ้าน รวมทั้งสังหารชาวไนจีเรียเป็นจำนวนมาก ไนจีเรียจึงส่งกองกำลังเข้าไปยังเกาะ Diamant และ Jabane ของแคเมอรูนบริเวณอ่าวกินี แคเมอรูนก็ส่งกองกำลังเข้าไปในบริเวณดังกล่าวเช่นกัน หลังจากนั้นได้มีความพยายามในการเจรจายุติความขัดแย้งดังกล่าวมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง⁴

พื้นที่พิพาทอีกแห่งหนึ่งในคดีนี้คือ ทะเลสาบ Lake Chad (ตามทิววงกลมล้อมรอบ) โดยรอบทะเลสาบ Lake Chad มีประเทศ 4 ประเทศล้อมรอบ ได้แก่ แคเมอรูน ชาด ไนเจอร์ และไนจีเรีย เส้นแบ่งเขตแดนระหว่างแคเมอรูนและไนจีเรียทางด้านเหนือของทะเลสาบตัดผ่านพื้นดินโดยรอบ ซึ่งประกอบด้วยภูเขา พื้นที่ราบสูง แม่น้ำ ลำธาร จนราบต่ำลงตามลำดับกระทั่งถึงทะเล

พื้นที่พิพาททะเลสาบ Lake Chad (ตามทิววงกลมล้อมรอบ) (ที่มา : http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/be/Cameroon_Map.jpg)

2. ข้อเท็จจริงและข้อโต้แย้งแห่งคดี

ที่มาแห่งข้อพิพาทระหว่าง 2 ประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับดินแดนที่มีมาจากการรอบที่กำหนดโดยมหาอำนาจยุโรปในต้นศตวรรษที่ 20 ที่เข้ามาแบ่งแยกทวีปแอฟริกา ซึ่งต่อมามีการเปลี่ยนแปลงสถานะของดินแดนต่างๆภายใต้ระบบการจัดการขององค์การสันนิบาตชาติ (Leagues of Nations) และดินแดนในอารักขาของสหประชาชาติ (United Nations) จนกระทั่งมีการจัดตั้งเป็นประเทศอิสระตามลำดับ ก่อนที่จะกลายเป็นประเทศอิสระ ทำความตกลงกันในรูปแบบต่างๆ หลายฉบับ ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเล และดินแดน

ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 จนถึงเริ่มศตวรรษที่ 20 เยอรมัน ฝรั่งเศส และสหราชอาณาจักร ทำความตกลงเกี่ยวกับดินแดนภายใต้อาณาเขตของตนขึ้นหลายฉบับ เอกสารความตกลงที่ศาลเห็นว่าเกี่ยวข้องกับประเด็นแห่งคดีและหยิบยกขึ้นมาพิจารณา มีดังนี้

- Anglo-German Agreement ฉบับลงวันที่ 11 มีนาคม ค.ศ. 1913
- Anglo-German Demarcation Agreement ฉบับลงวันที่ 12 เมษายน ค.ศ. 1913 เกี่ยวกับความตกลงด้านการกำหนดเส้นแบ่งเขตพรมแดนระหว่างไนจีเรียและแคเมอรูน ซึ่งมีพื้นที่ประกอบ 8 แผ่น
- Franco-British Declaration ลงนามเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม ค.ศ. 1919 อันสืบเนื่องมาจากสันสงครามโลกครั้งที่ 1 ดินแดนทั้งหลายในภูมิภาคนี้ตั้งแต่ทะเลสาบ Lake Chad ลงมาจนถึงทะเลที่เคียดตกอยู่ภายใต้เยอรมัน ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งเป็นของสหราชอาณาจักร อีกส่วนตกเป็นของฝรั่งเศส ด้วยผลของสนธิสัญญาแวร์ซายส์ Treaty of Versailles ภายใต้ระบบการจัดการของสันนิบาตชาติ อันทำให้ต้องมีการระบุอาณาเขตของแต่ละส่วนให้ชัดเจนว่าเป็นของสหราชอาณาจักรหรือฝรั่งเศสไว้ใน Franco-British Declaration ฉบับนี้ (ซึ่งมักถูกเรียกในอีกชื่อหนึ่งว่า Milner-Simon Declaration) ทั้งนี้ในปี ค.ศ. 1929 มีการจัดทำคำประกาศ Thomson/Marchand Declaration เพื่ออธิบายความใน Franco-British Declaration ให้กระจ่างขึ้น โดยต่อมาทั้งสองฝ่ายได้ทำความตกลงในบันทึกแลกเปลี่ยนความเข้าใจ

ลงวันที่ 9 มกราคม ค.ศ. 1931 เรียกว่า Henderson-Fleuriu Exchange of Notes ที่มีการระบุจุดแบ่งเขตแดนให้ชัดเจนและเจาะจงมากขึ้น

หลังสิ้นสงครามโลกครั้งที่ 2 อำนาจเบ็ดเสร็จที่สหราชอาณาจักรและฝรั่งเศสมีอยู่เหนือแคเมอรูนสิ้นสุดลง และมีความตกลงภายใต้กรอบสหประชาชาติที่ได้รับการรับรองจากสมัชชาใหญ่เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 1946 เข้ามาแทนที่ โดยให้แคเมอรูนกลายเป็นเพียงเขตแดนที่มีสถานะอยู่ภายใต้การดูแลของสหราชอาณาจักรหรือฝรั่งเศส ซึ่งความตกลงเรื่องเขตแดนภายใต้การดูแลนี้อ้างอิงถึงเส้นแบ่งเขตแดนที่ขีดขึ้นโดยคำประกาศ Franco-British Declaration (Milner-Simon Declaration) ที่ทำขึ้นเมื่อ 10 กรกฎาคม ค.ศ. 1919 ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

ต่อมาในปี ค.ศ. 1946 สหราชอาณาจักรโดยคำสั่งที่เรียกว่า คำสั่ง 1946 (Order in Council Providing for the Administration of the Nigeria Protectorate and Cameroons) แบ่งการบริหารดินแดนที่อยู่ภายใต้ความดูแลของตนออกเป็นสองส่วน คือ แคเมอรูนเหนือและแคเมอรูนใต้ พร้อมทั้งระบุให้การบริหารดินแดนทั้ง 2 ส่วนมาจากไนจีเรีย สำหรับดินแดนแคเมอรูนในส่วนของฝรั่งเศสเป็นประเทศอิสระเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1960 ส่วนไนจีเรียเป็นประเทศอิสระเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 1960

ในส่วนของสหราชอาณาจักร ในปี ค.ศ. 1961 รัฐบาลสหราชอาณาจักรจัดให้มีการลงประชามติในแคเมอรูนเหนือและแคเมอรูนใต้ว่าจะตัดสินใจเกี่ยวกับเอกราชของตนอย่างไร ซึ่งผลปรากฏว่า ประชากรในแคเมอรูนเหนือตัดสินใจที่จะเป็นอิสระโดยรวมเป็นหนึ่งเดียวกับประเทศไนจีเรียเป็นสหพันธรัฐไนจีเรีย และประชากรในแคเมอรูนใต้ตัดสินใจที่จะรวมเป็นหนึ่งเดียวกับประเทศแคเมอรูนที่เคยเป็นของฝรั่งเศสเป็นสาธารณรัฐแคเมอรูน

ในส่วนที่เกี่ยวกับทะเลสาบ Lake Chad มีการจัดทำอนุสัญญาจัดตั้งคณะกรรมการลุ่มน้ำทะเลสาบ Lake Chad อันประกอบด้วย 4 ประเทศที่อยู่ติดกับทะเลสาบขึ้น ให้มีอำนาจหน้าที่ในการประสานการใช้ประโยชน์จากทะเลสาบ รวมทั้งการพิจารณาข้อพิพาทและส่งเสริมการยุติข้อพิพาทจนในที่สุดมีการเพิ่มอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนี้ให้รวมถึงการ

จัดการเกี่ยวกับปัญหาความมั่นคงและเขตแดน

ในด้านที่เกี่ยวกับคาบสมุทร Bakassi เมื่อวันที่ 10 กันยายน ค.ศ. 1884 บริเตนใหญ่ได้ทำสนธิสัญญากับบรรดากษัตริย์และผู้นำทั้งหลาย ในภูมิภาค Old Calabar ไว้ว่า จะให้ความคุ้มครองแก่บรรดากษัตริย์ และผู้นำเหล่านี้ เพื่อแลกเปลี่ยนกับการที่กษัตริย์และผู้นำเหล่านี้ยอม สละสิทธิของตนในการทำความตกลงใดๆ กับต่างชาติอื่น เว้นแต่จะได้รับการเห็นชอบจากบริเตนใหญ่เสียก่อน ต่อมาในปี ค.ศ. 1913 ก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 ได้ไม่นาน รัฐบาลอังกฤษทำสัญญากับเยอรมัน 2 ฉบับ ลงวันที่ 11 มีนาคม และ 12 เมษายน ค.ศ. 1913 ตามลำดับ โดยสัญญา 2 ฉบับนี้ มีข้อความเกี่ยวกับการแบ่งเขตระหว่างไนจีเรีย กับดินแดนแคเมอรูนทั้งหลาย นับตั้งแต่บริเวณโยลาถึงทะเล อย่างไรก็ตาม การแบ่งเขตแดนทางทะเลเลยออกไปในน่านน้ำระหว่างไนจีเรีย กับแคเมอรูนไม่เป็นประเด็นที่มีการเจรจากันมาก่อน จนกระทั่งแต่ละ ประเทศได้รับการประกาศเป็นประเทศอิสระแล้ว

เมื่อวันที่ 29 มีนาคม ค.ศ. 1994 รัฐบาลแห่งสาธารณรัฐแคเมอรูน ยื่นฟ้องคดีต่อศาลเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยเหนืออาณาเขตในบริเวณ คาบสมุทร Bakassi (Peninsula of Bakassi) ด้วยเหตุที่มีการกำหนด แนวเขตแดนทางทะเลระหว่าง 2 ประเทศแค่เพียงบางส่วนเท่านั้น จึงทำให้ทั้ง 2 ประเทศยังไม่สามารถตกลงกันเกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเล ของแต่ละฝ่ายในบริเวณดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้น เพื่อหลีกเลี่ยง การปะทะกันของทั้งสองฝ่าย จึงขอให้ศาลตัดสินเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตย ในบริเวณที่อยู่นอกเส้นแบ่งที่ขีดในปี ค.ศ. 1975 ซึ่งยังคงมีความไม่ ชัดเจนอยู่

ต่อมาในวันที่ 6 มิถุนายน ค.ศ. 1994 แคเมอรูนยื่นแก้ไขเพิ่มเติม คำฟ้องเกี่ยวกับเนื้อหาข้อพิพาทในพื้นที่ทะเลสาบ Lake Chad ซึ่ง แคเมอรูนเห็นว่าเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับมูลแห่งคดีที่ได้ยื่นฟ้องไว้ก่อนหน้านี้ โดยขอให้ศาลตัดสินระบุชื่ออาณาเขตของแต่ละประเทศจากทะเลสาบ Lake Chad ไปสู่ทะเล และขอให้ศาลรวมคำฟ้องเพิ่มเติมนี้ไว้เป็นคดี เดียวกันกับคดีว่าด้วยอาณาเขตทางทะเลโดยขอให้พิจารณาข้อขัดแย้งใน พื้นที่ทั้งสองส่วนรวมเป็นประเด็นในคดีเดียวกัน

ศาลรับคดีนี้ทั้งสองส่วนไว้พิจารณา โดยมีพื้นฐานแห่งเขตอำนาจของตนจากการที่คู่ความทั้งสองประเทศได้ตกลงร่วมกันโดยสมัครใจที่จะยอมรับเขตอำนาจของศาลตามมาตรา 36 วรรคสองแห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

ข้อเรียกร้องในคำฟ้องของแคเมอรูน

1) แคเมอรูนมีอำนาจอธิปไตยเหนือคาบสมุทร Bakassi ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ โดยคาบสมุทร Bakassi เป็นหนึ่งเดียวกับดินแดนและแยกออกไปไม่ได้จากดินแดนแห่งประเทศแคเมอรูน

2) สหพันธรัฐไนจีเรียได้ละเมิดและยังคงละเมิดหลักพื้นฐานแห่งการเคารพอธิปไตยเหนือดินแดนอันสืบเนื่องมาจากอาณานิคม (*uti possidetis juris*) โดยอ้างถึง คำประกาศ Franco-British Declaration (Milner-Simon Declaration) และ Thomson/Marchand Declaration

3) การที่ไนจีเรียใช้กำลังต่อแคเมอรูน ไนจีเรียได้ละเมิดและกำลังละเมิดพันธกรณีที่ไนจีเรียผูกพันอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ

4) การที่ไนจีเรียใช้กำลังทางทหารครอบครองคาบสมุทร Bakassi ไนจีเรียได้ละเมิดและกำลังละเมิดพันธกรณีที่ไนจีเรียผูกพันอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ

5) จากการละเมิดกฎหมายดังกล่าว ไนจีเรียมีหน้าที่อย่างเคร่งครัดที่ต้องถอนกำลังทางทหารของตนออกไปจากคาบสมุทร Bakassi ของแคเมอรูน โดยปราศจากเงื่อนไขใดๆ ในทันที

6) ไนจีเรียต้องรับผิดชอบในการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของตนดังกล่าวมาข้างต้นทั้งหมด

7) ดังนั้น ไนจีเรียต้องชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่แคเมอรูน ทั้งในทางวัตถุและอื่นๆ ในจำนวนที่ศาลเห็นควร ทั้งนี้ แคเมอรูนขอสงวนสิทธิ์ที่จะแถลงถึงการประเมินความเสียหายที่เกิดขึ้น

8) เพื่อป้องกันข้อขัดแย้งเกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเลที่จะเกิดขึ้น อีกระหว่าง 2 ประเทศ แคเมอรูนขอให้ศาลตัดสินเกี่ยวกับเส้นแบ่งอาณาเขตทางทะเลระหว่าง 2 ประเทศในแง่ต่างๆ ที่ระบุไว้ตามกฎหมายทะเลด้วย

นอกจากนี้ แคนเมอรูนยังมีข้อเรียกร้องที่ระบุในคำฟ้องเพิ่มเติมเกี่ยวกับทะเลสาบ Lake Chad ดังต่อไปนี้

1) แคนเมอรูนมีอำนาจอธิปไตยเหนือทะเลสาบ Lake Chad ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ โดยทะเลสาบ Lake Chad เป็นหนึ่งเดียวกันกับและแยกออกไม่ได้จากดินแดนแห่งประเทศแคนเมอรูน ด้วยผลของคำประกาศในยูคอาณานิคม 2 ฉบับ คือ Franco-British Declaration เมื่อ ค.ศ. 1919 Thomson/Marchand Declaration ใน ค.ศ. 1929 ซึ่งทั้ง 2 ฝ่ายยืนยันรับรองตามหนังสือลงวันที่ 9 มกราคม ค.ศ. 1931

2) ไนจีเรียได้ละเมิดและยังคงละเมิดหลักพื้นฐานแห่งการเคารพอธิปไตยเหนือดินแดนอันสืบเนื่องมาจากอาณานิคม (*uti possidetis juris*) ตลอดจนข้อผูกพันทางกฎหมายที่ไนจีเรียมีอยู่เกี่ยวกับการจำกัดเขตแดนของตนในบริเวณทะเลสาบ Lake Chad

3) การที่ไนจีเรียใช้กองกำลังเข้ายึดครองดินแดนบางส่วนของแคนเมอรูนในบริเวณทะเลสาบ Lake Chad ไนจีเรียได้ละเมิดและกำลังละเมิดพันธกรณีที่ไนจีเรียผูกพันอยู่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ

4) จากการละเมิดกฎหมายดังกล่าว ไนจีเรียมีหน้าที่อย่างเคร่งครัดที่ต้องถอนกำลังทางทหารของตนออกไปจากทะเลสาบ Lake Chad ของแคนเมอรูน โดยปราศจากเงื่อนไขใดๆ ในทันที

5) ไนจีเรียต้องรับผิดชอบในการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของตนดังกล่าวมาข้างต้นทั้งหมด

6) ดังนั้น ไนจีเรียต้องชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่แคนเมอรูนทั้งในทางวัตถุและอื่นๆ ในจำนวนที่ศาลเห็นควร ทั้งนี้ แคนเมอรูนขอสงวนสิทธิ์ที่จะแถลงถึงการประเมินความเสียหายที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะเจาะจง

7) จากการที่กลุ่มบุคคลและกองกำลังของไนจีเรียรุกล้ำเข้าไปตลอดตามแนวชายแดนในดินแดนของแคนเมอรูนอย่างซ้ำซากและร้ายแรง ประกอบกับท่าทีที่ขัดแย้งกันเองและกลับไปกลับมาของไนจีเรียเกี่ยวกับกฎหมายและเส้นแบ่งที่กำหนดเขตแดนของทั้งสองประเทศ แคนเมอรูนจึงขอให้ศาลชี้ขาดเขตแดนนับจากทะเลสาบ Lake Chad ไปจนถึงทะเล

ข้อต่อสู้ของไนจีเรีย

1) ไนจีเรียเห็นว่า เบื้องต้น ศาลควรพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับข้อพิพาทในอาณาเขตทางพื้นดิน ในส่วนที่เกี่ยวกับ ทะเลสาบ Lake Chad ดังนี้

ก. ไนจีเรียมีอำนาจอธิปไตยเหนือทะเลสาบ Lake Chad

ข. ไนจีเรียยังไม่ได้รับรอง และยังไม่ถูกผูกพันโดยข้อเสนอในการกำหนดวางจุดและลากเส้นแบ่งเขตแดน (demarcation) โดยคณะกรรมการลุ่มน้ำทะเลสาบ Lake Chad ซึ่งประกอบด้วย 4 ประเทศรอบทะเลสาบ ได้แก่ แคเมอรูน ชาด ไนเจอร์ และไนจีเรีย ดังได้กล่าวมาแล้ว

ค. ประเด็นข้อพิพาทเกี่ยวกับเขตแดนภายในบริเวณทะเลสาบ Lake Chad ต้องอยู่ภายใต้การพิจารณาโดยสมาชิกแห่งคณะกรรมการลุ่มน้ำทะเลสาบ Lake Chad ภายใต้กรอบกติกาและขั้นตอนแห่งคณะกรรมการดังกล่าว

2) ในประเด็นเขตแดนทางพื้นดิน ไนจีเรียรับว่าทั้งตนและแคเมอรูนเห็นตรงกันอยู่เฉพาะเขตแดนตรงปากแม่น้ำบางส่วนของที่ระบุไว้ในเอกสารอ้างอิงดังนี้

ก. คำประกาศ Thomson/Marchand Declaration

ข. Anglo-German Demarcation Agreement เมื่อ 12 เมษายน ค.ศ. 1913

ค. Anglo-German Agreement เมื่อ 11 มีนาคม ค.ศ. 1913

ทั้งนี้ ไนจีเรียรับรองเพิ่มเติมว่ามีความไม่ชัดเจนแน่นอนในการตีความและการนำเอาเอกสารอ้างอิงเหล่านี้ รวมทั้งความตกลงอื่นๆ ในระดับพื้นที่ไปใช้ ซึ่งหมายความว่าอาณาเขตที่แท้จริงย่อมไม่ขึ้นอยู่กับการอ้างอิงเอกสารเหล่านั้นเท่านั้น

3) ในส่วนที่เกี่ยวกับคาบสมุทร Bakassi ไนจีเรียขอให้ศาลตัดสินและประกาศว่าเป็นของไนจีเรีย

4) ในส่วนที่เกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเล ไนจีเรียขอให้ศาลตัดสินและประกาศว่า

(ก) ศาลไม่มีเขตอำนาจในการรับวินิจฉัยคำร้องของแคเมอรูน

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับอาณาบริเวณของประเทศกินี

- (ข) คู่กรณีในคดีนี้ ถูกผูกพันตามมาตรา 76 แห่งกฎหมายทะเล ที่จะต้องเจรจาหาทางออกต่อกันโดยการเจรจา โดยต้องคำนึงถึงสิทธิในการสำรวจและแสวงหาประโยชน์ทรัพยากรบนไหล่ทวีป

สำหรับกินีได้ยื่นคำร้องเข้ามาในฐานะที่มีส่วนเกี่ยวเฉพาะประเด็นอาณาเขตทางทะเล โดยเพียงแต่ขอให้ศาลไม่ตัดสินชี้ขาดเพื่อแบ่งเขตแดนระหว่างไนจีเรียและแคเมอรูนหากปรากฏว่าบริเวณดังกล่าวอยู่ใกล้กินีมากกว่าทั้งสองประเทศคู่กรณีในคดีนี้

3. คำวินิจฉัยของศาล

ในการวินิจฉัยคดี ศาลเริ่มจากการพิจารณาประเด็นปัญหาเส้นแบ่งเขตแดนในบริเวณทะเลสาบ Lake Chad แล้วจึงค่อยเส้นแบ่งเขตนับจากทะเลสาบ Lake Chad เป็นต้นไปจนถึงคาบสมุทร Bakassi ก่อนที่จะพิจารณาในชั้นสุดท้ายเกี่ยวกับอาณาเขตทางทะเล ในส่วนท้ายสุดศาลได้วินิจฉัยเกี่ยวกับประเด็นเรื่องความรับผิดชอบที่เกิดจากการละเมิด

ปัญหาเส้นแบ่งเขตแดนในบริเวณทะเลสาบ Lake Chad

แคเมอรูนยืนยันว่าอาณาเขตในบริเวณทะเลสาบ Lake Chad แบ่งออกเป็นส่วนที่เป็นของตนตามที่กำหนดระบุไว้ในแผนที่ซึ่งผนวกอยู่กับคำประกาศ Franco-British Declaration (Milner-Simon Declaration 1919) และแผนที่ประกอบคำประกาศ Thomson/Marchand Declaration ซึ่งสหราชอาณาจักรและสหพันธรัฐไนจีเรียไม่เคยแสดงออกว่าโต้แย้งหรือไม่เห็นด้วยกับแผนที่ทั้งสองดังกล่าวแม้แต่น้อย นอกจากนี้แคเมอรูนยังชี้ต่อไปว่าเส้นแบ่งที่ตนกล่าวอ้างถึงยังถูกนำไปผนวกรวมเป็นหนึ่งในเดียวกับความตกลงเรื่องรัฐภายใต้การดูแลของฝรั่งเศสที่สมัชชาใหญ่สหประชาชาติให้การรับรองเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม ค.ศ. 1946 ทั้งนี้แคเมอรูนแถลงต่อไปด้วยว่าไนจีเรียได้ให้การรับรองเส้นแบ่งเขตแดนบริเวณทะเลสาบ Lake Chad ที่กำหนดขึ้นก่อนที่ไนจีเรียได้รับอิสรภาพ

ซึ่งได้มีการดำเนินงานโดยคณะกรรมการลุ่มน้ำทะเลสาบ Lake Chad ลีบเนื่องติดต่อกันเป็นเวลากว่า 10 ปีในการกำหนดวางจุดแบ่งเขตแดน (demarcation) ที่ประเทศอื่นที่อยู่โดยรอบทะเลสาบให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี โดยไนจีเรียไม่เคยแสดงออกถึงการโต้แย้งใดๆ มาก่อนที่จะเกิดเหตุปะทะกันตามแนวชายแดนระหว่างแคเมอรูนและไนจีเรียเมื่อช่วงเดือนเมษายน-มิถุนายน ค.ศ. 1983

ไนจีเรียโต้แย้งว่าดินแดนส่วนดังกล่าวเป็นของตนตามหลักการของการหลอมรวมสิทธิที่เกิดขึ้นตามประวัติศาสตร์ (historical consolidation of title) และเอกสารความตกลงที่แคเมอรูนอ้างถึงไม่ได้กำหนดระบุขอบเขตที่ชัดเจนลงไป การกล่าวถึงเส้นเขตแดนในความตกลงดังกล่าว ไนจีเรียแย้งว่าเป็นเพียงการกล่าวถึงผลของการสำรวจอาณาเขตเบื้องต้นเท่านั้น โดยระบุให้มีการกำหนดในภายหลังโดยคณะกรรมการ นอกจากนี้ ไนจีเรียยังต่อสู้อีกด้วยว่า แคเมอรูนได้ยอมสละสิทธิของตนเหนือดินแดนดังกล่าวเสียแล้ว โดยจะเห็นได้จากการที่แคเมอรูนได้ปล่อยให้มีการก่อตั้งชุมชนโดยชาวไนจีเรียขึ้นมาในบริเวณดังกล่าวถึง 33 ชุมชนด้วยกัน

ในประเด็นข้อต่อสู้ของไนจีเรียที่ว่าเอกสารความตกลงที่แคเมอรูนอ้างถึงไม่ได้กำหนดระบุขอบเขตที่ชัดเจนลงไป การกล่าวถึงเส้นเขตแดนในความตกลงดังกล่าว ไนจีเรียแย้งว่าเป็นเพียงการกล่าวถึงผลของการสำรวจอาณาเขตเบื้องต้นเท่านั้น ศาลชี้ว่าความตกลง 2 ฝ่ายระหว่างเยอรมันและสหราชอาณาจักรได้กำหนดเกี่ยวกับอาณาเขตบนพื้นที่ที่เป็นปัญหาในคดีนี้เอาไว้แล้ว โดยหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 1 พื้นที่ด้านตะวันออกของผืนดินฝั่งตะวันตกในดินแดนแคเมอรูนเยอรมันเดิมได้กลายเป็นของสหราชอาณาจักร จึงทำให้เกิดความจำเป็นในเวลานั้นที่ต้องกำหนดเขตแดนให้ชัดเจนโดยเริ่มจากทะเลสาบ Lake Chad เพื่อแบ่งแนวเขตระหว่างเขตอำนาจเหนือพื้นดินที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่ทั้งในส่วนของสหราชอาณาจักรและฝรั่งเศส โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการนี้ ได้แก่ คำประกาศ Franco-British Declaration (Milner-Simon Declaration) เมื่อ ค.ศ. 1919 นั้นเอง นอกจากนี้ศาลยังย้ำอีกด้วยว่าคำประกาศ Franco-British Declaration (Milner-Simon Declaration) ได้รับการเห็นชอบ

โดยองค์การสันนิบาตชาติ (Leagues of Nations) ในขณะนั้นแล้ว

ต่อประเด็นข้อโต้แย้งของไนจีเรียที่ว่า Franco-British Declaration (Milner-Simon Declaration) เพียงแค่แสดงผลการสำรวจดินแดนโดยคร่าวๆ เท่านั้น ศาลชี้ว่าบันทึกแลกเปลี่ยนความเข้าใจ Henderson-Fleuriau Exchange of Notes ที่มีการระบุจุดแบ่งเขตแดนให้ชัดเจนและเจาะจงมากขึ้นเมื่อวันที่ 9 มกราคม ค.ศ. 1931 นั้นไม่ใช่เป็นแค่เพียงการบันทึกในแง่การวางกรอบและกระบวนการเท่านั้น แต่เป็นการระบุเส้นแบ่งเขตแดนตามความประสงค์ที่วางพื้นฐานไว้ก่อนแล้วในคำประกาศ Franco-British Declaration (Milner-Simon Declaration) ที่ระบุว่าให้มีการกำหนดเขตแดนอย่างเจาะจงมากขึ้นในภายหลังโดยคณะกรรมการกำหนดเขตแดนของสองฝ่าย ดังผลปรากฏตามบันทึกแลกเปลี่ยนความเข้าใจ Henderson-Fleuriau Exchange of Notes ซึ่งมีสถานะเป็นความตกลงระหว่างประเทศนั่นเอง

นอกจากนี้ ศาลได้ย้ำถึงการที่ทั้งสหราชอาณาจักรและฝรั่งเศสอ้างอิงถึง Franco-British Declaration (Milner-Simon Declaration) ใน Trusteeship Agreement แต่ฉบับของตนที่สร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1946 และการที่ไนจีเรียไม่เคยหยิบยกประเด็นการกำหนดจุดเขตแดนขึ้นมาแต่อย่างใดในระหว่างที่มีการหารือเจรจาบ่อยๆ เกี่ยวกับการเป็นประเทศอิสระ รวมทั้งในช่วงที่มีการทำประชาคมติในแคเมอรูนเหนือและใต้

อนึ่ง ศาลยังเห็นว่าการดำเนินงานและการประชุมวินิจฉัยของคณะกรรมการลุ่มน้ำทะเลสาบ Lake Chad ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1983-1991 ยังมีแนวทางสนับสนุนสำหรับการตีความในประเด็นนี้ของศาล กล่าวคือในปี ค.ศ. 1983 คณะกรรมการลุ่มน้ำทะเลสาบ Lake Chad ได้ประชุมหรือเกี่ยวกับการกำหนดเขตแดน ซึ่งได้รวมการหารือเกี่ยวกับทั้งเรื่องการปักปันเขตแดนระหว่างประเทศ (delimitation) และการปักหลักเขตแดน (demarcation) และในปี ค.ศ. 1984 คณะกรรมการนี้ได้ตั้งคณะทำงานเพื่อการกำหนดเขตแดนและการวางจุดเขตแดนขึ้น โดยคณะทำงานนี้ได้ดำเนินงานทางเทคนิควางหมุดเขตแดนด้วยการอ้างถึงเอกสารและความตกลงระหว่างประเทศฉบับต่างๆ ตามที่ศาลได้กล่าวถึงเช่นเดียวกัน ดังนั้น ศาลจึงไม่เห็นด้วยกับข้อต่อสู้ของไนจีเรียว่าคณะกรรมการ

และคณะทำงานดังกล่าวยังไม่ได้ดำเนินการปักหลักเขตแดน

ในปี ค.ศ. 1988 คณะกรรมการลุ่มน้ำทะเลสาบ Lake Chad ได้มอบหมายให้องค์กรผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิศาสตร์ระหว่างประเทศของฝรั่งเศส (Institut Geographique National-France International) กำหนดวางหมุดและลากเส้นโยงเพื่อแสดงแนวเขตแดนบนภาคพื้น ซึ่งในปี ค.ศ. 1990 ได้ดำเนินการเสร็จสิ้น พร้อมทั้งมีรายงานเกี่ยวกับการจัดทำเครื่องหมายกำหนดแนวเขตแดน โดยผู้นำประเทศทั้งหลายได้แสดงความพอใจในผลงานชิ้นนั้นจนพร้อมที่จะให้มีการลงนามรับรองกันทุกฝ่าย แต่ปรากฏว่าไนจีเรียไม่ยอมร่วมลงนามให้ความเห็นชอบด้วย พร้อมทั้งแสดงความไม่พอใจ ทั้งนี้ ในวันที่มีการประชุมของคณะกรรมการลุ่มน้ำทะเลสาบ Lake Chad ระบุให้แต่ละประเทศรับรองรายงานฉบับนี้ตามกฎหมายภายในของตน แต่ไนจีเรียไม่เคยได้ร่วมลงนามด้วยแต่อย่างใด

ทั้งนี้ แม้ว่าทั้งแคเมอรูน ไนจีเรีย และสกาลต่างเห็นพ้องต้องกันว่ารายงานการปักหมุดเขตแดนโดยคณะกรรมการลุ่มน้ำทะเลสาบ Lake Chad ไม่มีผลผูกพันไนจีเรียซึ่งไม่ได้ลงนาม แต่แคเมอรูนขอให้ศาลวินิจฉัยว่ารายงานฉบับดังกล่าวเป็นการตีความคำประกาศ Franco-British Declaration (Milner-Simon Declaration) และคำประกาศ Thomson/Marchand Declaration อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งศาลไม่เห็นด้วยกับแคเมอรูน เพราะคณะกรรมการลุ่มน้ำทะเลสาบ Lake Chad ที่จัดตั้งขึ้นในสมัยหลังนี้ ไม่มีฐานะที่เป็นทางการในการทำความเห็นประกอบการตีความเอกสารความตกลงต่างๆ ที่มีมาก่อน อย่างไรก็ตาม ศาลเห็นว่าการดำเนินงานวางหมุดแบ่งเขตตามรายงานฉบับนี้เป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาคดีนี้ เนื่องจากเมื่อพิจารณารายละเอียดในรายการฉบับนี้แล้ว เห็นว่าสอดคล้องอย่างยิ่งกับภาพที่แสดงอยู่บนแผนที่ซึ่งผนวกอยู่กับ Franco-British Declaration (Milner-Simon Declaration) และแผนที่อีกฉบับซึ่งผนวกอยู่กับ Henderson-Fleuriu Exchange of Notes

ในประเด็นเกี่ยวกับข้อโต้แย้งของไนจีเรียเพื่อแสดงว่าตนมีอำนาจอธิปไตยเหนือพื้นที่พิพาท ตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงที่ว่าประชากรของตนจำนวน 33 ชุมชน ได้ดำรงอยู่ในพื้นที่พิพาทบริเวณทะเลสาบ Lake Chad โดยไนจีเรียให้เหตุผลทางประวัติศาสตร์ว่า สิทธิของตนในดินแดนดังกล่าว

ได้ค่อยๆ ก่อตัวขึ้นจากการดำรงอยู่ของประชากรในพื้นที่นั้นอย่างสงบมาเป็นเวลายาวนานจนก่อเป็นการหลอมรวมทางประวัติศาสตร์ ควบคู่กับการมีกิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารงานของรัฐบาลไนจีเรียในพื้นที่ดังกล่าว นั้น ศาลเห็นว่าสามารถแยกแยะประเด็นการต่อสู้ออกเป็นข้อย่อยได้ดังนี้

(ก) การครอบครองอยู่อย่างยาวนานโดยรัฐบาลและประชาชนชาวไนจีเรียได้ก่อให้เกิดสิทธิจากการหลอมรวมทางประวัติศาสตร์ ในขณะที่แทบจะไม่มีพยานหลักฐานว่าแคเมอรูนมีกิจกรรมเหนือบริเวณดังกล่าว ยกเว้นในบางช่วงเวลาระหว่าง ค.ศ. 1982-1988 เท่านั้น

(ข) การใช้อำนาจบริหารงานโดยรัฐบาลไนจีเรียในพื้นที่ดังกล่าวโดยปราศจากการประท้วงคัดค้าน และ

(ค) การแสดงออกซึ่งอธิปไตยของไนจีเรียและแคเมอรูนได้ยอมสละสิทธิของตนเหนือดินแดนดังกล่าวเสียแล้ว เพราะมิได้คัดค้านการเข้าไปอยู่โดยเปิดเผยของชุมชนไนจีเรีย ซึ่งไนจีเรียเห็นว่าการยอมสละสิทธิของแคเมอรูนนี้ ส่งผลให้การหลอมรวมสิทธิของไนจีเรียเหนือดินแดนดังกล่าวมั่นคงยิ่งขึ้น

สำหรับแคเมอรูนแล้ว การที่ตนมีสิทธิเหนือดินแดนพิพาทตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่ตนได้รับมาตามความตกลงที่เป็นเอกสาร อ้างอิงสืบเนื่องมาจากยุคก่อนเป็นประเทศอิสระ ย่อมทำให้ไม่มีความจำเป็นใดๆ ที่จะต้องแสดงออกถึงการใช้อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนนั้นซ้ำลงไปอีก เนื่องจากสิทธิตามสนธิสัญญาย่อมมาก่อนและอยู่เหนือการแสดงออกด้วยการครอบครอง นอกจากนี้ การครอบครองในพื้นที่ดังกล่าวไม่สามารถก่อให้เกิดการหลอมรวมเป็นสิทธิขึ้นมาแต่อย่างใด หากปราศจากการแสดงออกอย่างชัดเจนโดยผู้เป็นเจ้าของว่าได้ยอมสละพื้นที่ส่วนนั้นเสียแล้ว ซึ่งในกรณีนี้ แคเมอรูนยืนยันว่าตนยังคงแสดงออกซึ่งความเป็นเจ้าของด้วยการดำเนินการบริหารงานต่างๆ อยู่อย่างสันติ ส่วนการที่ชาวไนจีเรียเข้ามาตั้งชุมชนนั้นเป็นเพียงการเข้ามาครอบครองที่ไม่สามารถเป็นพื้นฐานแห่งสิทธิอันชอบธรรมตามกฎหมายระหว่างประเทศ

ศาลเห็นว่าข้ออ้างเกี่ยวกับการหลอมรวมสิทธิทางประวัติศาสตร์ตามที่ไนจีเรียหยิบยกมานั้น ไม่เป็นที่ยอมรับในกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการพิพาทเรื่องอาณาเขตแต่อย่างใด แม้ว่าจะมีงานเขียนทาง

วิชาการเกี่ยวกับแนวคิดนี้อยู่บ้าง แต่ยังเป็นเพียงแนวคิดที่ยังมีข้อถกเถียง อยู่มากจนไม่สามารถยึดเป็นหลักได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวคิดนี้ไม่สามารถนำมาหักล้างหลักของกฎหมายระหว่างประเทศด้วยการได้มา ซึ่งสิทธิในดินแดนที่ชัดเจนอยู่แล้ว ทั้งนี้ ศาลเห็นว่าแคเมอรูนมีสิทธิเหนือ พื้นที่พิพาทอยู่แล้ว และแคเมอรูนไม่เคยได้กระทำการใดที่แสดงออก อย่างชัดเจนว่าได้ยอมสละการครอบครองพื้นที่ดังกล่าวเสียแล้ว อันจะ ทำให้ไนจีเรียนำไปอ้างในทางที่เป็นคุณแก่ตนได้ พื้นที่ดังกล่าวจึงยังคง เป็นของแคเมอรูนอยู่ดังเดิม

เกี่ยวกับการตั้งรกรากโดยประชากรไนจีเรียจนปรากฏเป็นชุมชน ต่างๆ พร้อมทั้งมีหลักฐานการบริการด้านการศึกษาและการจัดเก็บภาษี โดยรัฐบาลไนจีเรีย หรือแม้กระทั่งการสาธารณสุข การตำรวจ และ กระบวนการยุติธรรมเหล่านี้ โดยปกติแล้วสามารถพิจารณาเป็นการ แสดงออกถึงอำนาจอธิปไตยในความเห็นจริง อย่างไรก็ตาม ศาลเห็นว่า สิ่งเหล่านี้จะมีความหมายก็ต่อเมื่อมีพยานหลักฐานว่าผู้ที่ทรงสิทธิใน ดินแดนนั้นมาก่อนได้ยอมสละสิทธิของตนให้แก่ประเทศผู้เข้ามายึดครอง เสียแล้ว

ในบริบทแห่งคดีนี้ ศาลพบว่าแคเมอรูนเองดำเนินกิจการที่ แสดงออกซึ่งความเป็นเจ้าของบริเวณที่พิพาทน้อยมาก แต่ก็ไม่ทำให้ แนวคำวินิจฉัยของศาลที่เคยมีมาก่อนในคดีอื่น เช่น คดีระหว่าง Burkina Faso/Republic of Mali เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ ศาลยังคงเห็นว่า เมื่อ ได้ก็ตามที่การกระทำไม่สอดคล้องกับกฎหมาย หรือเมื่อดินแดนที่เป็น ปัญหาถูกบริหารจัดการโดยประเทศอื่นที่ไม่ใช่ประเทศทรงสิทธิในดิน แดนนั้น ศาลย่อมให้น้ำหนักความชอบธรรมแก่ผู้ทรงสิทธิตามกฎหมาย มากกว่า

ในที่สุด ศาลพิพากษาว่า เขตแดนระหว่างแคเมอรูนและไนจีเรีย เป็นไปตามคำประกาศ Thomson/Marchand Declaration ตามที่ระบุใน บันทึกลงแลกเปลี่ยนความเข้าใจ Henderson-Fleuriau Exchange of Notes ทั้งนี้ งานศึกษานี้เน้นพิจารณาแต่เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับข้อพิพาททาง ดินแดน จึงขอกล่าวถึงการวินิจฉัยในส่วนคาบสมุทร Bakassi แต่ เพียงว่าศาลตัดสินไปในแนวเดียวกันว่าแคเมอรูนมีอำนาจอธิปไตยเหนือ

คาบสมุทรดังกล่าวตามเอกสารอ้างอิงและความตกลงที่มีมาตั้งแต่สมัยอาณานิคม

โดยคำพิพากษา ศาลกำหนดให้ไนจีเรียถอนทหารและการบริหารงานรัฐบาลของตนออกไปจากบริเวณทะเลสาบ Lake Chad และจากคาบสมุทร Bakassi ที่เป็นของแคเมอรูน และสั่งให้แคเมอรูนถอนกำลังทหารหรือตำรวจของตนที่อาจมีอยู่ตามแนวชายแดนตั้งแต่ทะเลสาบ Lake Chad ถึงคาบสมุทร Bakassi โดยศาลไม่รับวินิจฉัยประเด็นข้อเรียกร้องเกี่ยวกับการชดเชยความเสียหายที่ทั้งสองฝ่ายยกขึ้นอ้าง แต่ขอให้ทั้งสองฝ่ายร่วมมือกันในการปฏิบัติตามคำพิพากษา โดยขอให้แคเมอรูนให้คำหนึ่งถึงสวัสดิภาพของชาวไนจีเรียในชุมชนที่ได้เข้าไปตั้งรกรากและอยู่อย่างกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกับสังคมแคเมอรูน

4. สภาพการณ์ระหว่างคู่กรณีภายหลังศาลทำคำพิพากษาและบทบาทของสหประชาชาติ

หลังจากศาลมีคำพิพากษาว่าดินแดนที่พิพาทเป็นของแคเมอรูน ไนจีเรียแสดงการปฏิเสธคำพิพากษาโดยยังคงกองกำลังทหารของตนอยู่ในดินแดนที่พิพาทต่อไป โดยเฉพาะในบริเวณคาบสมุทร Bakassi ซึ่งอุดมไปด้วยทรัพยากรและน้ำมัน จนในที่สุด สภาพของความขัดแย้งและการปะทะกันทำให้ผู้นำของทั้งสองประเทศให้ความใส่ใจอย่างแท้จริงกับบทบาทของเลขาธิการสหประชาชาติในขณะนั้น โดยประธานาธิบดี Paul Biya แห่งแคเมอรูน และ ประธานาธิบดี Olusegun Obasanjo แห่งไนจีเรียได้ร้องขอให้สหประชาชาติเข้ามามีบทบาทในการพยายามยุติความขัดแย้งซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมสองฝ่าย Cameroon-Nigeria Mixed Commission ที่นำโดยสหประชาชาติขึ้นในเดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ. 2002

ความคิดริเริ่มในการหาทางออกเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามคำพิพากษาดังกล่าวสืบเนื่องมาจากความพยายามอย่างต่อเนื่องในการเป็นสื่อกลาง (good offices) ของเลขาธิการสหประชาชาติในขณะนั้น โดยก่อนมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ 5 กันยายน ค.ศ. 2002 นาย Kofi Annan ได้เชิญประธานาธิบดี

ของทั้งสองประเทศเข้าร่วมประชุมหารือที่กรุงปารีส⁵ ซึ่งทั้งประธานาธิบดีทั้งสองเห็นร่วมกันว่ามีความจำเป็นที่จะต้องสร้างและดำเนินมาตรการต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจเพื่อความสัมพันธ์โดยรวมต่อกันที่ดีต่อกันระหว่างสองประเทศ (confidence-building measures)

ต่อมาเลขาธิการสหประชาชาติ นาย Kofi Anna จัดให้มีการประชุมสุดยอดสามฝ่าย คือสองประเทศและสหประชาชาติ (Tripartite Summit) ที่ประชุมกันครั้งแรกหลังจากมีคำพิพากษาได้ไม่นาน คือเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน ค.ศ. 2002 ณ กรุงเจนีวา โดยปรากฏใน joint communiqué ภายหลังการประชุม ฉบับลงวันที่เดียวกันนั้นเอง ว่าประธานาธิบดีทั้งสองตกลงที่จะร้องขอให้เลขาธิการสหประชาชาติจัดตั้งคณะกรรมการร่วมดังกล่าวขึ้น โดยให้มีผู้แทนพิเศษแห่งสหประชาชาติอันได้แก่ Special Representative of the Secretary-General of the United Nations for West Africa โดยในช่วงเริ่มต้นมีนาย Ahmedou Ould-Abdallah เป็นประธานคนแรก⁶

องค์ประกอบของคณะกรรมการร่วม ในคณะผู้แทนฝ่ายของแคเมอรูนนำโดยนาย Amadou Ali ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอาวุโสด้านยุติธรรม คณะผู้แทนฝ่ายของไนจีเรียนำโดย เจ้าชาย Bola Ajibola ซึ่งเป็นอดีตรัฐมนตรียุติธรรม

อำนาจหน้าที่ (mandate) หลักของคณะกรรมการร่วมคือการดำเนินการให้ไปตามคำพิพากษา โดยรวมถึง⁷

- การกำหนดเขตแดน ซึ่งประกอบด้วยสี่ภาคส่วนด้วยกันคือ (1) ลุ่มน้ำทะเลสาบ Lake Chad (2) เขตแดนทางบก (3) เขตแดนทางทะเล และ (4) คาบสมุทร Bakassi

- เสนอแนะมาตรการเสริมสร้างความมั่นใจเพิ่มเติม เช่น โครงการร่วมพัฒนาทางเศรษฐกิจ ความร่วมมือทางชายแดน การถอนกำลังทหารตามแนวชายแดน การลดกำลังทหารในคาบสมุทร Bakassi โดยพยายามทำให้มีการสังเกตการณ์จากสังคมนานาชาติ

- การรื้อฟื้นกลไกคณะกรรมการลุ่มน้ำทะเลสาบ Lake Chad อันมีแคเมอรูนและไนจีเรียเป็นสมาชิกหลัก

ด้วยเหตุที่กรณีนี้เป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนทางการเมือง การ

จัดตั้งและการดำเนินงานของคณะกรรมการร่วมจึงไม่ได้จัดให้มีการ
รับรองอย่างเป็นทางการโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ
แต่อาศัยบทบาทในการเอื้ออำนวยและการจัดสรรงบประมาณจาก
สหประชาชาติ ซึ่งมีการตกลงด้วยการแลกเปลี่ยนจดหมายกันระหว่าง
เลขาธิการสหประชาชาติและประธานคณะมนตรีความมั่นคงแห่ง
สหประชาชาติเป็นระยะๆ⁸

คณะกรรมการร่วมดำเนินงานโดยการประชุมหารือกันเป็นประจำทุก
รอบสองเดือน ณ เมือง Yaoundé แคเมอรูน และเมือง Abuja ของไนจีเรีย
หมุนเวียนสลับกันเป็นเจ้าภาพ โดยในการประชุมครั้งแรก คณะกรรมการ
ร่วมแต่งตั้งคณะกรรมการย่อย (Sub-Commission on demarcation)
ขึ้นมาเพื่อดำเนินงานการกำหนดเขตแดนทางบก ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ
ด้านกฎหมายและการจัดทำแผนที่ (cartographers) จากทั้งสองประเทศ
และจากสหประชาชาติ

หลังจากนั้น ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการย่อยขึ้นมาดูแลปัญหา
เฉพาะด้าน ได้แก่⁹

- คณะกรรมการย่อยเพื่อดูแลด้านผลกระทบต่อประชากร (Sub-
Commission on Affected Populations)

- คณะทำงาน (working group) ด้านการถอนกำลังทางทหาร
ตำรวจ และการปกครอง และการเปลี่ยนถ่ายอำนาจทางการเมืองในบริเวณ
ลุ่มน้ำทะเลสาบ Lake Chad

- คณะทำงานด้านเขตแดนทางทะเล

- คณะทำงานด้านการถอนกำลังทางทหาร และการปกครอง และ
การเปลี่ยนถ่ายอำนาจทางการเมืองในเขตแดนทางบกและบริเวณคาบสมุทร

Bakassi

แม้ว่าการดำเนินงานของคณะกรรมการร่วมต้องเผชิญกับปัญหาและ
อุปสรรคหลายประการ โดยเฉพาะในเรื่องของผลประโยชน์จากทรัพยากร
ในคาบสมุทร Bakassi และการดูแลเพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อประชากรที่
ต้องย้ายออกจากดินแดนพิพาทมากเกินไป¹⁰ อย่างไรก็ตาม ผลงานที่สำคัญ
อันนำไปสู่การแก้ไขปัญหานี้ที่สุดที่ควรกล่าวถึงมีดังนี้

- ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 2003 มีการแบ่งเขตแดนในบริเวณ

ทะเลสาบ Lake Chad ซึ่งมีชุมชนอยู่ทั้งหมดในบริเวณโดยรอบจำนวน 33 หมู่บ้าน¹¹

- ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2004 มีการกำหนดเขตแดนทางบก¹²
- มีการสร้างถนนเชื่อมพรมแดนของสองประเทศสาย Enugu-Abakiliki-Mamfe-Mutengene crossborder road project ซึ่งจัดเป็นโครงการหนึ่งมาตรการเสริมสร้างความมั่นใจ (Confidence Building measures)¹³

จนในที่สุด โดยความตกลง Greentree Agreement¹⁴ ซึ่งทำขึ้นเมื่อวันที่ 12 มิถุนายน ค.ศ. 2006 ไนจีเรียยอมถอนกำลังทหารออกจากบริเวณทะเลสาบ Lake Chad และมอบคาบสมุทร Bakassi คืนให้แก่แคเมอรูน โดยได้ถอนคืนการควบคุมบริเวณทะเลสาบ Lake Chad เสร็จสิ้นในเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 2006 และได้มีการมอบคืนคาบสมุทร Bakassi ให้แก่แคเมอรูนในที่สุด¹⁵ แม้ว่าประชากรชาวไนจีเรียส่วนหนึ่งที่ยังคงอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าวจะไม่พอใจก็ตาม¹⁶ ในขณะที่กลไกในการระคับระคองและติดตามความสมบูรณ์ของมาตรการต่างๆ รวมทั้งการสนับสนุนทางเทคนิคในการกำหนดเขตแดนให้สมบูรณ์ ตลอดจนการดำเนินคณะกรรมการติดตามผลงาน (follow-up committee) ที่ตั้งขึ้นโดยความตกลง Greentree Agreement ยังคงดำรงอยู่ต่อไป โดยคาดว่าจะสามารถดำเนินการปักหมุดจนเสร็จสิ้นภายในปี ค.ศ. 2012¹⁷

เชิงอรรถ

¹ ที่มา <http://www.mfa.go.th/web/2387.php?id=329>, <http://www.apecthai.org> เข้าถึงเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2553

² จากการศึกษาวิจัยอย่างเป็นทางการ ณ ปี ค.ศ. 2006 โดย National Population Commission (<http://www.population.gov.ng> เข้าถึงเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2553)

³ <http://www.mfa.go.th/web/2387.php?id=303> เข้าถึงเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2553

⁴ <http://www.mfa.go.th/internet/country/cameroon.doc> เข้าถึงเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2553

⁵ <http://www.dawodu.com/un2.htm> เข้าถึงเมื่อ 4 ธันวาคม 2553

⁶ <http://www.diplocam.cm/IMG/pdf/first-meeting.pdf> เข้าถึงเมื่อ 4 ธันวาคม 2553

⁷ Letter dated 17 March 2004 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council (Cameroon-Nigeria Mixed Commission), S2004/298

⁸ Letter dated 17 March 2004 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council (Cameroon-Nigeria Mixed Commission), S2004/298, Letter dated 15 April 2004 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General S2004/299; Letter dated 1 August 2005 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council, S2005/528, Letter dated 12 August 2005 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General, S2005/529; Letter dated 28 September 2006 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council, S2006/778, Letter dated 17 October 2006 from the President of the Security Council addressed to the Secretary-General, S2006/819

⁹ <http://www.dawodu.com/un2.htm> เข้าถึงเมื่อ 4 ธันวาคม 2553

¹⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Bakassi#territorial_dispute เข้าถึงเมื่อ 4 ธันวาคม 2553

¹¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Cameroon%E2%80%93Nigeria_relations เข้าถึงเมื่อ 4 ธันวาคม 2553

¹² Letter dated 30 November 2009 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council, S2009/642

<http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/648/24/PDF/N0964824.pdf?OpenElement> เข้าถึงเมื่อ 4 ธันวาคม 2553

¹³ Joint Communique adopted at the Twelfth Meeting of the Cameroon-Nigeria Mixed Commission, ABUJA, 21-22 October 2004 http://www.diplocam.cm/IMG/pdf/TWELFTH_MEETING.pdf เข้าถึงเมื่อ 4 ธันวาคม 2553

¹⁴ http://www.prc.cm/pdf/bakassi_english.pdf เข้าถึงเมื่อ 4 ธันวาคม 2553

¹⁵ Follow up Committee for the Greentree agreement Cameroon Nigeria mixed commission Withdrawal and transfer of authority form http://www.spm.gov.cm/documents/doc_en397_transfert_autorite_bakassi_a.pdf เข้าถึงเมื่อ 4 ธันวาคม 2553

¹⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Bakassi#territorial_dispute เข้าถึงเมื่อ 4 ธันวาคม 2553

¹⁷ Letter dated 30 November 2009 from the Secretary-General addressed to the President of the Security Council, S2009/642 <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/648/24/PDF/N0964824.pdf?OpenElement> เข้าถึงเมื่อ 4 ธันวาคม 2553

คำแถลง

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2509 ด้วยความร่วมมือร่วมใจกันเองเป็นส่วนบุคคล ในหมู่ผู้มีความรักในภารกิจบริหารการศึกษาจากสถาบันต่างๆ เมื่อเริ่มดำเนินงานโครงการตำราฯ มีฐานะเป็นหน่วยงานหนึ่งของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย ก่อนที่จะมีฐานะเป็นมูลนิธิฯ เมื่อต้น พ.ศ. 2521 โดยมูลนิธิโครงการตำราฯ ได้รับความร่วมมือด้านทุนทรัพย์จากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์เพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงานขั้นต้น เป้าหมายเบื้องต้นแรกของมูลนิธิโครงการตำราฯ ก็คือ ส่งเสริมให้มีตำราภาษาไทยที่มีคุณภาพ เฉพาะในด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพราะต่างก็เห็นพ้องต้องกันในระยะนั้นว่า คุณภาพหนังสือตำราไทยระดับอุดมศึกษาในแขนงวิชาดังกล่าวยังไม่สูงพอ ถ้าส่งเสริมให้มีหนังสือเช่นนี้เพิ่มขึ้นย่อมมีส่วนช่วยยกระดับมาตรฐานการศึกษาในชั้นมหาวิทยาลัยโดยปริยาย อีกทั้งยังอาจช่วยในการสร้างสรรค์ปัญญาความคิดริเริ่มและความเข้าใจอันถูกต้องในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และการเมืองเป็นส่วนรวม

พร้อมกันนี้มูลนิธิโครงการตำราฯ ก็มีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะทำหน้าที่เป็นที่ชุมนุมผลงานเขียนของนักวิชาการต่างๆ ทั้งในและนอกสถาบัน เพื่อให้ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพได้เป็นที่รู้จักและเผยแพร่ออกไปอย่างทั่วถึงในหมู่ผู้สอน ผู้เรียนและผู้สนใจงานวิชาการ การดำเนินงานของมูลนิธิโครงการตำราฯ มุ่งขยายความเข้าใจและความร่วมมือของบรรดานักวิชาการออกไปในวงกว้างยิ่งขึ้นด้วยไม่ว่าจะเป็นด้านการกำหนดนโยบายสร้างตำรา การเขียน การแปลและการใช้ตำรานั้นๆ ซึ่งจะเป็นเครื่องส่งเสริมและกระชับความสัมพันธ์อันพึงปรารถนา ตลอดจนความเข้าใจอันดีต่อกันในวงวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

นโยบายพื้นฐานของมูลนิธิโครงการตำราฯ คือ ส่งเสริมและเร่งรัดให้จัดพิมพ์หนังสือตำราทุกประเภท ทั้งที่เป็นงานแปลโดยตรง งานแปลเรียบเรียง งานถอดความ งานรวบรวม งานแต่งและงานวิจัย ในช่วงแรกๆ มูลนิธิโครงการตำราฯ เน้นส่งเสริมงานแปลเป็นหลัก ขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้มีการจัดพิมพ์ตำราประเภทอื่นๆ ด้วย นับตั้งแต่ก่อตั้งโครงการตำราฯ มาจนถึงปัจจุบัน โดยความร่วมมืออย่างดียิ่งจากนักวิชาการหลายสถาบัน สามารถส่งเสริม-กลั่นกรอง-ตรวจสอบ และจัดพิมพ์หนังสือตำราภาษาไทยระดับอุดมศึกษาที่มีคุณภาพตามเป้าหมายเจตนารมณ์และนโยบายได้ครบทุกประเภท และมีเนื้อหาครอบคลุมสาขาวิชาต่างๆ ถึง 8 สาขาดังต่อไปนี้ คือ (1) สาขาวิชาภูมิศาสตร์ (2) สาขาวิชาประวัติศาสตร์ (3) สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ (4) สาขาวิชารัฐศาสตร์ (5) สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (6) สาขาวิชาปรัชญา (7) สาขาวิชาจิตวิทยา (8) สาขาวิชาภาษาและวรรณคดี นอกจากนี้ มูลนิธิโครงการตำราฯ ยังมีโครงการผลิตตำราสาขาวิชาอื่นๆ เพิ่มขึ้นด้วย เช่น สาขาวิชาศิลปะ ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นดำเนินการ และขยายงานให้มีการแต่งตำราเป็น “ชุด” ซึ่งมีเนื้อความคาบเกี่ยวระหว่างหลายสาขาวิชา เช่น “ชุดชีวิตและงาน” ของบุคคลที่น่าสนใจ ดังที่ได้จัดพิมพ์เผยแพร่ไปแล้วบางเล่ม

ปัจจุบันมูลนิธิโครงการตำราฯ ยังคงมีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะขยายงานของเราต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง แม้จะประสบอุปสรรคหน้าพักการ โดยเฉพาะอุปสรรคด้านทุนรอน เพราะกิจการของมูลนิธิโครงการตำราฯ ไม่ใช่กิจการแสวงหากำไร หากมุ่งประสงค์ให้นักศึกษาและประชาชนได้มีโอกาสซื้อหาหนังสือตำราในราคาย่อมเยาพอสมควร

คณะกรรมการทุกสาขาวิชาของมูลนิธิโครงการตำราฯ ยินดีน้อมรับคำแนะนำและคำวิพากษ์วิจารณ์จากผู้อ่านทุกท่าน และปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้ท่านผู้อ่านทุกท่านได้เข้ามามีส่วนร่วมในมูลนิธิโครงการตำราฯ ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนแนะนำอยู่ห่างๆ ช่วยแต่ง แปล เรียบเรียง รวบรวมตำราสาขาวิชาต่างๆ หรือเข้ามาร่วมบริหารงานร่วมกับเรา

เพ็ชรี สุมิตร

ประธานคณะกรรมการบริหาร

มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

รายนามคณะกรรมการบริหาร มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ปี 2554

(ก่อตั้ง พ.ศ. 2509 โดยนายปวย อึ้งภากรณ์ ฯลฯ)

นางเพ็ชรี สุมิตร	ประธานและผู้จัดการ
นายเกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม	รองประธาน
นายธเนศ อารรณ์สุวรรณ	รองประธาน
นายรังสรรค์ ฐานะพรพันธุ์	กรรมการ
นายวิทยา สุจริตธนารักษ์	กรรมการ
นางสาวกุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	กรรมการ
นางสาวศรีประภา เพชรเมธีศรี	กรรมการ
นายวีระ สมบูรณ์	กรรมการ
นายประจักษ์ ก้องกีรติ	กรรมการ
นายพิภพ อุดร	กรรมการ
นางสาวอุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์	กรรมการ
นางสาวศุภลักษณ์ เลิศแก้วศรี	กรรมการและเหรัญญิก
นายชาญวิทย์ เกษตรศิริ	กรรมการและเลขานุการ
นายธำรงค์ศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
นายทรงยศ แหวหงษ์	กรรมการและผู้จัดการทั่วไป

เลขอนุญาต ที่ ต. ๒/๒๕๑๙

เลขที่คำขอ ที่ ๒/๒๕๑๙

ใบอนุญาตจัดตั้งสมาคมหรือองค์การ

ตามที่ นายป๋วย อึ๊งภากรณ์

ได้ขออนุญาตจัดตั้ง

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

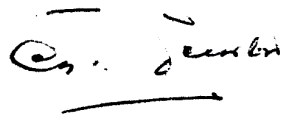
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

๑. ส่งเสริมการจัดทำตำราภาษาไทยในแขนงสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ทั้งระดับมหาวิทยาลัย และก่อนมหาวิทยาลัย
๒. เผยแพร่ตำราของมูลนิธิในหมู่ผู้สอนวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ที่วราชนาณาจักร
๓. ส่งเสริมการเรียบเรียงงานวิจัย และตำราชั้นสูง และรวบรวมเอกสาร ทางวิชาการออกตีพิมพ์
๔. ส่งเสริมกิจกรรมทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
๕. ไม่ทำการค้ากำไร และไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง

และมีที่ตั้งสำนักงานแห่งใหญ่ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร นั้น

กรมการศาสนาได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ดำเนินการจัดตั้งได้ และขอให้ปฏิบัติตามคำสั่งและข้อบังคับของกรมการศาสนา โดยเคร่งครัด

อนุญาต ณ วันที่ ๒ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๑๙

(นายวัชร เขี่ยมโชติ)

อธิบดีกรมการศาสนา

ประวัติผู้วิจัย

พนัส ทัศนียานนท์
(Panat Tasneeyanond)

เกิดปี พ.ศ. 2485/1942 ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จบการศึกษาระดับมัธยมปลายจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ปริญญาตรีนิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี พ.ศ. 2506/1963 และปริญญาสูงสุดจาก LL.M (Master of Laws) University of California (Berkeley), LL.M (Law and Marine Affairs) University of Washington (Seattle)

เคยดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา (ระหว่างปี พ.ศ. 2543-49/2000-06 -ได้รับการเลือกตั้งจากจังหวัดตาก), สมาชิกสภาว่าจรัฐธรรมนุญ (ปี พ.ศ. 2540/1997), คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ระหว่างปี พ.ศ. 2529-31/1986-87) และพนักงานอัยการ กรมอัยการ (ระหว่างปี พ.ศ. 2509-29/1966-86) ปัจจุบันเป็นนักวิชาการอิสระ

ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช
(Prasit Pivavatnapanich)

เกิด พ.ศ. 2512/1969 ที่กรุงเทพมหานคร จบชั้นมัธยมปลายจากโรงเรียนทิวธาภิเศก จบชั้นปริญญาตรีจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ Master of Law จาก Golden Gate University, (U.S.A.)

เคยดำรงตำแหน่งรองคณบดีฝ่ายวิจัยและสัมมนา, ร่วมเป็นคณะกรรมการสมานฉันท์เพื่อการปฏิรูปการเมืองและศึกษาการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ปัจจุบันเป็นหัวหน้าสาขาวิชากฎหมายการค้าระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิพล กิติทัศนาสรชัย
(Vipon Kititasnasorchai)

เกิดปี พ.ศ. 2510/1967 ที่จังหวัดเพชรบูรณ์ จบการศึกษา
ชั้นมัธยมปลายจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ปริญญาตรีนิติศาสตร์-
บัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปี พ.ศ. 2531/1988 และนิติศาสตร-
มหาบัณฑิต University of Washington เคยดำรงตำแหน่งอัยการ
จังหวัดประจำกรม ปัจจุบันเป็นนักกฎหมายระหว่างประเทศ

นิตยสาร ปณณาสมา อาราม
สงครวญ เศรษฐกิจวิญญูญา โฉม

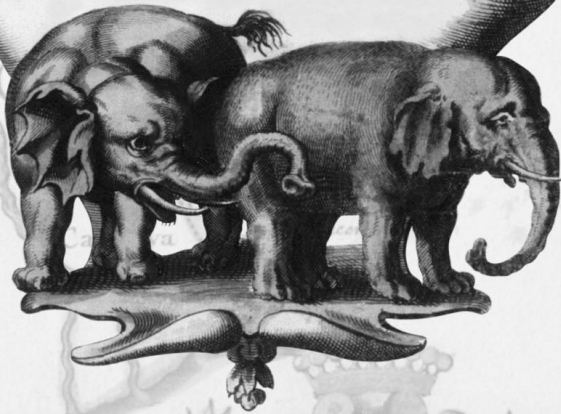

ประมวลสนธิสัญญา

อนุสัญญา ความตกลง บันทึกความเข้าใจ
และแผนที่ ระหว่างสยามประเทศไทย
กับประเทศอาเชียนเพื่อนบ้าน
กัมพูชา-ลาว-พม่า-มาเลเซีย

1

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ
Charnvit Kaset Siri

Collected Treaties - Conventions - Agreements - Memorandum of Understanding
and Maps Between Siam/Thailand - Cambodia - Laos - Burma - Malaysia

